

ITÄ-SUOMEN NUORISOPUNTARI

*Katsaus nuorten hyvinvointiin
Itä-Suomen maakunnissa 2010-2012*

| Pekka Penttinen • Jussi Ronkainen (toim.) |

Mikkelin ammattikorkeakoulu

A *Tutkimuksia ja raportteja | Research Reports*

| 81 |

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU

Mikkeli University of Applied Sciences

Pekka Penttinen • Jussi Ronkainen (toim.)

ITÄ-SUOMEN NUORISOPUNTARI

Katsaus nuorten hyvinvointiin
Itä-Suomen maakunnissa 2010–2012

Mikkelin ammattikorkeakoulu

A: Tutkimuksia ja raportteja - Research Reports

81

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU
Mikkeli 2013

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU
A: Tutkimuksia ja raportteja - Research Reports
PL 181, 50101 Mikkeli
Puhelin 015 35 561

© Tekijät ja Mikkelin ammattikorkeakoulu
Kannen kuva: Shutterstock
ISBN 978-951-588-379-7 (nid.)
ISBN: 978-951-588-380-3 (PDF)
ISSN 1795-9438
Ulkoasu: Mainostoimisto ILME Ky
Taitto, kannen ja sisällön painatus: Kopijyvä Oy Mikkeli

KUVAILULEHTI

 <p>MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences</p>	<p>Päivämäärä</p> <p>27.5.2013</p>	<p>Julkaisusarja ja nro A:Tutkimuksia ja raportteja</p> <p>81</p>
<p>Tekijät</p> <p>Pekka Penttinen & Jussi Ronkainen (toim.)</p>		
<p>Nimeke</p> <p>Itä-Suomen nuorisopuntari Katsaus nuorten hyvinvointiin Itä-Suomen maakunnissa 2010–2012</p>		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Itä-Suomen nuorisopuntari on Etelä-Savon, Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan maakuntien nuorten hyvinvointia, arvoja ja asenteita selvittävä kysely. Itä-Suomen nuorisopuntari on toteutettu kaksi kertaa vuosina 2010 ja 2012 ja tässä julkaisussa on koottu yhteen näiden kyselyiden tulokset. Nuorisopuntaria koordinoi Mikkelin ammattikorkeakoulun nuorisoalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Juvenia ja se toteutetaan yhteistyössä Itä-Suomen yliopiston, Humanistisen ammattikorkeakoulun ja Diakonia-ammattikorkeakoulun kanssa. Kyselyyn on vastannut vuosittain noin 2000 nuorta, jotka ovat iältään 15–25-vuotiaita. Vuosien 2010 ja 2012 kyselyissä selvitettiin nuorten alueelle kiinnittymistä, koulutukseen, työhön ja yrittäjyyteen suhtautumista, kansainvälisyyteen ja Venäjään liittyviä asenteita sekä nuorten yhteisöllisyyden ja osallisuuden kokemista.</p>		
<p>Avainsanat (asiasanat)</p> <p>Nuoret, Itä-Suomi, koulutus, työllisyys, alueellisuus, kansainvälisyys, yrittäjyys</p>		<p>ISBN 978-951-588-379-7 (nid.) 978-951-588-380-3 (PDF) ISSN 1795-9438</p>
<p>Sivumäärä</p> <p>147 s. + liit. 15 s.</p>	<p>Kieli</p> <p>Suomi</p>	<p>Luokitukset YKL 38.7; 31 UDK 374.3; 311</p>
<p>Muita tietoja</p>		

DESCRIPTION

 <p>MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences</p>	<p>Date</p> <p>27.5.2013</p>	<p>Publication series and NO A: Research Reports</p> <p>81</p>
<p>Authors</p> <p>Pekka Penttinen & Jussi Ronkainen (eds.)</p>		
<p>Name of the work</p> <p>Youth barometer of Eastern Finland View to the young people's wellbeing in three regions of Eastern Finland 2010–2012</p>		
<p>Abstract</p> <p>The Youth Barometer of Eastern Finland is a survey carried out among young people in the Eastern Finland. Eastern Finland consists of three regions, namely Southern Savonia, Northern Savonia and North Karelia. Survey studies the well-being of these young people and their values and attitudes. The Youth Barometer of Eastern Finland has been carried out twice in 2010 and 2012 and this publication collects the results of these surveys. The Youth Barometer of Eastern Finland is coordinated by the Juvenia research and development centre at the Mikkeli University of Applied Sciences in cooperation with the University of Eastern Finland, HUMAK University of Applied Sciences and Diaconia University of Applied Sciences. Around 2000 young people between the ages 15–25 have responded to the survey annually. The surveys of 2010 and 2012 examined young people's attitudes towards regionality and regional attachment of the youth as well as their values and attitudes towards work, education and entrepreneurship. In addition, surveys studied young people's attitudes towards international and multicultural issues, attitudes towards Russia and their views and experiences about communality and social participation.</p>		
<p>Keywords</p> <p>Youth, Eastern Finland, education, employment, regionality</p>		<p>ISBN 978-951-588-379-7 (nid.) 978-951-588-380-3 (PDF) ISSN 1795-9438</p>
<p>Pages</p> <p>147 p.+ app. 15 p</p>	<p>Language</p> <p>Finnish</p>	<p>Classifications YKL 38.7; 31 UDK 374.3; 311</p>
<p>Remarks</p>		

SISÄLLYS

1 ITÄ-SUOMEN NUORISOPUNTARIN LÄHTÖKOHDAT (Katja Komonen ja Pekka Penttinen)	1
1.1 Nuorten hyvinvoinnin tila selvityksen kohteena	1
1.2 Itä-Suomen nuoret kokemustiedon tuottajina	6
1.3 Itä-Suomen nuorisopuntarin aineisto ja analyysi	9
2 LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTITIEETO (Katja Komonen)	13
2.1 Hyvinvointitiedon nykytila ja kehittämistarpeet	13
2.2 Lapset ja nuoret aktiivisina tiedontuottajina	15
2.3 Hyvinvointia vai pahoinvointia tutkimassa?	21
2.4 Alueellinen ja paikallinen tieto	23
2.5 Hyvinvointitiedon poliittisuus ja praktisuus	24
3 ITÄ-SUOMI NUORTEN ASUINYMPÄRISTÖNÄ (Pekka Penttinen)	30
3.1 Viettäisinkö elämäni Itä-Suomessa?	30
3.2 Asuinalueiden suosikit ja inhokit	34
3.3 Nykyistä asuinpaikkakuntaa kuvaavat piirteet	36
3.4 Mihin tyytyväisyys nykyiseen asuinpaikkakuntaan perustuu?	41
3.5 Asuinpaikkakunnan vaihtamisen syyt	47
4 TYÖELÄMÄSUHDE JA SYRJÄYTYMINEN (Pekka Penttinen)	51
4.1 Nuorten käsitykset koulutuksesta, työstä ja toimeentulosta	51
4.2 Nuorten käsitykset syrjäytymistä aiheuttavista tekijöistä	62
5 NUORET TYÖURALLA (Jari Kainulainen ja Sanna Ryytänen)	66
5.1 Työllistymistä ja työuraa koskevat käsitykset	66
5.2 Työelämässä huolestuttavat seikat	75
5.3 Koulutuksen tuottamat työelämätaidot	80
6 NUORTEN TYÖELÄMÄODOTUKSET (Leena Eerola-Ockenström)	86
6.1 Työelämän tärkeät asiat	86
6.2 Koulutuksessa saatujen työelämäkosketusten merkitys	94
6.3 Voisinko ryhtyä yrittäjäksi?	97

7 NUORTEN KÄSITYKSET KANSAINVÄLISYYDESTÄ

(Jukka Määttä, Jussi Ronkainen ja Kristiina Hämäläinen)	104
7.1 Oman paikkakunnan kansainvälisyys ja avoimuus	104
7.2 Suhtautuminen ulkomaalaisiin ja oma liikkuminen ulkomailla	106
7.3 Nuorten käsitykset kansainvälisyydestä ja monikulttuurisuudesta työelämässä	110
7.4 Nuorten käsitykset ulkomailla työskentelystä	113
7.5 Näkemykset Venäjän läheisyydestä ja rajanaapuruudesta	115

8 NUORTEN OSALLISTUMINEN JA VAIKUTTAMINEN

(Mari Tapio ja Veli Liikanen)	117
8.1 Näkemykset oman paikkakunnan asioihin ja palveluihin vaikuttamisesta	117
8.2 Koulutuspaikan vaikutus nuorten osallistumisen tapoihin	119
8.3 Osallistumisorientaatiot asioihin ja palveluihin vaikuttamisessa	120
8.4 Osallistumisen erot maaseutumaisessa ja kaupunkimaisessa ympäristössä asuvien välillä	123

9 ITÄ-SUOMEN NUORET NUORISOPUNTARISSA

(Katja Komonen, Pekka Penttinen ja Jussi Ronkainen)	127
---	-----

LÄHTEET	135
---------------	-----

KIRJOITTAJAT	147
--------------------	-----

Liite 1

Syksyllä 2010 ja 2011 toteutettujen Itä-Suomen nuorisopuntarien pohjat	148
---	-----

1 ITÄ-SUOMEN NUORISOPUNTARIN LÄHTÖKOHDAT **(Katja Komonen ja Pekka Penttinen)**

1.1 Nuorten hyvinvoinnin tila selvityksen kohteena

Yhteiskunnallisen päätöksenteon ja lapsi- ja nuorisopoliittisen ohjauksen tuoksi peräänkuulutetaan yhä voimakkaammin lapsia ja nuoria koskevaa hyvinvointitietoa siitä, miten lapset ja nuoret voivat, miten nuorten palvelut toimivat ja miten nuorten kasvuympäristö on kehittynyt. Niukkenevien resurssien aikana erityisesti kuntaorganisaatioissa tarvitaan myös konkreettisia näyttöjä hyvinvoinnin kehitykselle asetettujen tavoitteiden toteutumisesta. Julkishallinnon johtamisen vaateiden ohella hyvinvointitiedon tarve nousee myös ohjelmalliseen kehittämiseen kiinnittyvästä informaatio-ohjauksen (ks. Stenvall & Syväjärvi 2006) vahvistumisesta sekä toisaalta nuorisokysymyksen aktivoitumisesta väestökehityksen myötä (ks. Alasoini 2006). Esimerkiksi kansallista nuorisopoliittikkaa ohjaavassa Euroopan unionin Ministerineuvoston päätöslauselmassa nuorisoalan eurooppalaista yhteistyötä puitteistavina tekijöinä korostetaan sitä, että nuorisopoliittikan tulisi perustua tutkimustietoon ja sen tuloksia on jatkuvasti arvioitava.

Nuorten hyvinvoinnin tilaa koskevassa keskustelussa on viime aikoina korostunut huoli lasten ja nuorten pahoinvoinnin lisääntymisestä (Harrikari 2008; Smith 2006). Samaan aikaan kun suurin osa nuorista voi hyvin, osalle kasautuu yhä enemmän ja monimuotoisempia ongelmia. (Salmela-Aro & Schoon 2009; Salmela-Aro & Tynkkynen 2010). Hyvinvoinnin epätasaisella jakautumisella nähdään olevan myös alueellinen tai paikallinen luonne (Kiilakoski 2007).

Lapsia ja nuoria koskevaa hyvinvointitietoa tuotetaan useiden tieteenalojen, kuten kasvatustieteen, yhteiskuntatieteen, psykologian ja lääketieteen piirissä. Keskeiset hyvinvointitietoa jäsentävät kysymykset ovat viime vuosina liittyneet tuotettavan hyvinvointitiedon sisällöllisten teemojen ohella lapsille ja

nuorille itselleen annettavaan asemaan tiedon tuotannossa. Vaateet tutkimuksen ja kehittämistoiminnan yhdistämisestä ovat puolestaan asettaneet tiedon subjektit tarkastelun keskiöön. On pohdittu sitä, keiden tahojen ja millä tiedon kentillä tietoa tulisi tuottaa. Tässä mielessä huomio on kohdentunut yhä vahvemmin akateemisten kenttien ohella niihin toimintaympäristöihin, joissa lapsia ja nuoria arjessa kohdataan ja kasvatetaan.

Runsaasta tiedontuotannosta, jopa informaatiotulvasta huolimatta hyvinvoinnin tietopohjan on katsottu olevan monin tavoin hajanainen (esim. OKM 2011; Suurpää 2009) ja myös puutteellinen erityisesti kouluikäisten lasten osalta (Rousu 2009). Kokonaiskuvaa lasten ja nuorten hyvinvoinnista on siten vaikea saada. Vaikka kunnat on nostettu keskeisiksi hyvinvointitoimijoiksi (ks. Kinnunen & Kurkinen 2003), lasten ja nuorten hyvinvointitiedon tuottaminen tapahtuu yhä suurelta osin kansallisesti, jolloin hyvinvoinnin alueelliset erityispiirteet tai alueelliset erot esimerkiksi nuorten arvoissa, asenteissa ja kokemuksissa jäävät huomiotta ja kuntatason tiedot siten puutteellisiksi.

Tunnetuiksi lasten ja nuorten ”hyvinvoinnin” ja ”pahoinvoinnin” kansallisiksi muutosindikaattoreiksi ovat vakiintuneet eri ikäryhmille määräajoin suunnatut kouluterveys- ja piilorikollisuuskyselyt. 15–29-vuotiaiden nuorten arvoja ja asenteita on seurattu vuodesta 1994 alkaen säännöllisesti Valtion nuorisoasian neuvottelukunnan (Nuora) toteuttamalla Nuorisobarometrillä. Osa kysymyksistä toistuu säännöllisesti, joten niiden avulla voidaan seurata pidemmän aikavälin asennemuutoksia, ja osa liittyy ajankohtaisiin aiheisiin. Peruskoulun 8.–9.-luokkalaisille sekä ammattiopistojen ja lukioiden 1.–2. vuoden opiskelijoille suunnattua Kouluterveyskyselyä lukuun ottamatta eri kyselyt eivät juuri kuitenkaan tuota kuntakohtaista tietoa.

Kuntien hyvinvointipoliittiselle suunnittelulle, ohjaukselle ja kehittämistarpeiden arvioinnille on välttämätöntä, että saatavana olisi nykyistä kokonaisval-

taisempi ja kansallista tasoa yksityiskohtaisempi tilastollinen perustieto lasten hyvinvoinnin kehityksestä sekä niistä alueellisista erityiskysymyksistä, jotka rakenteistavat 2010-luvun nuoruutta esimerkiksi harvaan asutulla ja tyhjenevällä maaseudulla, urbaaneissa kasvukeskuksissa tai tasaisen hyvinvoinnin taajamissa. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämässä pelkkä tiedon tuottaminen ei ole riittävää. Yhtä lailla on tärkeä pohtia, millaisilla ehdoilla hyvinvointitietoa voidaan soveltaa lapsia ja nuoria koskevassa asiantuntijatyössä sekä yhteiskuntapoliittisessa päätöksenteossa (ks. Helavirta 2011).

Mikkelin ammattikorkeakoulun, Humanistisen ammattikorkeakoulun, Diakonia-ammattikorkeakoulun ja Itä-Suomen yliopiston toteuttama Itä-Suomen nuorisopuntari kehittää osaltaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin tietopohjaa viime vuosien kansallisten linjausten (An EU Strategy for Youth – Investing and Empowering 2009; Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelma 2012–2015) pohjalta. Nuorisopuntari nostaa esiin itäsuomalaisten nuorten äänen ja keskittyy niihin teemoihin, jotka tällä alueella ovat merkityksellisiä niin nuorten hyvinvoinnin kuin alueen elinvoimaisuudenkin näkökulmista. Tämä tutkimus paikantuu nuorisotutkimuksen ja hyvinvointitutkimuksen lähtökohtaisesti poikkitieteelliseen kenttään. Hyvinvointi, hyvinvointitieto ja paikallisuus muodostavat tutkimuksen käsitteelliset lähtökohdat. Itä-Suomen nuorisopuntarissa selvitetään verkkokyselyllä 15–25-vuotiaiden nuorten hyvinvoinnin ja alueelle kiinnittymisen tilaa Etelä-Savon, Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan maakunnissa. Samalla avataan ja tehdään näkyväksi aluekehityksen eriytymistä ja alueellisen polarisaation problematiikkaa muuttuvassa kuntakentässä. Puntarin osin vuosittain vaihtuvat teemat valitaan alueellisten erityispiirteiden ja alueen toimijoiden tietotarpeiden pohjalta.

Tutkimushankkeella voidaan nähdä tiedontuotannon lisäksi myös käytännöllinen merkitys. Nuorisopuntarin avulla kyetään tuottamaan monipuolista kuntatasoista lasten ja nuorten hyvinvointitietoa kunnallisen päätöksenteon ja

palveluiden kehittämisen pohjaksi ja erityisesti kuntien lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman seurannan, arvioinnin ja toteutuksen tueksi.

Nyt käsillä olevaan julkaisuun on koostettu vuoden 2011 ja 2012 Itä-Suomen nuorisopuntarin tulokset (aineistot koottu 2010 ja 2011 lopussa). Nuorisopuntarin vuoden 2011 kantavaksi teemaksi valittiin alueellisuus. Vaikka paikallisuuden (locality) merkityksen väheneminen ja alueellisen kiinnittymisen heikentyminen ovat osa myös urbaania nuoruutta (Jovero & Horelli 2002, 11; Myllyniemi 2008, 108), ei kotipaikka ole kuitenkaan merkityksetön asia. Maailma nähdään, ymmärretään ja tulkitaan aina jostain paikasta käsin (Karjalainen 2006, 83).

Nuorille alueilla on keskeinen merkitys. Ne tarjoavat esimerkiksi opiskelu-, työ- ja asumistarjonnan näkökulmista erilaisia mahdollisuuksia aikuistumiselle ja elämän rakentamiselle. Myöskään hyvinvointimme näkökulmasta ei ole samantekevää, missä asomme. Paikallisuus on edelleen keskeinen yhteisöllisyyskokemuksen määrittäjä (esim. Day 2006), ja asuinseudulla ja elinympäristöllä on edelleen keskeinen rooli erityisesti nuorten hyvinvoinnin ja elämän rakentumisen näkökulmasta. Johonkin kuulumisen tunne puolestaan ehkäisee syrjäytymistä (Pooley, Cohen & Pike 2005). Nuorten hyvinvoinnin erot kuntien välillä jakavat Suomea kaupunkikuntiin, joihin kasautuu sekä materiaalista elintaso että psykososiaalisia ongelmia, ja tasaisen hyvinvoinnin taajamiin ja maaseutualueisiin, joihin puolestaan kasautuu sekä materiaalista että psykososiaalista huono-osaisuutta.

Asuinalue kattaa tässä tarkastelussa sekä naapuruston, asuinkunnan että laajemmin kotiseudun. Asuinkunta muodostaa esimerkiksi lasten ja nuorten välittömän lähiympäristön koostuen esimerkiksi nuorisotiloista ja harrastusmahdollisuuksista. Kunnan eri toimialat luovat puitteet, joissa lapset ja nuoret kasvavat ja oppivat. Kunta on myös toimija, joka kunnallispoliittisilla ratkaisuilla vaikuttaa lasten ja nuorten hyvän elämän edellytyksiin. (Kiilakoski

2007.) Alueellisuus-teemalla halutaan nuorisopuntarissa paitsi korostaa paikallisyhteisöjen ja alueiden merkitystä nuorten hyvinvoinnille mutta myös sitä, että nuorisopoliittisia ratkaisuja tehdään ensisijassa paikallisella tasolla, sillä nuorisopolitiikka on pitkälti arjen hyvinvoinnin politiikkaa.

Alueellisuus on ajankohtainen tema erityisesti Itä-Suomessa, jossa väestö vähenee ja vanhenee muuta Suomea nopeammin, ja nuorten poismuutto on erityisesti Etelä-Savon maakunnasta voimakasta. Tämän kehityksen myötä alueen nuoret muodostavat maakunnan elinvoimaisuuden kannalta avainjoukon, jonka hyvinvoinnin turvaaminen ja myös maakuntaan sitouttaminen on tärkeää. Erityisesti sillä, millaisena nuoret alueen näkevät ja kokevat, toisin sanoen millaista paikallisidentiteettiä nuoret rakentavat, on merkitystä heidän alueelle kiinnittymisensä kannalta. Tutkimusten mukaan (esim. Sinkkonen-Tolppi 2005) nuorten alueelle kiinnittymisessä avaintekijäksi nousee erityisesti alueellinen identiteetti ja sitä vahvasti muokkaava alueen imago ja maine. Nuoren elämän peruselementtien, kuten koulutuksen, työn ja asumismahdollisuuksien, tarjontahorisontin määrittelyyn vaikuttaa siten yllättävän paljon nuorelle rakentunut mielikuva paikallisesta ympäristöstä. Mielikuvat kotipaikan syrjäytyneisyydestä tai sen kehitysnäkymien synkkyyydestä tai valoisuudesta saattavat olla hyvinkin suhteellisia ja vaihdella runsaasti nuorten kesken.

Itä-Suomen nuorisopuntarit 2011 ja 2012 ovat tuottaneet edellä esitetyn suuntaista alueellista nuorten hyvinvointitietoa. Kartoitusten teemoina olivat 2011 nuorisopuntarissa alueelle kiinnittyminen, syrjäytyminen, kansainvälisyys ja suhde koulutukseen. Vuoden 2012 teemana toistui alueelle kiinnittyminen ja kansainvälisyys sekä vaihtuvina teemoina työelämäodotukset ja yrittäjyysasenteet. Tässä raportissa tehdään Nuorisopuntarin tuottamaan aineistoon tiivis ja kuvailevan tason katsaus, jossa ulkopuolelle jätetään kuntakohtaiset tarkastelut, ilmiöiden kytkeminen sosiaaliseen tai kulttuuriseen rakenteeseen tai nuoruuden elämänvaiheeseen ja -tilanteeseen. Tällaisiin kysymyksenasetteluihin aineisto antaa poikkeuksellisen runsaan mahdollisuuden taustamuuttu-

jiensa avulla, mutta edellyttää samalla teoreettisesti rajatun ja menetelmällisesti perustellun esitysmuodon. Tällaista tutkimustyötä varten vuosien 2011 ja 2012 Itä-Suomen nuorisopuntareiden aineistot löytyvät Suomen yhteiskuntatieteelliseen tietoaarkistoon tallennettuna.

1.2 Itä-Suomen nuoret kokemustiedon tuottajina

Itä-Suomen nuorisopuntarilla tuotetaan kuntakohtaista tietoa alueen 15–25-vuotiaista nuorista. Alue koostuu kolmesta maakunnasta: Etelä-Savosta, Pohjois-Savosta sekä Pohjois-Karjalasta. Kokonaisuutena maakunnille on ominaista niiden väestötappiokehitys ja väestön keskittyminen maakuntakeskuksiin. Suomen mittakaavassa kyse on siten alueesta, joka tutkimuksellisesti mielletään periferiaksi, mutta joka jakautuu myös sisäisesti keskuksiin ja periferioihin. Syrjäseutujen nuorten elinoloja voidaankin kuvata elona kaksoisperiferian värittämässä elinympäristössä (Harinen & Souto 2010). Nuorten elämässä tämä näyttäytyy asumisena Itä-Suomessa, jossa väestökehitys on alueellisesti kokonaisuutena laskeva, mutta jakautuu maakuntien sisällä kuntakohtaisesti väestön keskittymisenä maakuntakeskuksiin ja osiin niiden ympäristökuntia. Samanaikaisesti muiden kuntien väestömäärän laskee tasaisesti. Itä-Suomen alueen kaikkiaan 42 kunnasta seitsemän oli selkeästi väestökehitykseltään kasvavia.

Itä-Suomen maakuntien asukasluku oli vuoden 2011 alussa (Tilastokeskuksen väestötilasto 18.3.2011) 568 477 henkilöä (taulukko 1), joka on noin kymmenes Suomen väkiluvusta. Maakunnista suurin on Pohjois-Savo ja sen keskus Kuopio on Itä-Suomen suurin kunta (n. 105 000 asukasta vuoden 2013 alussa). Maakuntakeskuksena Kuopio on muuttovoittoinen (noin 600 henkeä). Ympäryskunnista Siilinjärven väestönlisäys oli noin 300 henkeä. Kolmas selkeästi kasvava kunta oli Pohjois-Savon Iisalmi (noin 50 henkeä). Kokonaisuutena Pohjois-Savo oli ainoa kasvava Itä-Suomen maakunnista (noin 200 henkeä), joskin maakunnan sisällä tuo kasvu koski ainoastaan kolmea edellä mainittua kuntaa.

Maakunnista Etelä-Savon väestökehitys oli vuonna 2012 tappiollinen liki 1 100 henkeä, mikä selittyy lähes kokonaan luonnollisella väestömuutoksella eli syntyneiden ja kuolleiden määrän erotuksella. Mikkeli oli maakunnan kunnista ainoana väestökehitykseltään kasvava (65 henkilöä). Pohjois-Karjalan osalta väestökehitys oli astetta Etelä-Savoa myönteisempi, sillä tappiollinen väestökehitys vuonna 2012 oli ainoastaan 160 henkeä. Merkille pantavaa on kuitenkin maakunnan sisällä seutukuntien väestökehitys epätasaisuus. Seutukunnista Joensuu oli selkeästi kasvava (noin 400 henkeä) muiden seutukuntien väestökehityksen ollessa laskeva. Joensuun ja sen ympäröivien kuntien Kontiolahden ja Liperin yhteenlaskettu väestönlisäys oli kaikkiaan noin 750 henkeä, kun Pohjois-Karjalan kaikkien muiden kuntien väestökehitys oli laskeva. Edellä mainitut väestökehityksen muutostiedot perustuvat Tilastokeskuksen vuoden 2012 ennakkotietoihin.

TAULUKKO 1. Itä-Suomen maakuntien seutukunnat, kuntien määrät ja asukasmäärät (1.1.2011)

Maakunta	Seutukunta	Kuntia	Asukasluku	Maakunnittain yht.
Etelä-Savo	Mikkelin seutukunta	7	72 923	
	Pieksämäen seutukunta	3	32 225	
	Savonlinnan seutukunta	7	49 520	154 668 (27,2 %)
Pohjois-Savo	Koillis-Savon seutukunta	5	19 823	
	Kuopion seutukunta	3	121 636	
	Sisä-Savon seutukunta	4	15 205	
	Varkauden seutukunta	2	33 333	
	Ylä-Savon seutukunta	7	57 946	247 943 (43,6 %)
Pohjois-Karjala	Joensuun seutukunta	7	122 985	
	Keski-Karjalan seutukunta	4	19 228	
	Pielisen Karjalan seutukunta	3	23 653	165 866 (29,2 %)
Yhteensä		42	568 477	

Tutkimuksen kohteena olevassa ikäryhmässä 15–24-vuotiaita oli Itä-Suomen maakunnissa kaikkiaan 67 722 (1.1.2011 tieto), joka muodostaa tutkimuksen perusjoukon (taulukko 2). Tutkittavat ovat niin kehitysvaiheeltaan, sosiaalisilta kytkennöiltään kuin elämäntilanteeltaan epäyhtenäinen joukko, joten lähtökohtaisesti heitä on mielekästä tarkastella tilastokeskuksenkin usein käyttämän kahden ikäkohortin ositteessa (15–19- ja 20–24-vuotiaat). Ositteiden ikäryhmien koot ovat melko samansuuruiset vaikka niiden rakenne onkin jossain määrin poikkeava. 15–19-vuotiaiden joukko koostuu pääsääntöisesti perheissä kotipaikkakunnalla asuvista nuorista. Joukossa on myös jonkin verran taajamista etäällä olevien pienten maaseutumaisien kuntien nuoria, jotka asuvat ainakin viikot oppilaitosten paikkakunnilla. Osa tästä ikäryhmästä on käytännössä myös jo pysyvästi kotipaikkakunnalta pois muuttaneita opiskelevia tai työssä käyviä nuoria. Ikäryhmistä vanhempi taas koostuu nuorista, jotka ovat toisaalta Itä-Suomessa syntyneitä ja mahdollisesti samalla paikkakunnalla asuneita, mutta suurelta osin myös maakuntien sisäisen muuttoliikkeen seurauksena alueella muuttaneita sekä muualta Suomesta alueelle muuttaneita opiskelijoita. Opiskelun ja työllistymiseen liittyvän muuttoliikkeen vaikutus on nähtävissä ikäryhmien kuntakohtaisissa ko'issa. Korkeakoulutusta tarjoavissa maakuntakeskuksissa ikäryhmä 20–24 on selkeästi nuorempaa ikäryhmää suurempi. Vastaavasti kaikissa maaseutumaisissa kunnissa tai pienissä itäsuomalaisissa kaupungeissa tilanne on joko päinvastainen tai ikäryhmät ovat yhtä suuret.

TAULUKKO 2. Itä-Suomen suuralueen tutkittavien ikäryhmien koko maakunnittain (1.1.2011)

Maakunta	Ikäryhmä	Koko	Yhteensä	Osuus %
Etelä-Savon maakunta	15–19	9 031		
	20–24	7 917	16 948	25,0
Pohjois-Savon maakunta	15–19	15 440		
	20–24	14 718	30 158	44,5
Pohjois-Karjalan maakunta	15–19	10 346		
	20–24	10 270	20 616	30,5
Yhteensä		67 722	67 722	100

Yksi alueellinen erityispiirre Itä-Suomen nuorissa ja myös nuorisopuntarin aineistossa on se, että korkeakoulutuksessa olevien nuorten osuus korostuu suhteessa ammatillisen koulutuksessa oleviin. Tämä selittyy sillä, että Itä-Suomen maakunnissa opiskelee (Tilastokeskuksen koulutustilasto 2011) ammattikorkeakoulutuksessa yhteensä 15 525 ja yliopistossa 14 549 opiskelijaa. Yhteenlaskettuna opiskelijamäärä 30074 vastaa näin ollen osapuilleen korkeakouluikää lähestyvää (15–19 vuotta) ikäryhmää, jonka koko on 34 817. Itä-Suomen maakunnat voisivat kouluttaa lähes koko nuorten ikäryhmän korkeakouluissa. Korkeakoulujen koulutustarjonta näyttääkin paikkaavan maakuntien nuorten poismuuton aiheuttaman vajeen väestössä. Samalla korkeakoulutus tuottaa maakunnissa sosiaalista ja kulttuurista vaihtoa.

1.3 Itä-Suomen nuorisopuntarin aineisto ja analyysi

Tutkimusaineisto on koottu vuosien 2010 ja 2011 lopussa kouluille (perusaste ja toinen aste), korkeakouluihin (yliopisto ja ammattikorkeakoulu) sekä työpajoille kohdennetulla verkkokyselyllä (Webropol). Tutkimuskohteen perusjoukon koko on noin 67 722 henkilöä, josta pyrittiin saamaan noin otokseen noin 1 500–2 000 nuorta. Vertailukohdan aineiston koolle ja sen edustavuudelle tarjoaa valtion Nuorisoasiain neuvottelukunnan ja Nuorisotutkimusseuran vuosittain toteuttama Nuorisobarometri, jonka otoskoko koko maan kattavassa kyselyssä on keskimäärin 2 000 vastaajaa (esim. Myllyniemi 2008; Myllyniemi 2010).

Alueellisesti ja maakunnallisesti edustavana otoskokona tutkittavassa ilmiössä toteutuvien analyysitavoin (jatkuvan luonteiset muuttujat ja yhdysvaikutustekijöiden analyysi) voidaan pitää noin 2 000 henkilön otosta (Särndal, Swensson & Wretman 2003, 42–43; Thompson 2002, 36, 118–125). Vuoden 2010 kyselyn vastaajamääräksi muodostui 2 267 henkilöä ja vuoden 2011 vastaajamääräksi 1 756 henkilöä. Vaikka otoskoko oli kummassakin kyselyssä sinänsä riittä-

vä, jää otos joidenkin pienten kuntien osalta varsin pieneksi. Kahdesta alueen kunnasta ei kummassakaan kyselyssä ollut vastaajia. Kummassakin kyselyssä poistettiin aineiston koodauksen yhteydessä noin 100 aineiston laatua heikentävää vastausta. Tällaisia olivat selkeät ”huumorivastaukset”, harhaanjohtavat, ristiriitaiset tai vakavasti puutteelliset vastaukset.

Aineisto koottiin ositetulla otannalla suhteellista kiintiöintiä käyttäen (Särndal ym. 2003, 100–105; Thompson 2002, 122–123). Otantayksikkönä oli ryväs, jonka muodosti ikäryhmästä riippuen koululuokka tai satunnainen opiskelijaryhmä (ammattikorkeakoulu). Yliopisto-opiskelijoiden osalta aineisto koottiin ylioppilaskunnan postituslistan kautta. Otantatavassa yhdistyy siten ryväs- ja ositetun otannan periaatteet. Ositteita paikattiin edustavuuden parantamiseksi vuoden 2010 kyselyssä kokoamalla lisäaineistoa lukiolaisten ja yliopisto-opiskelijoiden osalta. Vuoden 2011 kyselyssä tämän vääristymän mahdollisuus osattiin ottaa huomioon jo lähtökohtaisesti, joten otos vastasi perusjoukkoa varsin hyvin.

Aineiston koonnin lähtökohtana perusasteella ja toisella asteella oli kuntakohtaisesti kootut koulujen yhteystiedot, joiden perusteella otettiin alustavasti yhteys koulujen rehtoreihin kyselystä tiedottaen. Yhteydenotossa kerrottiin Nuorisopuntarin tavoitteet, toteutustavat ja kouluilta odotettavat toimenpiteet. Samalla kerrottiin lyhyesti myös tutkimusaineiston koontiin liittyvät eettiset kysymykset. Ammattikorkeakoulujen osalta tehtiin yhteistyötä opintoasiaintoimistojen kanssa, joiden avustuksella kysely lähetettiin satunnaisesti valikoiduille eri vaiheissa opintoja oleville opiskelijaryhmille. Yliopiston opiskelijoiden ositteiden saaminen aineistoon koottiin ylioppilaskunnan yhteistyön avulla toteutuksen yksinkertaisuuden vuoksi. Pajanuorten osalta yhteystiedot koottiin kuntakohtaisesti niiden kotisivuilta. Nuorisopuntarin avautumisesta verkossa ja kyselyn verkko-osoite tiedotettiin kouluille ja oppilaitoksille loka-kuussa 2010 ja 2011.

TAULUKKO 3. Esimerkki otantastrategian soveltamisesta kuntakohtaisesti Itä-Suomen alueella 15–24-vuotiaisiin nuoriin (2011 Nuorisopuntari)

Maakunta	Kunta	Perusjoukko	Otos
Etelä-Savo		16948	557
	Mikkeli	6250	330
	Kangasniemi	527	18 (30)

Pohjois-Savo		30158	959
	Kuopio	14725	435
	Lapinlahti	1048	34

Pohjois-Karjala		20616	664
	Joensuu	11838	350
	Polvijärvi	452	15 (30)

Itä-Suomessa yhteensä	67722	n. 2200	

Nuorisopuntarin vuosittaiset teemat on koottu toteuttajien ja sidosryhmien yhteisten tiedonintressien perusteella. Kyselyn toteutusta ja kyselylomakkeen laadintaa on ohjannut kolme keskeistä tavoitetta:

- pyrkimys mahdollistaa lasten ja nuorten omakohtaisen arkeen kiinnittyvän hyvinvointitiedon tuottamisen (ks. esim. Niemelä 2007; Heino & Kuure 2009)
- täyttämään alueellisista tarpeista lähtevän tiedontuotannon puutteet lapsi- ja nuorisopoliittisen kehittämisen ja arviointityön näkökulmasta (STM 2006:36)
- kuvaamaan aluekehityksen eriytymistä ilmentäviä prosesseja muuttuvassa kuntakentässä.

Kyselylomakkeet on operationalistettu tavoitteiden suuntaisesti. Sisällöllisesti Nuorisopuntarin lähtökohtana on ollut koota paikallista ja nuorten koke-

muksiin perustuvaa hyvinvointitietoa (ks. esim. Niemelä 2007; Heino & Kuure 2009). Kyselyssä keskeisenä osana on ollut kummassakin puntarissa lasten ja nuorten arkisten elämänpiirien, kasvuympäristöjen ja elämismaailman merkityksen avaaminen (taulukko 4). Yhteisenä ja pysyvänä teemana Nuorisopuntareissa oli alueelle kiinnittyminen. Puntarit löytyvät liitteestä.

TAULUKKO 4. Kyselyn operationaalistamisen pääpiirteet (vuoden 2011 Nuorisopuntari)

Hyvinvoinnin ulottuvuus	Kohde	Tiedon koonnin sisältö	Tietopohja
Subjekttiivinen hyvinvoinnista	Yksilöllinen elämismaailma	Elinolosuhteet	Strandell 1995; Vornanen 2001
Paikallisyhteys	Alueelle kiinnittyminen, paikallisidentiteetti	Yhteisöllisyyskokemus	Day 2006; Jovero & Horelli 2002; Myllyniemi 2008
Elintavat	Perheen ja yksilölliset elämäntavat	Sosiokulttuuriset tottumukset	Lehto, Corander, Ray & Roos 2009
Turvallisuus	Turvallisuuden sosiaalinen ja psykologinen kokeminen	Turvallisuus ja turvattomuus kokemukset	Vornanen 2010
Syrjäytymisuhka	Perhe, harrastukset, koulu, työ, mediaympäristö	Ulos jääminen ja osattomuus lähi- ja kasvuympäristössä	Berghman 1995; Raunio 2006; Lämsä 2009; Ellonen 2008

Tutkimusaineiston analyysi on toteutettu tilastollisen tietojenkäsittelyohjelman (SPSS) avulla. Analyysitasoja on ollut kaksi. Ensinnä aineistosta on tuotettu jakaumapohjaiseen data-analyysiin perustuen Itä-Suomen nuoria koskevaa kuvailevaa tietoa hyvinvoinnista ja sen rakenteesta. Tämän perusteella on rakennettu ilmiötä koskevaa perusteellisempaa ymmärrystä ja pyritty selittämään hyvinvointitekijöiden rakenteita ja prosessitekijöitä (syventävä analyysi: faktorianalyysi, keskiarvovertailut, logistiset analyysit ym.). Analyysissä

on pitäyditty maakuntatasoisessa analyysissä, vaikka myös kuntakohtainen nuorten tilanteen tulkinta olisi ollut mahdollista. Aineistossa on myös mittavat mahdollisuudet erilaisten sosiaalisten, koulutuksellisten, ikäpolveen liittyvien tai alueellisten erityispiirteiden hyödyntämiseen, mutta ne palvelevat selkeästi tarkkarajaisempia tutkimusintressejä.

2 LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTITIIETO (Katja Komonen)

2.1 Hyvinvointitiedon nykytila ja kehittämistarpeet

Lasten ja nuorten hyvinvointi on jatkuvan arvioinnin, tuen, ohjauksen ja kontrollin kohteena (Satka, Alanen, Harrikari & Pekkarinen 2011; Harrikari 2008). Nuorisokysymykset samoin kuin lasten ja nuorten hyvinvointiin kohdentuva suunnittelu ja koordinaatio – niin sanottu nuorisopoliittinen ohjaus – ovatkin voimistuneet 1990-luvun lopulta lähtien sekä EU-tasolla että kansallisesti (mm. Bardy 2011, 16; Wrede 2011, 29). Nuorten hyvinvointikysymysten painoarvon nousu perustuu suurelta osin väestökehitykseen. Väestön ikääntyminen ja muut demografiset muutokset haastavat tai suorastaan pakottavat yhteiskunnan luomaan edellytyksiä, joiden avulla mahdollisimman moni nuori jokaisesta ikäluokasta selviytyy ja on valmis tuottamaan työelämään.

Samanaikaisesti huoli nuorten pahoinvoinnista on lastensuojelun asiakasmäärien kasvun, pahenevan nuorisotyöttömyyden ja koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jääneiden nuorten määrän lisääntymisen myötä korostunut. Samalla käsitys lasten ja nuorten hyvinvointia koskevan tutkimustiedon merkityksestä ja sen paikoittaisesta ohuudesta on otettu yhä vakavammin. Käsitukset lapsen ja nuorten hyvinvoinnista vaihtelevat kuitenkin usein ja asettuvat usein kiistanalaisiksi. Siksi voidaanakin kysyä: Mitä on lapsia ja nuoria koskeva hyvinvointitieto? Onko sitä riittävästi? Miten ja mihin tietoa käytetään?

2000-luvun poliittisen ohjauksen yhtenä keskeisenä ulottuvuutena korostuu voimakkaasti niin sanottu tietoon pohjautuva päätöksenteko (knowledge based policy making), jolla tarkoitetaan sitä, että kaikkien päätösten pitäisi perustua oletusten tai käsitysten sijasta tietoon (Alasoini 2006). Kyseessä on laajempi informaatio-ohjaukseen kiinnittyvä yhteiskunnallinen trendi, jossa poliittista ohjausta pyritään tekemään yhä intensiivisemmin juuri tietoon perustuen. Tiedosta on tullut nuorten kasvatuksellisen hallinnan väline ja samalla myös poliittinen ase, jolla rakennetaan nuorisopoliittista kulttuuria ja legitimoidaan nuorisopoliittista päätöksentekoa (Suurpää 2009).

Riittävän laajan ja monipuolisen tietopohjan turvaaminen on siten välttämättöntä lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämistyölle sekä lasten lapsi- ja nuorisopoliittikan suunnittelulle, päätöksenteolle ja hyvinvoinnille asetettujen tavoitteiden toteutumisen seurannalle. Keskeiset lasten ja nuorten hyvinvoinnin seurannan ja arvioinnin kohteet voidaan ryhmitellä kolmeen kokonaisuuteen:

1. lasten, nuorten ja heidän perheidensä hyvinvoinnin tilaan ja sen kehitykseen
2. lasten, nuorten ja heidän perheidensä käyttämien palveluiden toimivuuteen sekä lasten ja nuorten kasvuympäristön kehittymiseen
3. erilaisissa ohjelmissa ja suunnitelmissa esitettyjen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumiseen.

Tietopohjan puutteellisuuteen on tältä osin kiinnitetty pitkään huomiota. Kansalliset lasten ja nuorten hyvinvointia koskevat katvealueet liittyvät erityisesti alle 12-vuotiaiden terveyteen ja hyvinvointiin, lasten mielenterveyden kehitykseen ja palveluihin, lasten turvallisuuden tilaan ja lapsiin kohdistuvaan väkivaltaan, lastensuojelulasten taustaan ja hyvinvointiin, nuorten asumiseen sekä maahanmuuttajanuoriin ja muihin vähemmistöihin ja pieniin ryhmiin. Lisää tietoa tarvitaan myös esimerkiksi ehkäisevän työn vaikuttavuudesta samoin kuin lasten, nuorten ja perheiden palveluiden toimivuudesta. (OKM 2011; Suurpää 2009.)

Muun muassa YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen täytäntöönpanoa valvova lapsen oikeuksien komitea on kiinnittänyt viimeisissä Suomea koskevissa päätelmissään (30.9.2005) huomiota erityisesti lapsia koskevan tietopohjan puutteisiin ja siihen, ettei lapsia koskevia tilastotietoja koota yhdenmukaisesti ja säännöllisesti. Tämä koskee erityisesti kaikkein haavoittuvimpia lapsiryhmiä, kuten vammaiset lapset, turvapaikkaa hakevat lapset, oikeusjärjestyksen puitteissa hankaluuksissa olevat lapset ja vähemmistöryhmiin kuuluvat lapset. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin seurannan tietopohjan sekä päätösten lapsivaikutusten ennakkoinnin kehittäminen nostettiin myös Vanhasen toisen hallituksen lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelman samoin kuin Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman (2007–2011) keskeisiksi painopistealueiksi. Käytännössä kehittämistyö tarkoitti edellisen hallituskauden aikana tietopohjan puutteiden kartoittamista ja indikaattorijärjestelmän kehittämistä päätöksentekijöiden tarpeisiin.

Vaikka kehitystyötä on viime vuosina tehty, hyvinvoinnin tietopohja on edelleen hajanainen. Kokonaiskuvaa lasten ja nuorten elinolojen ja hyvinvoinnin kehityksestä ei ole helppo saada nyt tarjolla olevan tiedon perusteella. Tietoa on eri hallinnonaloilla hajanaisesti eikä sen tuottaminen ole koordinoitua (OKM 2011). Erityisesti alueellinen, alueiden tarpeisiin liittyvä tiedontuotanto on puutteellista. Maakuntatasolla on todettu vallitsevan varsin suuri epätietoisuus tai selkiytymättömyys lasten ja nuorten hyvinvointipoliittisesta kehityksestä ja sen suunnasta. Päätöksenteon, lapsivaikutusten arvioinnin ja lapsi- ja nuorisopoliittisen kehittämistyön tietopohja on siten tältä osin puutteellinen.

2.2 Lapset ja nuoret aktiivisina tiedontuottajina

Hyvinvointitutkimuksen eri suuntaukset osoittavat, että käsitettä hyvinvointi (well-being) käytetään tieteenalasta riippuen – ja tieteenalojen sisälläkin – useissa erilaisissa merkityksissä. Hyvinvoinnille läheisiä käsitteitä ovat ainakin elämänlaatu ja terveys. Yhteistä kaikille on se, että puhutaan hyvästä ja

positiivisesta tai ainakin huonon ja negatiivisen puuttumisesta (ks. Konu 2002). Hyvinvointia voidaan edelleen tarkastella erottelemalla se materiaaliseen hyvinvointiin (having a good life), arvoihin ja ideaaleihin (living a good life) ja yksilön kokemuksiin elämästään (locating one's life) (White 2007).

Hyvinvointikäsitteen monimerkityksellisyys tekee myös sen mittaamisesta hankalaa. On huomattava, että lasten ja nuorten hyvinvointia ei useinkaan ole tutkimuksissa lähestytty varsinaisen hyvinvointiparadigman kautta, vaan laajemmassa viitekehyksessä lapsikeskeisten käsitteiden ja menetelmien avulla hyödyntäen kasvatuspsykologista, kasvatuksellista ja sosiaalipoliittista lähestymistapaa (Camfield, Streuli & Woodhead 2009). Hyvinvointitiedolla tarkoitetaan usein hyvinvointia koskevaa tietoa, joka on avoin monenlaisille määrittelyille, käsitteellistämislle ja metodologisille ratkaisuille. Ensimmäinen niistä on epistemologinen liittyen vallitsevaan lapsikäsitteeseen sekä lasten ja nuorten ja tuotettavan tiedon suhteeseen (ks. Helavirta 2011). Tätä tematiikkaa voidaan avata ottamalla tarkastelun kohteeksi objektiivisen ja subjektiivisen hyvinvointitiedon tuottamisen tavat. Lapsia ja nuoria koskeva hyvinvointitieto on ollut vahvasti materiaalisten elinolosuhteisiin painottunutta, ja se on ollut lähinnä objektiivisen hyvinvoinnin (koulutus, työ, asuminen, toimeentulo, terveydentila) mittaamista (Camfield ym. 2009). Tätä tietoa on tuotettu ensisijassa tilastojen kautta (Strandell 1995; Vornanen 2001).

Hyvinvoinnin tietopohjan kehittäminen onkin viime vuosina keskittynyt vahvasti indikaattoripohjaisen tiedontuotannon vahvistamiseen. Indikaattoreita on osaltaan pidetty vastauksena siihen, että tiedontuotanto on tehostunut ja laajenee yhä. Indikaattoreita kaivataan tällöin lähinnä tietotulvan tiivistämiseen (Sauli & Simpura 2004).

1990-luvulla alkanut uusi indikaattoriaalto kiinnittyy vahvasti myös hyvinvointipolitiikan ja hallinnon toimintatapojen muutoksiin. Indikaattoreita tarvitaan, kun politiikkaa rakennetaan entistä selkeämmin määriteltyjen ta-

voitteiden varaan. (Sauli & Simpura 2004.) Indikaattorit kytkeytyvätkin luontevasti näyttöön perustuvan politiikan harjoittamiseen, jossa ryhdytään miettimään vain sellaisiin toimiin, joiden vaikuttavuudesta on etukäteen näyttöä ja joiden vaikutuksia voidaan jälkikäteen arvioida. Lasten ja nuorten hyvinvointi-indikaattoreiden kehittelyä on Suomessa tehty kahdella taholla. Opetus- ja kulttuuriministeriön asettama työryhmä julkaisi 2011 ”Lasten hyvinvoinnin kansalliset indikaattorit -raportin, jossa ehdotetaan kaikkiaan kuudella teema-alueella indikaattoreita alle 18-vuotiaiden hyvinvoinnin seurantaan. Valtion nuorisoasian neuvottelukunta (nuora) puolestaan julkaisi 2010 ehdotuksensa 18–29-vuotiaiden nuorten hyvinvoinnin indikaattoreiksi.

Erityisesti hyvinvointipoliittiseen työhön kohdistettujen panosten tuottavuutta halutaan mitata, ja tätä tuottavuutta ei mitata rahana vaan hyvinvoinnin lisääntymisenä (Martin & Pearson 2001). Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman (2012–2015) seurantaan varten laaditaan tällä hetkellä omia indikaattoreita. Tässä kehittämistyössä hyödynnetään myös Euroopan komission valmisteluasiakirjaa nuorisoindikaattoreista, Findikaattori-palvelun indikaattoreita sekä edellä mainittuja lasten ja nuorten hyvinvointi-indikaattoreita. Indikaattoriseurannan kautta on tarkoitus tehdä vertailuja sekä kansainväliseen että kansalliseen kehitykseen. Kuntatasolla on ollut viime vuosina meneillään Kuntaliiton vetämä LapsiARVI-kehitystyö, jossa on määritelty kuntien lasten hyvinvointisuunnitelmien teossa ja lapsipolitiikan seurannassa tarvittavaa tietopohjaa ja indikaattoreita.

Sauli ja Simpura (2004) ovat esittäneet myös indikaattorikritiikkiä. Indikaattoriviidakossa on näet vaarana se, että olennainen tieto katoaa. Mitä enemmän indikaattoreita on, sitä huonommin onnistuu tiedon tiivistäminen niiden avulla. Indikaattoreiden tarjoamaa käsitystä lasten elinoloista on ryhdytty myös pitämään yksistään riittämättömänä kuvaamaan lasten hyvinvoinnin tilaa. Mittareiden ja indikaattoreiden avulla tavoitetaan varsin hyvin objektiivinen hyvinvointi, hyvinvoinnin ulkoiset ehdot. Tällainen tieto määrittyy usein vi-

ralliseksi tiedoksi (ks. Hänninen, Karjalainen & Lahti 2005), joka katsoo kohdettaan etäämpää ja rakentuu pitkälti viranomaisten asettamien tutkimusongelmien tai kysymyksenasettelun kautta (Helavirta 2011).

Tällainen virallinen, indikaattoripohjainen tieto kertoo huonosti subjektiivisesta hyvinvoinnista, siitä miten ihmiset oman hyvinvointinsa kokevat, miten tyytyväisiä he ovat omaan elämäänsä ja miten onnelliseksi he itsensä määrittävät (Camfield ym. 2009; Kiili 1998; Plagnol 2010). Valtakunnalliset Nuorisobarometrit ovat osoittaneet jo vuosien ajan, että nuorten kokemuksissa muun muassa syrjäytyminen liittyy ystävyys-suhteiden ja muun arkisen yhteenkuulumisen koettuihin ongelmiin. Juuri näitä viralliset indikaattori- ja tilastorakenteet syrjäytymisen määritelmiseen heikoimmin tavoittavat.

Virallisen tiedon ohella on korostettu, että tarvitaan eri ilmiöitä pohdiskelevaa, kokemukset ja subjektiiviset merkitykset esiin nostavaa tietoa, jota on kutsuttu myös toiseksi tiedoksi (Helavirta 2011). Esimerkiksi nuorten syrjäytymiskeskustelun yhteydessä on korostettu, että syrjäytymisen ilmiön ymmärtämiseksi ja ratkaisemiseksi tarvitaan valtakulttuurin näkökulmasta marginaaliin jääneiden ihmisten kuulemista. Kyse on tällöin siitä, miten he paikantavat itsensä ja ”kulttuurisen toiseutensa” suhteessa valtakulttuurin hegemonisiin tapoihin määrittää heidän asemaansa ja identiteettiään (Jokinen, Huttunen & Kulmala 2004, 11). Tällaista tutkimusta on kovin vähän tarjolla. Voidaan kuitenkin olettaa, että esimerkiksi koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten puhe voisi moniäänisyydessään haastaa esimerkiksi vastapuheen keinoin edellä esitettyä diskurssia ja piirtää uudella tavalla esiin heihin itseensä kohdennettuja identiteettimäärittelyjä.

Kokemustiedon puute on nostettu viime vuosina erityisesti lastensuojelukentällä keskeiseksi tutkimukselliseksi katvealueeksi niin lastensuojelun menetelmien ja palveluiden kehittämisen kuin lastensuojelun asiakkaiden arjen ymmärtämisen näkökulmista (Pekkarinen 2011). Kentällä on vain vähän tutkittua

tietoa siitä, miten lapset kokevat lastensuojeluprosessin tai sijaishuollon arjen. Lasten ja nuorten kokemusten tutkiminen onkin väylä, jonka avulla saatetaan päästä vaikeaksi todetun vaikuttavuustutkimuksen emansipatorisille raiteille.

Kokemustiedon arvo osana hyvinvointitiedon tuottamista piilee siinä, että se kertoo toisaalta siitä, miten erilaisissa olosuhteissa elävät lapset ja nuoret itse kokevat oman hyvinvointinsa. Toisaalta se taas nostaa esiin niitä asioita, jotka lasten ja nuorten itsensä mielestä ovat merkityksellisiä heidän hyvinvoinnilleen. Tällaisia asioita ovat esimerkiksi sosiaaliset suhteet, leikki ja vapaa-aika (Hood 2007).

Kokemustiedon puute heijastelee laajemminkin lasten asemaa tiedontuottajina. Lasten tietoa ja tietämistä on pitkään pidetty toisarvoisena eikä lapsia ole soosialistettu aktiiviseen tiedontuottajan rooliin. Tämä on merkinnyt lasten omien hyvinvoinnille antamien tulkintojen sivuuttamista. (esim. Lahikainen 2001.) Näkemykset lasten toimijuudesta ovat kuitenkin vahvistuneet viime vuosina. Uudemmassa yhteiskuntatieteellisessä lapsitutkimuksessa on kuitenkin tavallista viitata jo lähtökohtaisesti lapsiin kompetentteina sosiaalisina toimijoina, jotka voivat tehdä selkoa omista kokemuksistaan ja tilanteistaan (Hopkins & Bell 2008, 3–4). YK:n lapsen oikeuksien mukaisesti voidaankin ajatella, että lasten hyvinvoinnin seurantaan tulisi kuulua sekä yhteiskunnan sosiaalisen laadun mittaaminen eri ulottuvuuksilla lasten ja nuorten tosiasiallisten elinolojen näkökulmasta (provision) että lasten ja nuorten omien kokemusten näkeminen ja kuuleminen eri ulottuvuuksista (participation).

Tilastollisen elinolutiedon ja kokemustiedon välinen kuilu on johtanut siihen, että käytettävissä olevan hyvinvointitiedon voidaan katsoa olevan yksipuolista lasten ja nuorten hyvinvointia koskevaa tietoa, sillä se ei ole lasten ja nuorten aktiivisesti tuottamaa (ks. Helavirta 2011). Näin ollen edellä mainittu YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 12 artiklan osallistumisen oikeus on kuitenkin toistaiseksi usein jätetty tutkimusten ulkopuolelle vetoamalla lasten

suojeluun samoin kuin tutkimuseettisiin kysymyksiin. Strandellin (2010) mukaan Suomessa on vahva traditio ajatella lapsia ensisijaisesti haavoittuvina. Suojelun nimissä lapset herkästi eristetään mahdollisuuksista vaikuttaa heitä itseään koskeviin asioihin. Esimerkiksi lasten haastattelun esteenä ovat usein erilaiset lupamenettelyt ja ”portinvartijoina” toimivat huoltajat ja viranomaiset, joilla on merkittävä valta-asema estää halutessaan lasten tutkimuksellisen lähestymisen. Tutkijan on saavutettava jommankumman tai molempien tahojen hyväksyntä voidakseen tutkia ryhmää, jonka ei katsota kykenevän itse päättämään osallistumisestaan tutkimukseen. Nurmenniemi (2010) toteaa, että usein juuri hankalimmissa olosuhteissa esimerkiksi laitoksissa elävien lasten ja nuorten tilannetta on hyvin vaikea päästä tutkimaan, vaikka juuri heidän elämäntilanteistaan olisi kuitenkin tärkeää saada tietoa. Tiedon keräämiseen tulisi kuitenkin löytää tapoja, joilla ei lisittäisi tutkittavien ahdinkoa.

Kaikkinensa lasten suojelun ja osallistumisen periaatteita tuntuu olevan vaikea yhdistää. Ne nähdään helposti toisensa poissulkevinä periaatteina, jolloin suojeleminen käytännössä herkästi kääntyy osallistumisen ja vaikuttamismahdollisuuksien kaventumiseksi (Strandell 2010). Punamäki (2011) toteaaakin, että hyvinvointitiedon kerääminen varsinkaan alakouluikäisiltä ei ole ongelmatonta. On tasapainoiltava tiedon luotettavuuden ja toisaalta riittävän helposti toteutettavan ja kustannustehokkaan keräämistävän välillä. Kokemustiedon kerääminen yhteisesti sekä lapselta että hänen huoltajaltaan on niinikään haastavaa. Lasten ja nuorten terveysseurantatutkimuksen (LATE-tutkimus) yhteydessä todettiin osan kiusaamistapauksista jääneen mahdollisesti pimentoon, koska niistä ei aina haluttu kertoa nuorten vastauslomakkeet tarkastaneelle terveydenhoitajalle (Hakulinen-Viitanen, Kaikkonen & Koponen 2010). Samoin huoltajan kanssa yhdessä täytetyissä kyselyissä osa oleellisesta tiedosta, esimerkiksi päihdekokeiluista, saattaa jäädä saamatta.

Käytettävissä olevan tiedon osalta edellä mainittu näkyy siten, että hyvinvoinnin tietopohjassa on puutteita erityisesti alle kouluikäisten ja alakoululaisten

lasten kohdalla (Rousu 2009, 25). 7–13-vuotiaiden ikäryhmät jäävät laajojen kansallisten ja kansainvälisten kyselyjen ulkopuolelle, kuten Kouluterveyskysely ja WHO-koululaistutkimus (Health Behaviour in School-aged Children: WHO Collaborative Cross-National Study). Vasta viime vuosina useissa selvityksissä on tuotu esiin, kuinka lasten tuottamaa ja arjen tasolle sijoittuvaa tiedontuotantoa on tarve vahvistaa (ks. esim. Heino & Kuure 2009).

Hyvinvointitieto tulisikin ymmärtää paitsi lapsia ja nuoria koskevan tiedon lisäksi myös lasten ja nuorten tuottamana subjektiivisena hyvinvointitietona (ks. Hood, Kelley & Mayall 1996). Menetelmällinen kehittäminen lapset ja nuoret osallistavaan tiedontuotantoon onkin yksi kokemusten tutkimuksen ulottuvuus, johon tulisi panostaa. Sosiaalityön puolella on esimerkiksi kehitetty niin sanottu Bikva-malli asiakaslähtöisen arvioinnin suorittamiseen (Krogstrup 2004). Kokemustietoa pystytään kuitenkin alakouluikäisiltä keräämään monenlaisin osallistavin ja toiminnallisoin menetelmin (Punamäki 2011). Osallistavien menetelmien avulla pystytään perinteisiä tutkimusmenetelmiä paremmin huomioimaan ja tunnistamaan lasten kokemusten kulttuuriset, sosiaaliset ja subjektiiviset ulottuvuudet (Camfield ym. 2009).

2.3 Hyvinvointia vai pahoinvointia tutkimassa?

Toinen hyvinvointitietoa koskeva näkökulmavalinta liittyy hyvinvointikäsitteen sisältöön. Yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen kentällä hyvinvointitieto ei asetu tiukkarajaiseen käsitteelliseen paikkaan, vaan se on monien käsitteiden rajapinnoilla liikkuva. Keskustelut elinoloista, syrjäytymisestä, elämänlaadusta ja sosiaalisesta pääomasta sivuavat hyvinvointia (esim. Järventie 1999). Hyvinvointia lähestytään usein ongelmien kautta, ja lasten ja nuorten hyvinvointia koskevassa keskustelussa puhe lasten ja nuorten hyvinvoinnista painottuu usein hyvinvoinnin vajeisiin ja puutteisiin.

Yhteiskunnallinen nuoriin kohdentuva huolipuhe on kaikkienensa lisääntynyt, ja nuorisopoliittisessa keskustelussa nuoret määrittyvät vahvasti syrjäytymisen kautta (esim. Harrikari 2008). Esimerkiksi vuonna 2008 syrjäytyminen nostettiin Suomen sisäisen turvallisuuden keskeisimmäksi turvallisuushaksi (Turvallinen elämä jokaiselle 2008). Lasten ja nuorten näkeminen vaaran ja uhan kautta liittyy läheisesti keskusteluun siitä, kuinka lapsuus ja lapset nähdään riskeinä, joita pitää pyrkiä ennakoimaan, kontrolloimaan ja valvomaan. Negatiivisten asioiden kautta rakentuva tieto lisää selvästi nuoria koskevaa huolipuhetta ja äärimmillään 'moraalista paniikkia'. (Harrikari 2008.)

Nuoruuden aikana syntyy perusta ihmisen myöhemmälle hyvinvoinnille, ja nuoren hyvinvointi rakentuu monen tekijän kautta. On totta, että elämänkulun siirtymävaiheet, kuten koulutukselliset siirtymät esimerkiksi perusopetuksesta jatko-opintoihin tai opinnoista työelämään, ovat toisaalta haavoittuvuuden kannalta riskikohtia, jolloin alttius esimerkiksi psyykkisille oireille kasvaa. Toisaalta ne ovat kuitenkin myös käännekohtia ja mahdollisuuksia, jolloin kehitys voi saada positiivisen suunnan tai se voi vahvistua. (Salmela-Aro 2010.) Joka tapauksessa riskitekijöiltä suojaavien, pärjäämistä tukevien tekijöiden olemassaolo on ensisijaisen tärkeää.

Hyvinvointia tulisikin ongelmien sijasta lähestyä myös resurssien ja voimavarojen (ks. Rutter 1996) näkökannalta. Tällaisia suojaavia, resursseja luovia tekijöitä ovat esimerkiksi sosiaalinen tuki ja nuoren oma motivaatio, ongelmanratkaisutaidot sekä elämäntaitojen keinot. Myös lähi- ja kasvuyhteisöjen ja muun sosiaalisen ympäristön rooli lapsen ja nuoren hyvinvoinnin rakentumisessa on keskeinen (ks. Berghman 1995, 21; Raunio 2006, 24–26; Lämsä 2009; Salmela-Aro 2010). Lähi- ja kasvuyhteisön katsotaan tutkimuksessa muodostuvan kodista, koulusta, työelämästä, kavereista ja harrastuksista. Näillä yhteisöillä on tutkimusten mukaan (esim. Ellonen 2008) keskeinen rooli osallisuuden edistäjänä ja syrjäytymisen ehkäisijänä. Tässä mielessä hyvinvoinnissa korostetaan osallisuus- ja toimintateoreettista näkökulmaa (doing). Lähesty-

mistapa korostaa, että ihmisellä on tarve osallistua yhteisö- ja yhteiskuntatason toimintoihin esimerkiksi tekemällä työtä ja opiskelemalla tai osallistumalla harrastustoimintaan (Niemelä 2010).

2.4 Alueellinen ja paikallinen tieto

Viime vuosina lapsia ja nuoria koskevaa hyvinvointitietoa on pidetty yhä tärkeämpänä yhteiskunnallisen päätöksenteon tukena, koska huoli nuorten ikäryhmien pahoinvoinnista on laajaa. Samaan aikaan alueiden kehityksen erilaistuminen ja eriarvoistuminen sekä väestöryhmien hyvinvointierojen kasvu ovat vakiintuneet viime vuosien yhteiskunnallisen kehityksen tunnuspiirteiksi. Tämä on osaltaan merkinnyt sitä, että hyvinvointipoliittisten ratkaisujen painopiste on uudella tavalla siirtynyt paikalliselle ja alueelliselle tasolle. 2000-luvulle tultaessa kunnat ovat joutuneet ottamaan yhä suurempaa vastuuta hyvinvointiin liittyvästä suunnittelusta ja hyvinvointipalveluiden toteuttamisesta.

Kuntia ohjataan ja veloitetaan myös lainsäädännöllä lasten ja nuorten hyvinvoinnin kehittämiseen, seurantaan ja tiedonkeruuseen. Kuntalain (365/1995) mukaan kunnan tulee aktiivisesti edistää kuntalaisten mahdollisuutta osallistua, vaikuttaa ja saada mielipiteensä esille. Lastensuojelulain (417/2007) mukaan kuntien on seurattava lasten ja nuorten hyvinvointia ja kasvuympäristössä tapahtuneita muutoksia sekä koota niistä tietoa. Lisäksi kunnan tai useamman kunnan on yhdessä laadittava suunnitelma lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Suunnitelman tulee sisältää tiedot lasten ja nuorten kasvuoloista ja hyvinvoinnin tilasta sekä näitä edistävästä ja ongelmia ehkäisevästä toimista ja palveluista. Suunnitelman seurannan ja arvioinnin tulee perustua suunnitelmallisesti ja systemaattisesti kerättyyn tietoon. Nuorisolain (72/2006) mukaan laissa mainitun lasten ja nuorten monialaisen ohjaus- ja palveluverkoston tehtäviin kuuluu tietojen kokoaminen lasten- ja nuorten kasvu- ja elinoloista sekä hei-

dän tilanteensa arviointi kerätyn tiedon pohjalta paikallisen päätöksenteon ja suunnitelmien tueksi. Myös terveydenhuoltolain (1326/2010) mukaan kunnan on seurattava asukkaitensa terveyttä ja hyvinvointia sekä niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin.

Vaikka useissa laeissa veloitetaan kuntia seuraamaan lasten ja nuorten hyvinvointia, ei valtio kuitenkaan ole tähän mennessä luonut seurannalle yhteisiä kansallisia puitteita, linjauksia tai vastannut kuntien lapsipolitiikkaa tukevasta kansallisesta tiedontuotannosta. Kansallisen tason tiedontuotanto ei ole riittävä tuottamaan tietoa paikallisen hyvinvointipolitiikan tueksi.

Itä-Suomen nuorisopuntarissa alueita ja alueellisuutta tarkastellaan osana hyvinvointia. Nuorten hyvinvoinnin erot kuntien välillä jakavat tällä hetkellä Suomea toisaalta kaupunkikuntiin, joihin kasautuu samanaikaisesti materiaalista elintasoa ja psykososiaalisia ongelmia, ja toisaalta tasaisen hyvinvoinnin taajamiin ja maaseutualueisiin, joihin kasautuu materiaalista ja psykososiaalista huono-osaisuutta. (Ollila 2008; Karvonen, Rimpelä & Luopa 2003.) Alueellisuus on ajankohtainen teema erityisesti nuorisopuntarin kohteena olevissa maakunnissa, joissa väestö vähenee ja vanhenee muuta Suomea nopeammin nuorten poismuuton seurauksena.

2.5 Hyvinvointitiedon poliittisuus ja praktisuus

Hyvinvointitiedon yhteiskunnallinen tarve on ilmeinen. Pelkkä tiedontuotanto sinänsä ei riitä. Tiedon on siirryttävä osaksi ammatillisia käytäntöjä ja kehittämistä. Nuorten kanssa työskentelevät ammattikunnat eroavat toisistaan paljon siinä, missä määrin ammatillisen toiminnan katsotaan pohjautuvan tutkimuksen tuottamaan tietoon. Mitä vahvemmassa professiosta (esimerkiksi lääkärit, opettajat, sosiaalityöntekijät) on kyse, sitä vahvemmin myös tutkimus antaa välitöntä perustaa työn käytännöille. (Raunio 2010, 125.) Sen sijaan

nuorisotyössä teorioilla ja tutkimustiedolla on perinteisesti katsottu olevan suhteellisen vähän merkitystä nuorisotyön perustehtäväksi määrittäneessä nuoren kohtaamisessa. Ammatillisen työsuorituksen perusta on rakennettu pikemminkin käytännössä toimimalla saadulle niin sanotulle käytännölliselle tiedolle kuten työntekijän omalle elämäkokemukselle ja hänen hankkimalleen koulutukselle. Vasta viimeisen vuosikymmenen aikana nuorisotyön ammatillistuminen ja alan koulutuksen kehittyminen on tuonut kentälle tutkimuksellisen kehittämistoiminnan osaamista. Tutkimukseen perustuvan tiedon muodostuminen osaksi eri alojen ammatillista toimintaa edellyttää, että työntekijät seuraavat tutkimuksia ja pyrkivät omaksumaan näiden tietoa osaksi nuorten kanssa tapahtuvaa kohtaamista. Tällaisia valmiuksia voidaan vahvistaa alan koulutusta edelleen kehittämällä.

Kehittämistyön näkökulmasta on puolestaan olennaista kehittää malleja, joissa tietoa hyödynnetään ja sovelletaan esimerkiksi hyvinvointipalveluiden kehittämisessä. Kehittämisen ja tutkimustoiminta nähdään usein kahtena eri asiana. Ensin mainitun tarkoituksena on konkreettisen asian aikaansaaminen tai muuttaminen, jälkimmäisen tavoitteena on tieteellisin tutkimusmenetelmin saavutettava luotettava tieto. Kehittämistoiminnan käyttökelpoisuus määritellään siinä organisaatiossa, jossa kehittämistä tehdään. Nuorten hyvinvoinnin osalta tällaista tapahtuu usein esimerkiksi kunnissa tai järjestöissä. Vastaavasti tutkimuksen arvo määräytyy lähinnä tiedeyhteisössä käytävässä keskustelussa. Kehittämisen ja tutkimustoiminnalla on myös metodinen painotusero. Tutkimus perustuu tarkkaan muotoiltuun tutkimuskysymykseen, johon vastataan tutkimusmenetelmiä käyttäen ja aineistoja analysoiden. Kehittämisessä ei useinkaan keskitytä sanallisesti ja varsinkaan kirjallisesti esitettäviin kysymyksiin, vaan sitä ohjaa käytännön tavoite. (Toikko & Rantanen 2011.)

Tutkimuksen ja kehittämisen sekä teorian ja käytännön kohtaaminen ovat teemoja, jotka koskettavat lapsi- ja nuorisopoliittista työtä merkittävästi. Vaikka tutkimus ja kehittäminen ovat monessa suhteessa erilaisia, niillä on myös

paljon yhtymäkohtia, joihin pyrkimykset hedelmällisestä vuorovaikutuksesta ankkuroituvat. Tutkimuksen ja kehittämisen toisiaan tukeva suhde voi olla antoisa. Kehittämisen käytäntö haastaa tutkimuksellista analyttisyyttä, ja vastapainona tutkimus vahvistaa kehittämistyön käytäntösuhdetta teoreettisiin jäsennyksin. (Seppänen & Järvelä 2006.)

Toistaiseksi tutkimuksellisen kehittämistoiminnan traditio, jossa tietoa tuotetaan pitkälti käytännön kehittämistarpeista ja nuorisopolitiikan hallinnon(kin) odotuksista käsin (ks. Toikko & Rantanen 2009), puuttuu toistaiseksi suomalaisen nuorisopolitiikan ja nuorisotyön kentiltä, jossa nuorisotutkimuskin on toistaiseksi rakentunut vahvemmin tutkijoiden omista tieteenaloista nouseville intresseille kuin esimerkiksi kunnista tai järjestöistä nouseville tiedontuotannon aukoille. Toistaiseksi vakiintuneita tiedontuotannon tai tiedon hyödyntämisen tapoja ei nuorisotyön kentällä ole olemassa. Hieman kärjistäen voisi todeta, että nuorisotutkimus ja muu nuoria koskeva tiedonmuodostus, nuorisotyö ja nuorisopolitiikka ovat eriytyneet toisistaan.

Vastaavalla tavoin yksittäiset lapsi- ja nuorisopoliittiset ohjelmat, projektit tai kehittämisprosessit eivät juuri sisällytä kehittämistoimintaan systemaattista tiedonmuodostusta, seurantaa ja arviointia. Alueellisia hyvinvointistrategioita analysoinut tutkimus (Kinnunen & Kurkinen 2003) osoitti, että kunnallisissa hyvinvointipoliittisissa kokonaisstrategioissa vajaan puolessa ei ollut mukana mitään lähtötilanteen kuvausta tai analyysia kunnan hyvinvointitoiminnan sisäisistä ja ulkoisista ehdoista, ongelmista tai haasteista tai alueellisista voimavaroista. Laadullisen analyysin tuottamaa tietoa kuntalaisten kokemista hyvinvointitarpeista, vajeista ja riskeistä, hyvinvointikäyttäytymisestä tai palvelurakenteita koskevista odotuksista ei juuri ollut käytössä. Lisäksi oli nähtävissä se, että hyvinvointistrategisen suunnittelun taustalla oleva tietojärjestelmä on edelleen puutteellinen. Tietojen osalta tyydytään usein valmiista tilastoista saatavaan tai hallinnon tuottamaan tietoon. Tietoja kootaan tai yhdistellään harvoin eri rekistereistä erityistä käyttöä varten.

Monimuotoinen hyvinvointitietokäsitys ja tutkimuksellisen kehittämistoiminnan vaade edellyttää monipuolisten tiedontuottamisprosessien hyväksymistä. Nowotny, Scott ja Gibbons (2001) korostavat yhteiskunnan muuttuneen siten, että tutkimuksella ei ole enää tiedon tuottamisen monopolia. Beck (1995) on puolestaan puhunut ”refleksiivisestä tieteellistymisestä” viitaten siihen, että osallistujat ja paikat tiedonmuodostukselle ovat niin ikään muuttuneet. Tuki-joiden ohella myös poliitikot samoin kuin julkinen, yksityinen ja kolmas sektori harjoittavat tiedonmuodostusta osana omaa toimintaansa.

Edellä kuvattu kehitys on moninaistanut Suurpään (2009) mukaan myös tutkijaroolia. Tutkijoilta ei edellytetä ainoastaan tiedon tuottamista ja välittämistä vaan vuorovaikutusta tiedon tuottamisen ja soveltamisen välillä. Tutkijat osallistuvatkin yhä useammin tiedon tulkintaan ja soveltamiseen osana poliittisia prosesseja. Samalla kun tutkijan rooli liukenee yhä lähemmäs tiedon käyttöä ja soveltamista, korostuu samanaikaisesti kentän liukuminen yhä lähemmäs, jos ei nyt tutkimusta, niin ainakin tiedontuotantoa. Akateemisen tiedontuotannon rinnalle on nostettu myös niin sanottu toimijakentällä tuotettu tieto. Erityisesti kehittämishankkeissa uusi tieto syntyy pääosin niissä ympäristöissä ja käytäntöyhteyksissä, joissa toiminta tapahtuu. Tämä ei ole sama asia kuin puhuminen soveltavasta tiedosta, joka kuitenkin lepää pääosin tieteen ideaalin perustalla. Toimintaympäristössä syntyvä tieto nousee aidosta käytännön toiminnasta ja tarpeesta ratkaista käytännön ongelmia. (Toikko & Rantanen 2009.) Tässä kentällä tapahtuvassa tiedontuotannossa on käytännön työtä tekevillä keskeinen sija. Esimerkiksi nuorisotyötä lähellä olevassa sosiaalityössä käytäntötutkimuksesta on tullut sosiaalityöntekijöiden ammatillisuuden ja sosiaalityön menetelmien kehittämisen arkipäivää (esim. Heinonen 2007).

Nuorisopoliittisen tiedon tuottaminen edellyttää eri hallinnonalojen yhteistyötä. Esimerkiksi nuorisotyön ja lastensuojelun kentällä työskentelevillä on työnsä kautta mahdollisuus tavoittaa sellaista sisällöllistä tietoa, jota muiden ammattikuntien edustajien on vaikea saada. Ottamalla tietoisin analyysin

kohteeksi vaikkapa nuorten ryhmätoiminnan dynamiikka, nuoren vapaa-ajan monet ympäristöt ja merkitykset, hyvinvointia ja selviytymistä tuottavat mekanismit, vaikuttamisen paikalliset rakenteet tai nonformaalin oppimisen toteutuminen erilaisissa ympäristöissä (esim. koulussa) voidaan nostaa esiin sellaisia nuorisopoliittisen toiminnan kannalta olennaisia kysymyksiä, joita muut ammattikunnat eivät lähtökohtaisesti tavoita. Tähän dialogiseen ja monella tapaa tutkivaan nuorisotyöhön on luontevaa ja mahdollista osallistaa mukaan myös nuoret itse. Tietoon pohjautuva nuorisopolitiikka avaakin nuorisotyölle uudenlaisia mahdollisuuksia vahvistaa asemaansa nuorten elämän ja arjen asiantuntijana sekä elinolojen kehittäjänä, mutta myös perustella pätevästi koko toimialan merkitystä. Samalla voidaan luoda nuorisotyön omaa ammatillista profilia suhteessa esimerkiksi sosiaalityöhön, joka on monella tasolla ottamassa itselleen nuorisopoliittisiakin tehtäviä. Esimerkkinä voidaan mainita nuoris- ja hyvinvointipoliittinen ohjelmatyö, jossa nuorisotyön asema on ollut paikoitellen hyvinkin haasteellinen. Tämä siksi, koska nuorisotoimilla ei ole yleensä valtuutusta aloitteelliseen ja koordinoivaan rooliin nuorisopolitiikassa. Näin ollen hallinnollisesti jäsentynyt rooli on nuorisokysymyksissä langennut esimerkiksi juuri sosiaalitoimelle. Nuorisotyön tehtäväksi on jäänyt kapeimmillaan osallistaa nuoria ohjelmatyöhön tai arvioida esimerkiksi nuorten vapaa-ajanviettomahdollisuuksia.

Kaikki tietoon perustuva kehittäminen herättää kriittisen kysymyksen siitä, minkälaisen tiedon varassa nuorisotyön kentän kehittäminen tapahtuu ja kenen ääni on arvokasta ja legitiimiä. Myös kysymys siitä, miten akateeminen asiantuntijatieto ja kokemusperäinen praktinen tieto suhteutuvat ammatillisen toiminnan tietämisessä, on keskeisen tärkeä. Olisikin toivottavaa, että nuorisotyön kehittämistä tuettaisiin vuorovaikutteisen ja moniäänisen tiedon avulla. Nuorisotyön tutkimuksen näkökulmasta tämä tarkoittaa esimerkiksi sellaista sensitiivistä tutkimusotetta, jossa tietoa tuotetaan pitkälti käytännön kehittämistarpeista ja nuorisopolitiikan hallinnon odotuksista käsin, käytännön kehittämisen tueksi. Teorian ja käytännön sekä tiedon ja toiminnan vuoro-

vaikutteisuus ohjaa tällöin myös tiedon ja tietämisen määrittämistä uudella tavalla. Näin nuorten elinolojen kehittämiseksi tarvittava nuorisopoliittinen tieto tuotetaan akateemisen tutkimuksen sijasta tai ainakin ohella aidoissa toimintaympäristöissä nuorten, nuorisotyöntekijöiden ja tutkijoiden dialogina. Tämä kentällä tuotettu tieto, olipa se sitten tutkimustietoa tai praktista ja kokemuksellista arkitietämistä tulee vastaisuudessa haastamaan nyt nuorisopoliitikkaa ohjaavan virkamiestietämisen.

Nuorisopoliittisessa keskustelussa (esim. Williamson 2012) korostetaan kolmijakoa (magic triangle) nuorisopoliittikan, nuorisotutkimuksen ja käytännön toiminnan välillä. Tällä tarkoitetaan sitä, että lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisen on sekä hallinnon että käytännön toiminnan tasolla pohjautettava ajantasaiseen ja kattavaan tutkimustietoon.

Tämän tiedon on oltava paitsi lasten ja nuorten hyvinvoinnin näkökulmasta merkityksellisiin teemoihin kohdentuvaa, myös heidän omat hyvinvointikokemuksensa huomioivaa. Lasten ja nuorten elämismailmaa on 2000-luvulla lähestytty pitkälti syrjäytymisproblematiikan ja –prosessin elementtien näkökulmasta. 15–20 % ikäluokasta ollessa erilaisilla mittareilla syrjäytymisvaarassa on syrjäytymisen mekanismien tunteminen toki olennaista. Niin marginaalin rajoilla liikkuvien kuin hyvin voivan suuren enemmistön näkökulmasta merkityksellistä olisi kuitenkin jäsentää samassa tutkimuksellisessa mittakaavassa hyvinvointia tuottavien teemojen ilmenemistä ja vaikutusta nuorten elämään.

Itä-Suomen nuorisopuntari palvelee ennen kaikkea alueellista ja paikallista nuorten hyvinvoinnin edistämistyötä – siis nuorisopoliitikkaa. Tietoa tuotetaan praktisista, käytännön kehittämistyötä palvelevista lähtökohdista. Temaattisesti puntari on kiinnittynyt ajassa liikkuviin, nuorten hyvinvointiin ja sitä kautta alueiden elinvoimaisuuteen vaikuttaviin teemoihin. Syrjäytymisen tulokulman sijasta nuorten elämää koskettavia kouluttautumisen, työllistymi-

sen ja osallisuuden teemoja avataan voimavarakeskeisestä tulokulmasta, min-
kä voidaan katsoa tarjoavan hyvät mahdollisuudet koko ikäluokan elinolojen
aluelähtöisellekin kehittämiselle.

3 ITÄ-SUOMI NUORTEN ASUINYMPÄRISTÖNÄ (Pekka Penttinen)

3.1 Viettäisinkö elämäni Itä-Suomessa?

Itä-Suomen nuorisopuntarin kohteena oleva 15–25-vuotiaiden ikäryhmä on elämäkulun kannalta vaiheessa, jossa muuttaminen ja liikkuminen koulutus- ja työpaikan etsimisen sekä koulutuksesta valmistumisen vuoksi on jo lähtökohtaisesti runsasta. Vastaajajoukko on myös varsin heterogeeninen, sillä heistä lapsuudenkodissa asuvia oli 57,1 %. Loput 42,9 % asuivat tavalla tai toisella itsenäisesti tai parisuhteessa. Kysyttäessä nuorten aikomuksia pysyä nykyisellä asuinpaikkakunnalla (taulukko 5) ilmoitti heistä 6,7 % kiinnostuksesta asua pysyvästi nykyisellä asuinpaikkakunnalla. Muutaman vuoden asuinpaikkakunnalle kiinnittyviä oli vastaajista liki puolet (48,7 %). Vuoden tai sitä nopeammin asuinpaikkakunnalta aikoi muuttaa hieman yli viidennes (22,7 %). Muuttoaikeistaan kantaansa määrittämättömiä oli niin ikään noin viidennes (21,9 %). Vastaustaipumus kuvastaa varsin hyvin nuoruuden elämänvaihetta, mutta toisaalta myös alueelle kiinnittymisen tekijöiden luonnetta. Oman koulutus- ja työuran rakentamisen sekä perheellistymisen kysymykset näyttäytyvät nuorilla varsin realistisesti, sillä koulutuksessa olevalle vastaajajoukolle ei kaikille ole tarjolla työtä Itä-Suomessa, vaan muutto on edessä joka tapauksessa.

TAULUKKO 5. Nykyisellä asuinpaikkakunnalla asumisen pysyvyys (n=1621) (Nuorisopuntari 2012)

Asun nykyisellä asuinpaikkakunnallani	f	%
Pysyvästi	108	6,7
Muutaman vuoden	790	48,7
Enintään vuoden	169	10,4
Muutan niin pian kuin mahdollista	199	12,3
En osaa sanoa	355	21,9

Tarkasteltaessa asuinpaikkakunnalle kiinnittymisen yhteyttä siihen, millä koulutusasteella vastaajat opiskelevat, voidaan näiden tekijöiden välillä havaita vahva tilastollinen yhteys ($G^2=143.13$, $df=16$, $p=.000$). Pysyvästi asuinpaikkakunnalle näyttävät kiinnittyvän vahvimmin ammatillisessa koulutuksessa olevat. He ovat selkeästi yliedustettuina pysyvästi asuinpaikkakuntaan kiinnittyvien joukossa suhteessa muihin koulutusryhmiin (ristiintaulukoinnin solukohtainen standardoitu normaalijakaumaan sovitettu jäännös: adj. res. 3.5**). Vastaavasti lukiossa opiskelevien nykyiselle asuinpaikkakunnalle pysyvästi kiinnittyvien suhteellinen osuus on selkeästi matalin (adj. res. - 5.5***). Muutaman vuoden asuinpaikkakunnalle asuvissa lukiolaiset (adj. res. 4.1***) ja yliopisto-opiskelijat (adj. res. 3.5***) ovat yliedustettuina, mikä heijastelee oletettua opiskeluaikaa. Sen sijaan ammattikorkeakouluopiskelijoiden alueelle kiinnittyminen näyttää noudattavan kaikilla nuorilla ominaista keskimääräistä muuttoherkkyyttä. Maakuntien nuorten välillä ei alueelle kiinnittymisessä ole kokonaisuutena tilastollisia eroja ($G^2=14.08$, $df=8$, $p=.080$).

Nuorten koulutusaste heijastelee osin myös asuinpaikkakunnan kokoa, sillä korkeakoulut ja yliopisto sijaitsevat suurissa kaupungeissa. Maakuntakeskuksista poismuuttoaikomukset näyttäisivät olevan vähäisempää (adj. res. 2.3**) ja alueen maaseutumaisista kunnista runsaampaa (adj. res. 2.0*). Alueelle kiinnittyminen näyttäisi näin olevan kokonaisuutena yhteydessä asuinkunnan kokoon ($G^2=30.13$, $df=8$, $p=.000$), mikä kuvaa samanaikaisesti myös erityisesti korkeakoulutuksen tarjontaa.

Nuorten toive tulevasta mieluisimmasta asuinpaikasta noudattelee pääsääntöisesti nykyisen asuinpaikan luonnetta (taulukko 6). Kiinnittyminen nykyiseen asuinpaikkaan kaltaiseen asuinympäristöön (maaseutumainen kunta, maaseutukaupunki tai maakuntakeskus) on erittäin vahva ($G^2=309.92$, $df=15$, $p=.000$). Mahdollinen muuttohalukkuus näyttäisi vievän nuoria samansuuruiselle asuinpaikkakunnalle tai astetta nykyistä asuinpaikkaa isompaan taajamaan tai kaupunkiin. Muuttamisessa on myös selkeä kattoefekti. Pääkaupunkiseutua

Itä-Suomen nuorista piti toivottuna asuinpaikkana ainoastaan 7,3 % (115), kun täsmälleen nykyisten kaltaista asuinpaikkaa piti haluttuna 39,6 % (627). Asuinpaikkatoiveissa ei ole maakunnallisia eroja ($G^2=22.42$, $df=10$, $p=.013$).

TAULUKKO 6. Mieluisin tuleva asuinpaikka (Nuorisopuntari 2012)

Nykyinen asuinpaikka Itä- Suomessa	Mieluisin tuleva asuinpaikka						
	Har- vaan asuttu maa- seutu	Kirkon- kylä tai maa- seutukes- kus	Pieni tai keski- suuri kau- punkki	Suuri kau- punkki tai maa- kunta- keskus	Pääkau- punkki- seutu	Ulko- maa	Yh- teen- sä
Harvaan asuttu maaseutu	91	21	69	31	15	21	248
Kirkonkylä tai maaseutu- keskus	18	98	125	58	17	38	354
Pieni tai keskisuuri kaupunki	59	61	359	179	79	89	1046
Suuri kau- punkki tai maakunta- keskus	14	13	33	79	4	13	156
YHTEENSÄ	182	193	586	347	115	162	1584
%	11,5	12,2	37,0	21,9	7,3	10,2	100

Vastaavalla tavoin nuorilta kysyttiin heitä vähiten kiinnostavia asuinpaikkoja. Merkille pantavaa on vastaajien varsin suuri yksimielisyys kahdesta epämieluisasta asuinpaikasta. Riippumatta tämän hetkisen asuinpaikan koosta vastaajista 36,6 % (572) oli sitä mieltä, että kaupunkiseutu on epämieluisin asuinpaikka. Harvaan asuttu maaseutu oli puolestaan asuinpaikkana toiseksi epämieluisin vaihtoehto vastaajista 35,0 %:n (546) mielestä. Yhteys nykyisen asuinpaikkakunnan ja epämieluisan tulevan asuinpaikkakunnan välillä on tilastollisesti erittäin merkitsevä ($G^2=107.39$, $df=15$, $p=.000$).

TAULUKKO 7. Epämieluisin tuleva asuinpaikka (Nuorisopuntari 2012)

Nykyinen asuinpaikka Itä- Suomessa	Epämieluisin tuleva asuinpaikka						
	Harvaan asuttu maa- seutu	Kirkon- kylä tai maaseutu- keskus	Pieni tai keski- suuri kau- punki	Suuri kau- punki tai maa- kunta- keskus	Pää- kau- punki- seutu	Ulko- maa	Yh- teen- sä
Harvaan asuttu maa- seutu	46	30	4	35	95	30	240
Kirkon- kylä tai maaseutu- keskus	144	9	4	35	121	41	353
Pieni tai keskisuuri kaupunki	305	89	11	48	282	77	812
Suuri kau- punki tai maakunta- keskus	51	11	3	1	74	15	155
YHTEENSÄ	546	140	21	119	572	163	1561
%	35.4	9.0	1.3	7.6	36.6	10.4	100

Mieluisina ja epämieluisina pidettävät asuinpaikat jakoutuivat liki täysin samankaltaisesti kummassakin Nuorisopuntarissa (2011 ja 2012), joten kyseessä näyttää olevan varsin pysyvä ja mittausvirheetön vastaustaipumus. Nuoria miellyttää asuminen nykyisen kokoisessa tai hieman suuremmalla paikkakunnalla, mutta ei pääkaupunkiseudulla. Taipumus viittaa yleisellä tasolla varsin vahvaan kiinnittymiseen totutun kaltaiseen asuin- ja kasvuympäristöön, mikä ei viittaa vahvaan kaukokaipuuseen ainakaan asuinpaikasta saadun kokemuksen perusteella.

3.2 Asuinalueiden suosikit ja inhokit

Nuorilta kysyttiin myös avoimen kysymyksen avulla mieluisinta asuinkuntaa (Nuorisopuntari 2011 ja 2012). Vuoden 2011 Nuorisopuntarissa Itä-Suomen ulkopuolisen kaupungin mieluisimpana asuinpaikkana nimesi 502 nuorta, joka on kaikista mielipiteensä ilmaiseista nuorista 25,4 %. Mieluisimpia asuinpaikkoja (taulukko 8) olivat maakuntakeskukset Jyväskylä (157) ja Tampere (130). Pääkaupunkiseudun kolme kaupunkia (Helsinki, Espoo ja Vantaa) mainittiin yhteenlaskettuna 123 kertaa eli vähemmän kuin Jyväskylä tai Tampere erikseen.

TAULUKKO 8. Mieluisin asuinkaupunki Itä-Suomen ulkopuolella

Kaupunki	f	%
Jyväskylä	157	30,0
Tampere	130	24,8
Pääkaupunkiseutu (Helsinki, Espoo, Vantaa, ...)	123	23,4
Lahti	27	5,2
Turku	26	5,0
Oulu	22	4,2
Lappeenranta	17	3,2
Muu kaupunki (Hämeenlinna, Kajaani, Kotka, ...)	22	4,2
YHTEENSÄ	524	100

Itä-Suomen alueelta mieluisia asuinkaupunkeja mainittiin 637 (taulukko 9), joka on hieman enemmän kuin Itä-Suomen ulkopuolisia kaupunkeja (524). Mieluisin Itä-Suomen kaupungeista oli Kuopio (293) muiden kaupunkien yhteenlaskettujen mainintojen ollessa 344. Mieluisan asunkaupungin mainitseminen näyttää koostuvan selvästi kahdesta tekijästä, toisaalta jo paikkakunnalla asuvien nuorten halusta jäädä paikkakunnalle ja toisaalta ei paikkakunnalla asuvien nuorten kaupunkia kohtaan kokemasta vetovoimasta. Kun otetaan huomioon Itä-Suomen maakunnissa oleva ylimaakunnallinen koulutuspoten-

tiaali, voi mieluisa asuinpaikka selittyä luontevimmin toiveena saada alueelta mieluisa työpaikka vieläpä maakuntakeskuksesta.

TAULUKKO 9. Mieluisin asuinpaikka Itä-Suomessa

Kaupunki	f	%	f (nuoria nyt)
Kuopio	293	46,0	281
Joensuu	137	21,5	286
Mikkeli	92	14,4	415
Iisalmi	29	4,6	35
Savonlinna	23	3,6	84
Pieksämäki	15	2,4	155
Nurmes	14	2,2	29
Varkaus	13	2,0	65
Lieksa	8	1,3	24
Nilsinä	6	0,9	7
Kitee	5	0,8	2
Outokumpu	2	0,3	5
YHTEENSÄ	637	100	1388

Yhteenlaskettuna nuoret mainitsivat mieluisan asuinpaikan (Itä-Suomessa tai sen ulkopuolella) 1161 kertaa. Mieluisia maalaiskuntia mainittiin kaikkiaan 483, ja ne sijaitsivat pääasiassa suurten tai keskisuurten kaupunkien läheisyydessä (Kuopio, Iisalmi ja Joensuu). Näistä kunnista eniten mainintoja kertyi Siilinjärvelle (41). 523 vastaajaa ei maininnut yhtään mieluisaa asuinpaikkaa. 53 vastaajaa mainitsi useamman kuin yhden mieluisan asuinpaikan (83 kunta-mainintaa).

Kokonaisuutena nuorten muuttohalukkuutta Itä-Suomen alueella voidaan kuvata aluekeskuksiin tai niiden läheisyyteen hakeutumisella. Maakunnan sisäisessä maakuntakeskuksiin suuntautuvassa muuttohalukkuudessa poikkeuksena on Pohjois-Savossa Iisalmen alue, joka näyttää Lapinlahden kanssa toimivan ”pienen maakuntakeskuksen” tavoin. Itä-Suomesta muualle suun-

tatuvalle muuttohalukkuudelle ominaista on sen suuntautuminen poikittain länttä kohti maakuntakeskuksiin. Pohjois-Savossa tämä suuntautuu Ouluun ja Itä-Suomen etelämpänä olevista osista maantieteellisesti poikittain Jyväskylään, Tampereelle ja Lahteen. Etelän suuntaan Helsinkiin tai Lappeenrantaan muuttohalukkuutta on selvästi poikittaista suuntaa vähemmän. Itä-Suomen nuorisopuntarin perusteella näyttääkin siltä, että pääkaupunkiseudulle pikemminkin ajaututaan kuin hakeudutaan mahdollisen työelämään siirtymisen yhteydessä.

Tiivistetysti ilmaistuna asuinpaikkakunnalle kiinnittymistä kuvaa se, että nuorista 12 % uskoo asuvansa nykyisellä asuinpaikkakunnalla pysyvästi, 22,3 % ei osannut määritellä kantaansa kysymykseen. Loput uskovat muuttavansa paikkakunnalta viimeistään muutaman vuoden kuluttua. Korkeinta kiinnittyminen asuinpaikkakuntaan on ammatillisen toisen asteen koulutuksessa olevilla, joilla myös työelämään siirtyminen on lähimpänä. Matalinta kiinnittyminen on puolestaan yliopisto-opiskelijoilla ja lukiolaisilla. Mieluisimpana tulevana asuinpaikkana nuoret pitävät Itä-Suomen kaupunkeja tai maakuntakeskuksia (36 %). Vetovoimaisin alueen paikkakunnista on selvästi Kuopio, maaseutumaisista kunnista Siilinjärvi. Kokonaisuutena asuinpaikkakunnalle kiinnittymisessä on leimallista pitäytyminen nykyisen asuinpaikan kokoisessa tai hieman suuremmassa paikkakunnassa. Maakunnista mahdollisesti pois muuttavien (25 %) useimmin toivoma asuinpaikka on Jyväskylä ja toiseksi useimmiten Tampere. Kummatkin ovat suositumpia kuin pääkaupunkiseutu yhteensä.

3.3 Nykyistä asuinpaikkakuntaa kuvaavat piirteet

Nuorten käsityksiä asuinpaikkakuntaansa luonnehtivista piirteistä (14 erilaista ominaisuutta Nuorisopuntari 2011) voidaan kuvailla kärkimuuttajien avulla. Itä-Suomea alueena kuvasi nuorten mielissä hyvin yksimielisesti vahvimmin luonnonläheisyys, lapsimyönteisyys ja turvallisuus. Asuinympäristöä kuvaa-

vien muuttujien keskiarvot olivat melko lähellä asteikon arvoa ”erinomaisesti” (vaihteluväli 1–3). Vastaavasti heikoimmin Itä-Suomea kuvaavia piirteitä olivat kielteisen merkityksen saavat asiat rasismi, ahdasmielisyys ja monikulttuurisuus. Piirteet ovat ehkä osin myös ristiriitaisia, sillä vaikka rasismia ja ahdasmielisyyttä yleensä toivotaankin olevan vähän, näyttää usein näiden ilmiöiden taustalla piilevää monikulttuurisuutta olevan varsin vähän. Kyse saattaa olla kuitenkin siitä, että kulttuurien välistä kohtaamista on vielä vähän.

TAULUKKO 10. Itä-Suomea kuvaavia piirteitä kärkimuuttujittain keskiarvon mukaan

Piirre (vaihteluväli 1 kuvaa hyvin -3 kuvaa huonosti)	ka	ka
Luonnonläheisyys	1,49	
Lapsimyönteisyys	1,60	
Turvallisuus	1,61	
Monikulttuurisuus		2,11
Ahdasmielisyys		2,14
Rasismi		2,19

Vaikka nuorten arviot Itä-Suomen alueella olivatkin varsin yhteneväisiä näiden piirteiden osalta, löytyi joitakin tilastollisesti merkitseviä eroja maakuntien välillä. Lapsimyönteisimmäksi nuoret kokivat Pohjois-Savon suhteessa Etelä-Savoon ($F=8.84$, $df_1=2$, $df_2=2004$, $p=.000$), joskin myös Etelä-Savo pidettiin varsin lapsimyönteisenä paikkana. Monikulttuurisimpana paikkana nuoret pitivät Pohjois-Karjalaa ($F=10.62$, $df_1=2$, $df_2=2008$, $p=.000$) suhteessa Pohjois-Savoon. Etelä-Savo erottautui nuorten mielissä puolestaan ahdasmielisenä paikkana ($F=3.40$, $df_1=2$, $df_2=2008$, $p=.037$) vertailussa Pohjois-Savoon ja Pohjois-Karjalaan. Rasismin osalta Pohjois-Karjalan nuoret arvioivat maakuntansa Pohjois-Savoa ja Etelä-Savoa rasistisemmaksi ($F=9.33$, $df_1=2$, $df_2=2011$, $p=.000$), joskin keskiarvot ovat ahdasmielisyyden tavoin melko lähellä ”jossain määrin” -vaihtoehtoa.

Vastaavanlaisia eroja on löydettävissä myös asuinpaikkakunnan koon perusteella. Maalaiskunnissa asuvat nuoret pitävät asuinpaikkaansa luonnonläheisempänä ($F=57.86$, $df_1=2$, $df_2=2021$, $p=.000$), lapsimyönteisempänä ($F=32.72$, $df_1=2$, $df_2=2020$, $p=.000$), turvallisempana ($F=26.77$, $df_1=2$, $df_2=2014$, $p=.000$), vähemmän monikulttuurisena ($F=77.42$, $df_1=2$, $df_2=2018$, $p=.000$) ja vähemmän rasistisena ($F=4.45$, $df_1=2$, $df_2=2021$, $p=.012$) verrattuna maakuntakeskuksessa asuviin. Näiltä osin erot olivat samansuuntaisesti tilastollisesti merkitseviä myös maakuntakeskusten ja maakuntakaupunkien sekä maakuntakaupunkien ja maalaiskuntien välillä lukuun ottamatta rasistisuutta. Sen osalta maalaiskuntien ja maakuntakaupunkien nuoret olivat käsityksissään samankaltaisia. Ahdasmielisyydessä ei nuorten mielipiteissä ollut tilastollisia eroja.

Nuoren koulutuspaikka näyttää heijastelevan suurelta osin paikkakunnan tai toimintaympäristön luonnetta erityisesti lukiolaisten osalta, jotka pitävät asuinpaikkakuntaansa muita luonnonläheisempänä ($F=57.86$, $df_1=2$, $df_2=2021$, $p=.000$), lapsimyönteisempänä ($F=9.35$, $df_1=2$, $df_2=2011$, $p=.000$), turvallisempana ($F=6.65$, $df_1=2$, $df_2=2010$, $p=.000$) ja vähemmän monikulttuurisena ($F=5.24$, $df_1=2$, $df_2=2004$, $p=.000$). Vastaavasti yliopisto-opiskelijat pitävät asuinkuntaansa muita useammin monikulttuurisena ($F=9.60$, $df_1=2$, $df_2=2008$, $p=.000$), vähemmän ahdasmielisenä ($F=3.74$, $df_1=2$, $df_2=1998$, $p=.001$) mutta rasistisena ($F=2.84$, $df_1=2$, $df_2=2011$, $p=.009$).

Haettaessa asuinpaikkakuntaa kuvaavia piirrekokonaisuuksia voitiin muututjat tiivistää neljään pääpiirteeseen (faktoriin). Itä-Suomea asuinympäristönä kuvaavat piirteet nimettiin nuorten mukaan sosiaaliseksi yhteenkuuluvuudeksi, sisäänpäin kääntyneisyydeksi, ihmisläheisyydeksi ja avarakatseisuudeksi (taulukko 11).

TAULUKKO 11. Asuinpaikkakuntia kuvaavat pääpiirteet

Paikkakuntaani kuvaa ...	Faktori			
	Sosiaalinen yhteen- kuuluvuus	Sisäänpäin kääntyneisyys	Avara- katseisuus	Ihmis- läheisyys
Toisista välittäminen	,824			
Yhteisöllisyys	,690			
Nuorisomyönteisyys	,580			
Eteenpäin suuntautuneisuus	,385			
Ahdasmielisyys		,799		
Pysähtyneisyys		,750		
Takapajuisuus		,643		
Rasismi		,417		
Kansainvälisyys			,794	
Monikulttuurisuus			,782	
Suvaitsevaisuus			,344	
Turvallisuus				,824
Lapsimyönteisyys				,537
Luonnonläheisyys				,518

Sosiaalista yhteenkuuluvuutta kuvaa parhaiten toisista välittäminen ja yhteisöllisyys. *Sisäänpäin kääntyneisyydelle* on ominaista pysähtyneisyyden, takapajuisuuden ja jossain määrin ennakkoluuloisuuden kokeminen. Tälle miltei käänteisenä piirteenä on miltei kosmopoliitti *avarakatseisuus*, jota kuvaa kansainvälisyys, monikulttuurisuus ja suvaitsevaisuus. Neljäntenä piirteenä Itä-Suomea luonnehtii sosiaalista yhteenkuuluvuutta melko lähellä oleva *ihmisläheisyys*, jolle on leimallista turvallisuus, lapsimyönteisyys ja luonnonläheisyys.

Maakunnat poikkeavat toisistaan piirteiltään varsin selvästi näiden piirteiden osalta. Pohjois-Savo erottautuu selkeästi korkeamman sosiaalisen yhteenkuuluvuuden ($F=13.68$, $df_1=2$, $df_2=2070$, $p=.000$) ja ihmisläheisyyden ($F=5.27$, $df_1=2$, $df_2=2070$, $p=.005$) maakunnaksi suhteessa Etelä-Savoon. Pohjois-Karjalan

nuoret arvioivat näiltä osin melko neutraaliksi asuinmaakunnaksi. Kaikkien maakuntien keskiarvot ovat kuitenkin arviointiasteikolla ilmaisten ”jossain määrin” ja ”erinomaisesti” välillä, joten arviot ovat kokonaisuutena varsin myönteisiä. Etelä-Savon nuoret pitävät maakuntaansa sisäänpäin kääntyneimpänä ($F=8.25$, $df_1=2$, $df_2=2070$, $p=.000$) suhteessa muihin maakuntiin. Avarakatseisimpana maakuntana ($F=7.95$, $df_1=2$, $df_2=2070$, $p=.000$) nuoret pitävät puolestaan Pohjois-Karjalaa erityisesti suhteessa Etelä-Savoon.

Suurimmat erot paikkakuntien piirteissä syntyy varsin odotetusti asuinpaikkakunnan taajamaluonteen perusteella. Maaseutumaisissa kunnissa asuvat nuoret luonnehtivat asuinpaikkakuntaansa sosiaalisen yhteenkuuluvuuden ($F=40.00$, $df_1=2$, $df_2=2081$, $p=.000$) ja ihmissläheisyyden ($F=74.37$, $df_1=2$, $df_2=2081$, $p=.000$) avulla muita paikkakuntia useammin. Maakuntakaupungeissa ja maakuntakeskuksissa asuvat nuoret eivät poikkea toisistaan näiden piirteiden osalta. Avarakatseisuudella asuinpaikkakuntaansa ($F=54.32$, $df_1=2$, $df_2=2081$, $p=.000$) kuvasi maakuntakeskuksissa asuvat nuoret, poiketen eniten maaseutumaisissa kunnissa asuvista nuorista. Myös maakuntakaupunkien nuoret poikkesivat avarakatseisempina maaseutumaisissa kunnissa asuvista nuorista. Sisäänpäin kääntyneimmäksi ($F=14.29$, $df_1=2$, $df_2=2081$, $p=.000$) asuinpaikkakuntansa kuvailivat maaseutukaupungissa asuvat nuoret, vähiten puolestaan maakuntakeskusten nuoret.

Asuinpaikkakunnan piirteet koettiin eri tavoin myös koulutuspaikan mukaan, joskin tältäkin osin on olemassa yhdysvaikutus asuinpaikkaan. Sosiaalinen yhteenkuuluvuus ($F=10.84$, $df_1=6$, $df_2=2041$, $p=.000$) ja ihmissläheisyys ($F=9.57$, $df_1=6$, $df_2=2041$, $p=.000$) liittyvät useammin lukiolaisten ja peruskoululaisten käsitykseen omasta asuinpaikkakunnasta, harvemmin taas korkeakouluopiskelijoiden käsityksiin. Asuinpaikkakunnan sisäänpäin kääntyneisyyttä ($F=10.84$, $df_1=6$, $df_2=2041$, $p=.000$) kokivat useimmiten peruskoululaiset, harvimminkin yliopistossa opiskelevat. Avarakatseisimpana ($F=8.54$, $df_1=6$, $df_2=2041$, $p=.000$) asuinpaikkauntansa näkivät yliopisto-opiskelijat, vähiten avarakatseisina lukiolaiset.

Nuorten käsitykset Itä-Suomesta asuinympäristönä kuvaa eräänlainen konservatiivisuus. Nuoret näkevät Itä-Suomen kokonaisuutena luonnonläheiseksi, lapsimyönteiseksi ja turvalliseksi asuinympäristöksi. Heikoiten asuinpaikkakuntia kuvaa monikulttuurisuus, ahdasmielisyys ja rasismi. Näistä näkemyksistä nousee myönteisyydessään esille Pohjois-Savon nuoret, jotka piirtävät asuinpaikkakunnastaan kuvan sosiaalisen yhteenkuuluvuuden ja ihmisläheisyyden maakuntana selvästi muita useammin. Vastaavat piirteet ovat ominaista usein myös pienten paikkakuntien nuorten mielipiteille asuinpaikkakunnastaan.

3.4 Mihin tyytyväisyys nykyiseen asuinpaikkakuntaan perustuu?

Tyytyväisyyttä Itä-Suomeen asuinpaikkana voidaan kokonaisuutena kuvata yksittäisten muuttujien saamien keskiarvojen mukaisella järjestyksellä. Eniten tyytyväisyyttä asuinpaikkakuntaan tuottaa tuttavat tai kaverit ($ka=2,05$), opiskelupaikka ($ka=2,10$) ja asuinalueen turvallisuus ($ka=2,19$). Tekijöissä on nähtävissä kiinnostavalla tavalla turvallisuuden kokeminen sen sosiaalisessa, taloudellisessa ja fyysisessä merkityksessä. Vähiten tyytyväisyyteen yhteydessä olevia tekijöitä ovat asuinpaikkakunnan historia ja kulttuuri ($ka=3,49$), asuinpaikkakunnan imago ($ka=3,01$) sekä puoliso, tyttö- tai poikaystävä ($ka=2,75$). Kuitenkin myös nämä tekijät koetaan ainakin jossain määrin merkitykselliseksi, sillä niiden keskiarvot ovat kuitenkin asteikon keskivaiheella "jossain määrin" -kohdalla.

Jos tyytyväisyyttä lisäävät tekijät ovat luonteeltaan sosiaaliseen elämään ja turvallisuuteen liittyviä, ovat tyytyväisyyttä vähiten lisäävät luonteeltaan selkeästi nuorten toimintaympäristöön liittyviä ja usein hallinnollis-kulttuurisia. Tästä piirteiden järjestyksestä voisi päätellä nuorten olevan joko välinpitämättömiä näihin piirteisiin tai sitten kuitenkin kohtuullisen tyytyväisiä paikkakuntansa tilanteeseen. Pienenä epä johdonmukaisuutena piirteiden järjestyksessä voi-

daan kuitenkin pitää puolison, tyttö- tai poikaystävä jäämistä kilvoittelemaan asuinpaikkakunnan imagon kanssa tyytyväisyyttä vähiten lisäävänä piirteenä. Kyse saattaakin olla kuitenkin siitä, että vastaajien kiinnittyminen paikkakuntaan ei tapahdu seurustelukumppanin tai parisuhteen perusteella. Kyse voi olla pikemminkin siitä, että parisuhteet eivät ole iästä johtuen paikkaan sidottuja.

TAULUKKO 12. Tyytyväisyys nykyiseen asuinkuntaan kohtaan keskimäärin kärkimuuttujittain

Tyytyväisyyttä lisäävä tekijä (vaihteluväli 1 paljon - 5 ei lainkaan)	ka	ka
Tuttavat ja kaverit	2,05	
Opiskelupaikka	2,10	
Asuinpaikan turvallisuus	2,19	
Puoliso, tyttö- tai poikaystävä		2,75
Asuinpaikkakunnan yleinen imago		3,01
Asuinpaikan historia ja kulttuuri		3,49

Maakunnittain tarkasteluna tyytyväisyyttä eniten lisäävistä tekijöistä asuinpaikan turvallisuuden ja opiskelupaikan osalta ei ole tilastollisia eroja. Sen sijaan tuttavien ja kavereiden merkitys tyytyväisyyteen ($F=4.84$, $df_1=2$, $df_2=1988$, $p=.008$) on Pohjois-Savossa Etelä-Savoa suurempi. Tämä on johdonmukaista jo edellä maakunnassa havaittuun sosiaalisen yhteenkuuluvuuden piirteen kanssa. Vähiten tyytyväisyyttä lisäävistä tekijöistä puoliso, tyttö- tai poikaystävä ei myöskään erottele maakuntia tilastollisesti. Sen sijaan asuinpaikan historian ja kulttuurin ($F=15.11$, $df_1=6$, $df_2=1987$, $p=.000$) sekä asuinpaikkakunnan yleisen imagon ($F=6.31$, $df_1=6$, $df_2=1984$, $p=.000$) merkitys tyytyväisyyden kokemiseen on Pohjois-Savossa korkein ja Etelä-Savossa matalin. Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan välillä ei ole tilastollisia eroja. Havainto mahdollistaa kiinnostavalla tavalla pohdinnan siitä, miksi kulttuurinen tietoisuus oman maakunnan tai asuinalueen taustasta vaihtelee varsin selkeästi asuinpaikkakunnan mukaan.

Tyytyväisyyden kokeminen on jossain määrin yhteydessä myös asuinpaikkakunnan kokoon. Tyytyväisyyttä enemmän lisäävistä tekijöistä opiskelupaikkaa ($F=59.49$, $df_1=2$, $df_2=2004$, $p=.000$) pitävät maakuntakeskusten nuoret ja maakuntakaupunkien nuoret maalaiskuntien nuoria tärkeämpänä. Havainto selittyy juuri koulutuspaikkojen sijainnilla maakuntakeskuksissa ja opiskelupaikan keskeisellä elämää jäsentävällä merkityksellä. Asuinpaikkakunnan turvallisuus ($F=15.11$, $df_1=6$, $df_2=1987$, $p=.000$) puolestaan on maalaiskunnissa asuvien kannalta kaupungeissa asuvia tärkeämpi. Vähemmän tyytyväisyyttä tuottavista tekijöistä asuinpaikkakunnan kulttuurilla ja historialla ($F=17.61$, $df_1=2$, $df_2=1964$, $p=.000$) ja yleisellä imagolla ($F=16.72$, $df_1=2$, $df_2=1997$, $p=.000$) on muita enemmän merkitystä maalaiskunnissa asuville. Kyse voi tältä osin olla maaseutukuntien nuorten kiinnittymisestä perheen maaseutuelinkeinoihin, jolloin myös maatalaan, alueeseen tai paikkaan on syntynyt topobiografinen merkityssuhde. Puolisolla, tyttö- tai poikaystäväällä ei ole tilastollisesti merkitsevää yhteyttä asuinpaikkakunnan kokoon.

Nuorten koulutusasteiden välillä keskeisin ero syntyy juuri opiskelupaikan tärkeyden kokemisesta ($F=36.65$, $df_1=6$, $df_2=1994$, $p=.000$). Mitä pidemmälle opiskelu on edennyt, sitä tärkeämpänä opiskelupaikkaa pidetään. Eniten opiskelupaikka lisää yliopisto-opiskelijoiden tyytyväisyyttä, vähiten peruskoulu- laisten. Tuttavien ja kavereiden merkitys tyytyväisyyteen on myös vahvinta yliopisto-opiskelijoille ja lukiolaisille, matalinta puolestaan ammattikorkeakouluopiskelijoilla ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoille ($F=2.94$, $df_1=6$, $df_2=1986$, $p=.007$). Näyttääkin siltä, että yliopistojen ja lukioiden opiskeluyhteisöjen piirteissä saattaa olla tekijöitä, jotka tuottavat samalla kertaa akateemisluateiseen opiskeluun liittyvää yhteisöllisyyttä ja koulutusalaan kiinnittymistä. Havainto saattaa selittyä sillä, että ammattiin opiskelevilla työelämään siirtyminen ja usein väistämättä ainakin ajatuksissa siintävä asuinpaikkakunnan vaihto suuntaa ajatukset jo tulevaan työyhteisöön ja sitä kautta määrittävään yhteisöllisyyteen. Asuinpaikkakunnan turvallisuus sen sijaan ei lisää tyytyväisyyttä minkään koulutusasteen osalta.

Vähemmän tyytyväisyyttä asuinpaikkakunnalla lisäävistä tekijöistä asuinpaikan historia ja kulttuuri ($F=8.64$, $df_1=6$, $df_2=1984$, $p=.000$) sekä asuinpaikkakunnan yleinen imago ($F=15.97$, $df_1=6$, $df_2=1987$, $p=.000$) ovat tärkeämpiä nuorimille, peruskoulussa tai ammatillisella toisella asteella opiskeleville, jotka ovat usein lapsuudenkodissa tai lapsuuden asuinpaikkakunnalla vielä asuvia. Vähiten piirteillä on merkitystä yliopisto-opiskelijoille, joiden keskiarvo vastaa melko tarkoin asteikon arvoa ”vaikuttaa tyytyväisyyteen vähän”. Puolisolla, tyttö- tai poikaystävällä ei ole tilastollisesti merkitsevää yhteyttä koettuun tyytyväisyyteen.

Kun tyytyväisyyttä asuinpaikkakuntaan kuvataan piirrekokonaisuuksin, tiivistyivät yksittäiset piirretekiöt viiteen faktoriin (taulukko 13). Tyytyväisyyttä asuinpaikkaan kuvasivat *paikkakunnan tarjoamat palvelut, sosiaaliset verkostot, ympäristötekijät, kulttuuriset tekijät ja uratekiöt*.

TAULUKKO 13. Tyytyväisyyttä asuinpaikkakuntaan kuvaavat tekijät

Tyytyväisyyteen nykyisessä asuinpaikkakunnassani vaikuttaa ...	Faktori				
	Palvelut	Sosiaaliset verkostot	Ympäristötekijät	Kulttuuriset tekijät	Uratekiöt
asuinpaikkakunnan tarjoamat peruspalvelut	,829				
hyvät liikenneyhteydet	,688				
kohtuuhintainen asuminen	,508				
asuinpaikan turvallisuus	,437				
asuinpaikan tuttuus		,794			
tuttavat ja kaverit		,674			
sukulaisten läheisyys		,351			

luonnonläheisyys	,779	
asuinympäristö	,496	
asuinpaikan vapaa- ajan harrastukset	,299	
asuinpaikan historia ja kulttuuri		,653
asuinpaikan yleinen imago		,560
työnsaanti		,832
opiskelupaikka		,372
puoliso, tyttö- tai poikaystävä		,307

Palveluita kuvaavat asuinpaikkakunnan tarjoamat peruspalvelut, hyvät liikenneyhteydet, kohtuuhintainen asuminen ja asuinpaikan turvallisuus. Sosiaaliset verkostot koostuvat asuinpaikkakunnan tuttuuden tekijöistä, tuttavista ja kavereista sekä sukulaisten läheisyydestä. Ympäristötekijät taas koostuvat luonnonläheisyydestä, asuinympäristön yleisistä tekijöistä ja asuinpaikan tarjoamista harrastuksista. Piirrekokonaisuuksista kulttuuriset tekijät rakentuvat asuinpaikan historiasta ja kulttuurista sekä yleiseen imagoon liittyvistä tekijöistä. Lisäksi erilaiset elämäkokonaisuuteen vaikuttavat uratekijät, kuten työnsaantimahdollisuudet, opiskelupaikka ja puoliso, tyttö- tai poikaystävä nähtiin tyytyväisyyttä tuottavana kokonaisuutena.

Maakuntaakohtaisessa tarkastelussa ei maakuntien välillä ollut tilastollisia eroja tyytyväisyystekijöissä palveluiden eikä uratekijöiden osalta. Tilastollisesti merkitsevät erot voidaan asuinpaikkakunnan tyytyväisyyttä tuottavissa piirteissä laittaa vahvuuden mukaan järjestykseen: kulttuuriset tekijät ($F=17.53$, $df_1=2$, $df_2=2070$, $p=.000$), asuinpaikkakunnan sosiaaliset verkostot ($F=11.49$, $df_1=2$, $df_2=2070$, $p=.000$) ja ympäristötekijät ($F=7.29$, $df_1=2$, $df_2=2070$, $p=.000$). Näitä nuoret pitävät merkittävimpinä Pohjois-Savossa ja vähiten Etelä-Savossa. Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan välillä ei ole tältä osin tilastollista eroa.

Asuinpaikkakunnan koko on yhteydessä asuinpaikkakuntaa kohtaan koettuun tyytyväisyyteen kaikkien tekijöiden osalta. Maakuntakeskusten nuoret arvioivat palvelut ($F=5.97$, $df_1=2$, $df_2=2081$, $p=.003$) ja uratekijät ($F=4.75$, $df_1=2$, $df_2=2081$, $p=.009$) muita enemmän tyytyväisyyttä tuottaviksi tekijöiksi. Sen sijaan asuinkunnan sosiaaliset verkostot ($F=14.71$, $df_1=2$, $df_2=2081$, $p=.000$), ympäristötekijät ($F=11.22$, $df_1=2$, $df_2=2070$, $p=.000$) ja kulttuuriset tekijät ($F=38.41$, $df_1=2$, $df_2=2070$, $p=.000$) tuottivat eniten tyytyväisyyttä maalaiskunnissa asuville nuorille suhteessa kaupungeissa (maaseutukaupungit ja maaseutukeskukset) asuviin nuoriin.

Nuorten koulutusasteella on myös tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä asuinpaikkakuntaa koettuun tyytyväisyyteen. Koulutusasteen kohtaminen lisää tyytyväisyyttä asuinpaikkakunnan tarjoamiin palveluihin ($F=4.44$, $df_1=6$, $df_2=2041$, $p=.000$), ympäristötekijöihin ($F=3.29$, $df_1=6$, $df_2=2041$, $p=.003$) sekä uratekijöihin ($F=3.72$, $df_1=6$, $df_2=2041$, $p=.001$) erityisesti peruskoululaisiin verrattuna. Vastaavasti peruskouluikäisten tyytyväisyyttä asuinpaikkakuntaan lisäävät kulttuuriset tekijät ($F=24.09$, $df_1=6$, $df_2=2041$, $p=.000$) erityisesti yliopisto-opiskelijoihin verrattuna. Sosiaaliset verkostot ($F=13.48$, $df_1=6$, $df_2=2041$, $p=.000$) ovat puolestaan merkittävin tyytyväisyyttä tuottava tekijä lukiolaisille erityisesti suhteessa ammattikorkeakoulujen opiskelijoihin.

Yksittäisten muuttujien avulla tyytyväisyys asuinpaikkakuntaan tiivistyy tuttavien ja kavereiden, opiskelupaikan ja asuinpaikan turvallisuuden tyytyväisyyttä lisäävään vaikutukseen. Tyytyväisyyttä lisäävät myös puoliso, tyttö- tai poikaystävä, asuinpaikkakunnan yleinen imago ja asuinpaikan historia ja kulttuuri, joskin edellisiä vähemmän. Pohjois-Savossa sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden kuten tuttavien ja kavereiden, asuinpaikkakunnan imagon sekä asuinpaikan historialla ja kulttuurilla on suurin merkitys erityisesti Etelä-Savoon verrattuna. Asuinpaikan turvallisuus on tärkein tyytyväisyyden lisääjä maaseutumaisissa kunnissa asuvien nuorten mielestä. Samoin myös asuin-

paikkakunnan imagolla ja kulttuurilla sekä historialla on heille muita suurempi merkitys.

Kokonaisuutena tyytyväisyyttä asuinpaikkaan kokonaisuutena kuvasivat paikkakunnan tarjoamat palvelut, sosiaaliset verkostot, ympäristötekijät, kulttuuriset tekijät ja uratekijät. Maakuntakeskusten nuorten tyytyväisyyttä asuinpaikkakuntaa kohtaan lisäävät palvelutarjonta ja erilaiset uravaihtoehdot. Maaseutumaisissa kunnissa asuvien nuorten tyytyväisyyttä vahvistaa sosiaaliset verkostot, ympäristötekijät ja kulttuuriset tekijät.

3.5 Asuinpaikkakunnan vaihtamisen syyt

Mahdollisia syitä asuinpaikkakunnalta pois muuttamiseen kysyttiin niiltä, jotka olivat harkinneet muuttoa lähiaikoina. Suurimpana syynä pois muuttamiseen pidettiin tulevia työhön liittyviä tekijöitä kuten työllistymismahdollisuuksia ja mielenkiintoisempaa työtä. Myös miellyttävämpi asuinympäristö nähtiin perusteena asuinpaikkakunnan vaihtamiseen, mikä liittyy osin myös työtilanteeseen. Vähiten yksittäisistä tekijöistä muuttohalukkuuteen vaikutti nykyisen asuinkunnan huono maine, halu seurata pois muuttaneita ystäviä ja toisen kunnan tarjoamat paremmat edut. Kunnallisten palveluiden tarjoamisen, palveluilla kilpailemisen tai kuntien imagokamppanjoiden kannalta tulos on nuorten näkökulmasta varsin kiinnostava. Tällaiset tekijät eivät selitä varsinkaan isommilla paikkakunnilla kovinkaan hyvin pois muuttamisen taustalla olevia perusteita, vaan kyse on pääasiassa asuinpaikkakunnan tarjoamista työllistymismahdollisuuksista, joihin toki liittyy myös asuinympäristön ja työllistyneenä sen hallintaan liittyvät tekijät.

TAULUKKO 10. Syy asuinpaikkakunnalta pois muuttamiseen keskimäärin kärkimuuttujittain

Asuinpaikkakunnalta pois muuton syy ... (vaihteluväli: 1 erittäin merkittävä - 5 ei lainkaan merkittävä)	ka	ka
paremmat työllistymismahdollisuudet	1,87	
mielenkiintoisempi työ	1,99	
miellyttävämpi asuinympäristö	2,08	
toisen kunnan tarjoamat paremmat edut		3,05
halu seurata pois muuttaneita ystäviä		3,51
nykyisen asuinkunnan huono maine		3,56

Muuttosyyt näyttävät olevan kaikille itäsuomalaisille nuorille hyvin samankaltaisia, sillä maakuntien välillä ei ole tilastollisesti merkitseviä eroja edellä mainittujen syiden osalta. Sen sijaan asuinkunnan koko on yhteydessä halun seurata pois muuttaneita ystäviä ($F=5.43$, $df_1=2$, $df_2=1026$, $p=.000$) ja siirtyä nauttimaan toisen kunnan parempia etuja ($F=16.16$, $df_1=2$, $df_2=1021$, $p=.000$). Taipumus on vahvempi maalaiskunnissa asuvilla nuorilla suhteessa kaupungeissa asuviin nuoriin.

Koulutusaste on yhteydessä parempien työllistymismahdollisuuksien hakemiseen ($F=2.95$, $df_1=6$, $df_2=1028$, $p=.007$). Tältä osin korkeakouluopiskelijat ovat muita herkempiä muuttamaan työllistyäkseen muualla kuin asuinkunnassa. Aineiston perusteella ei ole mahdollista arvioida nuorten halua jäädä nykyiselle asuinpaikkakunnalle, jos sinne olisi mahdollista työllistyä. Halu seurata asuinpaikkakunnalta pois muuttaneita ystäviä ($F=10.61$, $df_1=6$, $df_2=1022$, $p=.000$) ja toisen kunnan tarjoamat paremmat edut ($F=8.89$, $df_1=6$, $df_2=1016$, $p=.000$) näyttävät olevan puolestaan peruskoululaisille tärkein syy paikkakunnalta pois muuttamiseen. Toisen paikkakunnan tarjoamana etuna voidaan pitää esimerkiksi mahdollisuutta koulutusuran rakentamiseen.

TAULUKKO 11. Syyt asuinpaikkakunnalta pois muuttamiseen perusteita

Asuinpaikkakunnalta pois muuttamisen syy ...	Faktori				
	palveluhakuisuus	sosiaalinen ohjautuminen	asuin-ympäristön laadukkuus	työuran rakentaminen	identiteetti-työ
paremmat liikenneyhteydet	,880				
paremmat kunnalliset palvelut	,726				
runsaammat harrastusmahdollisuudet	,637				
halu seurata pois muuttaneita ystäviä		,740			
nykyisen asuinkunnan huono maine		,600			
toisen kunnan tarjoamat paremmat palvelut		,504			
uuden kunnan vilkkaampi elämä		,380			
muutto puolison, tyttö tai poikaystävänsä		,328			
turvallisempi asuinympäristö			,838		
asuntojen parempi tarjonta			,756		
miellyttävämpi asuinympäristö			,663		
paremmat työllistymismahdollisuudet				,875	
mielenkiintoisempi työ				,784	

halu itsenäistyä	,534
seikkailunhalu	,501
opiskelu	,344

Paikkakunnalta pois muuttamisen syistä muodostuu viisi laajempaa tekijää (faktoria): *palveluhakuisuus, sosiaalinen ohjautuminen, asuinympäristön laadukkuus, työuran rakentaminen ja identiteettityö*. *Palveluhakuisuus* koostuu paremmista liikenneyhteyksistä, paremmista kunnallisista palveluista ja runsaamista harrastusmahdollisuuksista. *Sosiaalinen ohjautuminen* paikkakunnalta pois muuttamisessa sisältää halun seurata pois muuttaneita ystäviä, nykyisen asuinkunnan huonon maineen, toisen kunnan tarjoamat paremmat palvelut, uuden kunnan vilkkaamman elämän sekä mahdollisen muuton puolison, tyttö- tai poikaystävän mukana. Muuttosyistä *asuinympäristön laadun parantaminen* kohdistuu turvallisempaan asuinympäristöön, asuntojen parempaan saatavuuteen ja miellyttävämpään asuinympäristöön. *Työuran rakentamisessa* on kyse ylipäättään paremmista työllistymismahdollisuuksista ja mielenkiintoisemmasta työstä. *Identiteettityö* puolestaan sisältää minän rakentamisen elementtejä, kuten halua itsenäistyä, halua seikkailla ja opiskella.

Maakunnittain poismuuttamisen syitä vertailtaessa on tilastollinen ero havaittavissa ainoastaan identiteetin rakentamisessa. Tältä osin pohjoissavolaiset nuoret näyttävät muuttavan herkemmin identiteettityötä tehdäkseen ($F=6.08$, $df_1=2$, $df_2=1040$, $p=.002$) suhteessa muiden maakuntien nuoriin.

Asuinkunnan koko selittää pois muuttamisen syitä työuran rakentamista lukuun ottamatta. *Palveluhakuisuus* ($F=13.59$, $df_1=2$, $df_2=1048$, $p=.000$), *sosiaalinen ohjautuvuus* ($F=12.96$, $df_1=2$, $df_2=1048$, $p=.000$) on maalais kuntien ja maakuntakaupunkien nuorilla keskenään osapuilleen yhtä vahvaa ja tilastollisesti merkitsevästi suurempaa kuin maakuntakeskusten nuorilla. Tältä osin pienten maaseutumaisten kuntien nuorten muuttoherkkyyttä on mahdollista selittää muun muassa koulutuspalveluiden tavoitettavuuden vuoksi. Laadukkaam-

man asuinympäristön saaminen on asuinpaikkakunnalta muuton syynä maakuntakeskuksista muuttavilla nuorilla useammin suhteessa maalaiskunnissa ja maaseutukaupungeissa asuviin nuoriin ($F=5.22$, $df_1=2$, $df_2=1048$, $p=.006$). Identiteettityö on puolestaan muuton syynä maaseutukuntien nuorilla suhteessa maakuntakaupunkien ja maakuntakeskusten nuoriin ($F=11.82$, $df_1=2$, $df_2=1048$, $p=.000$). Muuttoa isommalle paikkakunnalle voidaan pitää heille osin kauko-kaipuuna, seikkailuna ja samalla kertaa irrottautumisena juuriltaan.

Koulutusaste selittää myös hyvin paikkakunnalta pois muuttamisen syitä. Pois muuttamisen syistä peruskoululaisten kannalta keskeisimmät ovat palveluhakuisuus ($F=9.43$, $df_1=6$, $df_2=1042$, $p=.000$), sosiaalinen ohjautuvuus ($F=16.76$, $df_1=6$, $df_2=1042$, $p=.000$) ja identiteetin rakentaminen ($F=31.77$, $df_1=6$, $df_2=1042$, $p=.000$) verrattaessa heitä toisen ääripään yliopisto-opiskelijoihin. Vastaavasti korkeakouluopiskelijoiden ja erityisesti yliopisto-opiskelijoiden keskeisin muuttamisen syy on laadukkaamman asuinympäristön rakentaminen ($F=6.24$, $df_1=6$, $df_2=1042$, $p=.000$). Paikkakunnalta muuttamisen syynä työuran rakentaminen ei selity koulutusasteella.

Kokonaisuutena selkeästi merkittävimmät syyt asuinpaikkakunnalta pois muuttamisen perusteista ovat paremmat työllistymismahdollisuudet ja laadukkaampi asuinympäristö. Erityisesti korkeakouluissa opiskelevilla korostuvat työllistymismahdollisuudet. Vähiten merkitystä pois muuttamisen aikeille oli asuinkunnan maineella ja ystävien seuraamisella.

4 TYÖELÄMÄSUHDE JA SYRJÄYTYMINEN (Pekka Penttinen)

4.1 Nuorten käsitykset koulutuksesta, työstä ja toimeentulosta

Nuorten koulutus- ja työelämäsuhdetta käsitteli vuoden 2011 Nuorisopuntarissa 18 likert-asteikollista (täysin samaa mieltä / täysin eri mieltä) väittämää.

Taulukossa 12 vastausvaihtoehdot on tiivistetty kolmeen samanmielisyyttä, erimielisyyttä ja neutraalia kantaa ilmaiseviin luokkiin.

Liki 90 prosenttia nuorista pitää kouluttautumista tärkeänä oman työllistymisensä kannalta, naisvastaajista peräti 95 prosenttia (taulukko 12). Havainto on hyvin samansuuntainen Nuorisobarometrin tulosten kanssa, jossa nuoret pitivät tärkeimpänä työllistymisen turvana kouluttautumista ja erityisesti sen tuottamaa tutkintoa (Myllyniemi 2009, 106–109). Usko koulutuksen työllistävään vaikutukseen näyttää kuitenkin vaihtelevan herkästi kulloisenkin työllisyystilanteen perusteella erityisesti nuorten osalta (esim. Tuppurainen 2010). Itä-Suomen Nuorisopuntarin vastaajista liki puolet (45,8 %) oli jossain määrin huolissaan tulevasta työpaikan saamisesta. Työnsaantimahdollisuuksien parantamiseksi noin kaksi kolmesta on valmis vaihtamaan asuinkuntaa työpaikan saadakseen (67,4 %) tai tekemään tilapäisesti koulutustaan vastaamatonta työtä (64,6 %). Asuinkunnan vaihto ja työskenteleminen tilapäisesti koulutusta vastaamattomassa työssä jakaa vastaajien mielipiteitä. Tältä osin naiset olivat selkeästi miehiä joustavampia vaihtamaan asuinkuntaa työn saamiseksi tai työskentelemään tilapäisesti koulutusta vastaamattomissa työtehtävissä.

TAULUKKO 12. Itä-Suomen nuorten asenteet koulutusta ja työelämää kohtaan

Asenne työtä ja koulutusta kohtaan	samaa mieltä	ei samaa, ei eri mieltä	eri mieltä
Koulutus parantaa olennaisesti työnsaantimahdollisuuksia	88,7 %	9,6 %	1,7 %
Olin valmis vaihtamaan asuinkuntaa työpaikan saamiseksi	67,4 %	22,3 %	10,3 %
Ottaisin mieluummin tilapäistäkin työtä kuin eläisin työttömyyskorvauksella, jos käteen jäävä tulo olisi yhtä suuri	64,6 %	23,0 %	12,4 %
Olen valmis tekemään myös koulutustani vastaamatonta työtä ainakin väliaikaisesti	71 %	21,6 %	7,4 %
Työelämä vaatii nykyisin työntekijöiltä niin paljon, että monet ihmiset palavat ennenaikaisesti loppuun	49,3 %	36,5 %	14,2 %
Olen huolissani omasta jaksamisestani työelämässä tulevaisuudessa	34,3 %	29,7 %	36,0 %
Olen huolissani siitä, onko minulla töitä tulevaisuudessa	45,8 %	27,0 %	27,2 %
Pidän mahdollisena, että ryhdyn jossain vaiheessa työuraani yrittäjäksi	26,4 %	28,4 %	45,2 %

Työllistymiseen ja työuran rakentamiseen liittyvistä keinoista yrittäjäksi ryhtyminen houkuttaa nuoria kysytyistä asioista vähiten. Kuitenkin noin neljännes vastaajista (26,4 %) pitää ainakin jossain määrin mahdollisena yrittäjäksi ryhtymistä. Yrittäjinä Itä-Suomen maakuntien työvoimasta toimiviin nähden (13,7 % palkansaajista vuonna 2010) osuutta voidaan pitää kuitenkin melko korkeana (Suomen virallinen tilasto: Työssäkäynti 2012).

Työelämän epävarmuuteen liittyvät väittämät heijastelevat nuorten kokemuksia työelämän tilasta tai siitä käytävästä yhteiskunnallisesta keskustelusta. Liki puolet (49,3 %) näkee työelämän olevan yleisesti ottaen niin uuvuttavaa, että työntekijöillä on ongelmia työssä jaksamisessa. Vastaavasti ainoastaan 14,2 prosenttia pitää työelämää niin vähän kuormittavana, ettei vaaraa loppuun

palamiseen ole. Näkemys vaikuttaa varsinkin Työolobarometrin tuloksiin verraten varsin synkältä, sillä palkansaajista ainoastaan 4,2 prosenttia arvioi kykenevänsä jaksamaan työelämässä terveytensä puolesta kaksi tulevaa vuotta (Ylöstalo & Jukka 2010, 25). Samansuuntaiseen tulokseen on päätyneet myös Alasoini (2010, 24–25) analysoidessaan eri lähteisiin nojaten yleisiä työelämäkäsityksiä. Hänen mukaansa noin 40 prosenttia nuorista pitää työelämää jollain tapaa pelottavana paikkana (ks. myös Myllyniemi 2008).

Omasta työkykyisyydestään nuorilla on huomattavasti myönteisempi kuva. Noin kaksi kolmasosaa nuorista ei ole suoranaisesti huolissaan jaksamisestaan, tosin jollain tapaa huolissaan olevia on kuitenkin noin kolmannes vastaajista (34,3 prosenttia). Työolobarometrin mukaan palkansaajien vastaava käsitys työkykyisyydestä nykyisessä työtehtävässä oli yli 80 prosentilla myönteinen (emt. 131). Tosin tämä osuus perustuu työelämässä mukana olevien omaan arvioon, nuorisopuntarin vastaajajoukko puolestaan käsittää liki koko ikäryhmän. Joka tapauksessa nuorten käsitys omasta jaksamisestaan tulevassa työelämässä näyttäisi osin heijastelevan heille vielä vierasta ja etäistä käsitystä työelämästä sekä ikäpolvisidonnaista käsitystä työnteon sitovuudesta (Ahonen, Hussi & Pirinen 2010; Vesterinen & Suutarinen 2011).

Nuorten käsitys omasta työelämässä jaksamisesta on erittäin vahvasti sukupuolisidonnainen ($G^2=49.49$, $df=2$, $p=.000$). Tytöt ja naiset (40,9 %) epäilevät omaa jaksamistaan huomattavasti miehiä useammin (26,6 %). Vastaava havainto on nähtävissä myös Taloudellisen tiedotustoimiston Nuorten arvoja ja elämää koskevassa kartoituksessa (2009), jossa naisista 56 % oli huolissaan omasta jaksamisestaan työssä. Miehistä vastaava osuus oli 45 %. Nuorisopuntarissa myös asuinpaikkakunnan koko selittää nuorten käsitystä työelämässä jaksamisesta ($G^2=30.56$, $df=2$, $p=.000$). Maakuntakeskusten nuoret (39,5 %) epäilevät jaksamistaan muita useammin, ja maaseutumaisten paikkakuntien nuoret puolestaan selvästi harvemmin (26,3 %). Tässä suhteessa maaseutumaisempi asuinympäristö näyttäisi olevan työssä jaksamista koskevien odotusten suhteen nuorille armeliaampi.

Omasta jaksamisesta työelämässä sukupuolella ja asuinpaikkakunnalla on havaittavissa myös kiinnostava yhdysvaikutus. Maakuntakeskuksissa ja keskikokoisissa kunnissa tytöt ja naiset epäilevät jaksamistaan miehiä useammin, mutta maaseutupaikkakunnilla ei vastaavaa eroa ole ($G^2=0.76$, $df=2$, $p=.700$). Siten usko työelämässä jaksamiseen näyttää olevan kokonaisuutena vahvempi maaseutupaikkakuntien nuorilla, eikä siihen sisälly sukupuolten välistä eroa. Itä-Suomen kaupunkien elämänmeno ja siellä opiskelu voi osin välittää erityisesti nuorille naisille käsityksen kuluttavammasta työelämästä, kuin mitä maaseutupaikkakuntien nuorille on syntynyt. Osin tämä ero selittyy myös vastaajien iällä, sillä maakuntakeskusten nuoret ovat lähempänä työelämää koulutuksen päättymisen ja ammattiin valmistumisen takia. Pelkästään peruskouluikäisiä nuoria verratessa ei eroja vastaajien asuinpaikkakuntien välillä ole havaittavissa.

Nuorten näkemykset saavat pohtimaan myös työn ja varsinkin matalan palkkatulon houkuttelevuutta suhteessa työttömyyskorvaukseen. Valtaosa nuorisista (64,7 %) olisi ainakin melko valmis ottamaan vastaan työtä, josta saatava palkka vastaa osapuilleen työttömyyskorvausta. Toisaalta noin joka kymmenes (12,3 %) nuori olisi jossain määrin halukkaampi ottamaan vastaan työttömyyskorvauksen kuin tekemään matalapalkkaista työtä. Tällaisten vastaajien osuus on kokonaisuudessa melko pieni, mutta ainakin osaa näin vastanneista voidaan pitää riskialttiina syrjäytymiskehitykselle. Tältä osin työn vetovoima näyttää olevan Itä-Suomessa aiemman tutkimuksen mukainen (Myllyniemi 2009, 108). Nuorisobarometrissa 2009 nuorten halukkuus ottaa heikosti palkattua työtä vastaan oli laskenut 68 prosenttiin huipustaan (85 %).

Sukupuolten välillä asennoitumisessa työttömyyskorvauksella elämiseen on myös selkeä ero. Nuoret miehet (16,2 %) suhtautuvat työttömyyskorvauksella elämiseen naisia (9,2 %) selvästi suopeammin ($G^2=59.97$, $df=2$, $p=.000$). Tältä osin Itä-Suomen nuoret poikkeavat selkeästi Nuorisobarometrin tuloksista (Myllyniemi 2009). Vertailtaessa nuorten yleistä asennetta tulonmuodostukseen

asuinpaikkakunnan koon perusteella ei tilastollisia eroja ollut havaittavissa. Kuitenkin sukupuolen ja asuinpaikkakunnan koon välillä on yhdysvaikutus, jonka perusteella maakuntakeskusten nuoret miehet suhtautuvat maaseudulla asuvia miehiä myönteisemmin työttömyyskorvauksella elämiseen ($G^2=10.48$, $df=4$, $p=.033$). Aineiston perusteella ei olekaan perusteltua puhua peräkylän poikien syrjäytymisriskistä ainakaan heidän työelämäasenteitaan tulkitsemalla. Ero ei selity myöskään vastaajien iällä.

Koulutusta, työtä ja toimeentuloa voidaan kuvata neljän piirrekokonaisuuden, faktorin avulla (taulukko 13). Nuorten yleistä työelämäsuhdetta kuvaa työelämän kokeminen *epävarmuuden lähteenä*, pyrkimys kiinnittyä vahvasti työelämään (*työelämähakuisuus*), työelämän kokeminen elämän kokonaisuuden kannalta marginaalisena (*marginaalisuus*) ja työelämän pitäminen *yhteiskunnallisena velvollisuutena*. Kyseiset piirteet kuvaavat työelämäasenteita, jotka voivat ovat usein henkilösidonniaisia, mutta voi esiintyä osin myös samoilla henkilöillä. Kokemuksista lähellä toisiaan ja yhdessä esiintyviä ovat työelämähakuisuus ja työn kokeminen yhteiskunnallisena velvollisuutena ($r_p=0.50$, $N=2084$, $p=.000$) sekä työ epävarmuuden lähde ja työn kokeminen marginaalisena ($r_p=0.21$, $N=2084$, $p=.000$).

Epävarmuuden lähteen syinä ovat yleiset työelämässä havaitut epävarmuustekijät, kuten jaksaminen, työsuhteiden katkonaisuus tai näihin seikkoihin liittyvä taloudellinen epävarmuus. *Työelämähakuisuutta* kuvaa toimenpiteet, joiden avulla nuori voi parantaa mahdollisuuksiaan työllistyä. Näitä tekijöitä ovat asuinpaikkakunnan vaihtaminen, koulutuksen hankkiminen tai matalapalkkaisen työn ottaminen. Työn kokemista *marginaalisena* puolestaan luonnehtii pääasiassa mahdollisuus elää työn ulkopuolella tai toimeentulon rajoilla. Työn pitäminen *yhteiskunnallisena velvollisuutena* puolestaan korostaa nuorella työn elämää jäsentävää ja yhteiskuntaan sosiaalistavaa vaikutusta.

TAULUKKO 13. Koulutusta, työtä ja toimeentuloa kuvaavat pääpiirteet

Näkemykseni mukaan ...	Työelämäsuhdetta kuvaava piirre			
	epävarmuuden lähde	työelämähakuisuus	marginaalisuus	yhteiskunnallinen velvollisuus
Olen huolissani tulevasta jaksamisestani työelämässä	,697			
Työelämä vaatii nykyisin työntekijöiltä niin paljon, että monet ihmiset palavat ennenaikaisesti loppuun	,647			
Olen huolissani siitä, onko minulla töitä tulevaisuudessa	,597			
Töiden (mukaan lukien kesätöiden) saaminen on vaikeutunut talouskriisin takia	,497			
On todennäköistä, että joudun työurallani vaihtamaan työpaikkaa useita kertoja	,478			
Olen vähentänyt kulutustani talouskriisin takia	,305			

Työelämässä pysyminen edellyttää jatkuvaa kouluttai- tumista	,253	
Olisin valmis vaihtamaan asuinkuntaa työpaikan saamiseksi		,661
Koulutus parantaa olennaisesti työnsaanti- mahdollisuuksia		,381
Ottaisin mielummin tilapäistäkin työtä kuin eläisin työt- tömyyskorvauk- sella, jos käteen jäävä tulo olisi yhtä suuri		,314
Työurallani tulen saavuttamaan paremman yhteiskunnal- lisen aseman kuin mitä vanhemmillani on		,310
Työttömänä olo ei ole paha asia, jos toimeentulo on turvattu		,696
Työttömyyden vähentämiseksi työtä tulee jakaa useam- malle työaika lyhentämällä		,254

Työttömyys- turvan vastik- keeksi nuorten työttömien olisi tehtävä jotakin yhteiskuntaa hyödyttävää työtä	,696
Nykyinen sosiaaliturva tekee ihmisistä passiivisia ja vie heiltä halun yrittämiseen	,542
Työhön tulevan nuoren palkka voisi aluksi olla vähemmän kuin vastaavan tehtävän normaalipalkka	,328

Naiset kokevat työelämän miehiä useammin epävarmuuden lähteenä elämässä (taulukko 14). Naiset ovat myös asenteeltaan miehiä työelämähakuisempia ja vähemmän marginaalisuuteen tyytyviä. Sen sijaan työn pitämisessä yhteiskunnallisena velvollisuutena ei ole sukupuolisidonnainen ominaisuus. Myös asuinpaikkakunnan koko selittää osin nuorten asenteita työelämää kohtaan. Maakuntakeskusten nuoret pitävät työtä muita useammin epävarmuuden lähteenä ja pitävät työelämässä marginaaliin joutumista muita haitallisempana. Sen sijaan asuinkunnan koko ei selitä nuorten työelämähakuisuuteen ja työelämän kokemiseen velvollisuutena. Näiltä osin Itä-Suomen nuorten työelämäasenteet noudattelevat pääosin aiempaa tutkimustietoa nuorten työelämäasenteista (esim. Alasoini 2010; Myllyniemi 2008). Aiemmasta tutkimustiedosta poiketen Itä-Suomessa nuorten naisten asenne työttömyyttä ja marginaaliin joutumista kohtaan on kuitenkin yleistä asenneilmastoa kielteisempi (Myllyniemi 2009).

TAULUKKO 14. Työelämästä syrjäytymisen riskiä selittävät tekijät (monimuuttujainen varianssimalli)

Työelämästä syrjäytymisen riski		keskiarvo	F	merk.
Asuinpaikkakunnan koko	Maakuntakeskus	17,81	8,26	0,000 ***
	Keskikokoinen kunta	18,60		
	Pieni kunta	18,97		
Sukupuoli	Nainen	18,11	4,30	0,038 *
	Mies	18,64		
Ikä	14-15	18,65	0,49	0,611 ns.
	16-18	18,58		
	19-24	17,80		
Asuinkunnan koko * Ikä			5,84	0,000 ***
Sukupuoli * Ikä			4,10	0,017 *
Asuinkunnan koko * Sukupuoli			0,47	0,626 ns.

Matala keskiarvo kuvaa korkeampaa työelämästä syrjäytymisriskiä (mallin yhteensopivuus $F=4.26$, $df=17$, $p=0.000$)

Vahvin selittäjä työelämästä syrjäytymisen riskille on asuinpaikkakunnan koko. Maakuntakeskusten nuorten työelämästä syrjäytymisen riski on tällä perusteella keskikokoisten ja pienten kuntien nuoria suurempi, mikä on sopusuhteissa aiemman havainnon kanssa ”työmarkkinatuella elämisen suotavuudesta” pikemminkin maakuntakeskuksissa kuin pienillä paikkakunnilla. Pienten ja keskikokoisten kuntien nuorten välillä ei eroa ole havaittavissa. Havainto liittyy aiemman tutkimuksen perusteella alueellisen koulutustarjonnan laajuuteen, joskin yllättäen hieman nurinkurisesti (Alatupa, Karppinen, Keltikangas-Järvinen & Savioja 2007, 131–133). Nuorten siirtymäongelmat ja syrjäytymisriskit näyttävät olevan suurempia paikkakunnilla, joilla koulutustarjonta (koulutusalojen osalta) on runsaampaa. Tämä ilmenee sekä toisen asteen koulutuksen ulkopuolelle jäämisessä että sen keskeyttämisessä. Ilmiötä selitetään muun muassa nuorten kaupunkikulttuuriin liittyvillä piirteillä (emt. 132).

Myös sukupuoli selittää yksittäisenä tekijänä syrjäytymisriskiä. Naiset ovat hieman yllättäen työelämästä syrjäytymisen osalta riskialttiimpia. Rikisalltius saattaakin heijastella samalla kertaa toisaalta varovaisia työelämäodotuksia, toisaalta taas vahvempia työelämän sitoutumisen paineita. Aiemman tutkimuksen mukaan toisen asteen koulutukseen siirtymisessä riskialttius näyttyi tyttöjen suurempana riskinä keskeyttää aloittamansa koulutus, mikä selittyi epätarkoituksenmukaisille koulutusaloille sijoittumisena suuremman kilpailun vuoksi (emt. 133). Itä-Suomen nuorten ikäryhmä ei selitä työelämästä syrjäytymisriskin kokemista.

Nuorten iällä ja sukupuolella on yhdysvaikutus työelämästä syrjäytymisriskiä koskeviin asenteisiin. Työelämästä syrjäytymisriski on kaikista nuorista suurin ikäryhmään 19–25 vuotta kuuluvilla naisilla, jotka ovat aineistossa käytännössä suurelta osin korkeakouluopiskelijoita. Vastaavan ikäryhmän miesten luottamus tulevaisuuteen näyttää tältä osin puolestaan kaikista ryhmistä vahvimmalta. Tältä osin havainto on osin jopa yllättävä, ja siihen onkin syytä etsiä selitystä Itä-Suomen nuorten työmarkkinatilanteesta erityisesti korkeakoulutettujen naisten näkökannalta. Työmarkkinatilanne ei oletettavasti likikään kaikilla aloilla näyttäydy heidän itsensä mielestä muihin ikäryhmiin ja miehiin verrattuna hyvältä. Havaintoa selitettäessä kannattaakin muistaa Itä-Suomen korkeakoulutuksen laajuus. Korkeakouluissa opiskelee noin 25 000 nuorta, kun vastaavan alueella syntyvän ikäryhmän koko on korkeintaan 32 000 nuorta. Itä-Suomen kolme maakuntaa kouluttavat siten suurelta osin myös maakuntien ulkopuolelta tulevia nuoria, mikä näyttäytyy työelämään siirryttäessä kovana kilpailuna korkeakoulutettujen työpaikoista.

Asuinpaikkakunnan koon mukaan tarkasteltaessa syrjäytymisriski näyttäytyy suurimpana niin ikään ikäryhmään 19–25 vuotta kuuluvilla maakuntakeskusten nuorilla, mikä heijastelee aineistossa juuri edellä havaittua yhteyttä sukupuolen ja asuinpaikkakunnan koon välillä. Vanhin ikäryhmä 19–25 vuotta

koostuu pääasiassa maakuntakeskuksissa asuvista ja opiskelevista nuorista. Heistä suurin osa on naisia.

Asuinpaikkakunnan koon ja sukupuolen välillä ei yhdysvaikutusta ole havaittavissa työelämästä syrjäytymistä koskevaa riskiä kuvaavissa asenteissa. Tästä näkökulmasta ei arkipuheiden syrjäseutujen peräkammarin poikien työelämästä syrjäytymisen uhasta ole huolta. Kokonaisuutena aineiston tämän osan perusteella olisi pikemminkin syytä olla huolissaan maakuntakeskusten opiskelevien naisten työelämästä syrjäytymistä koskevista asenteista, mikäli ne kuvaavat luotettavasti työelämään siirtymisen todellisuutta.

Yksittäisistä mallin ulkopuolisista muuttujista eroja on nähtävissä maakunta-kohtaisessa vertailussa. Nuorten suhde työelämään oli kuitenkin samankaltainen työelämähakuisuuden osalta. Työn kokeminen epävarmuuden lähteenä erottelee kaikki maakunnat toisistaan tilastollisesti merkitsevästi ($F=12.45$, $df_1=2$, $df_2=2070$, $p=.000$). Työn eniten epävarmuuden lähteeksi kokivat Pohjois-Karjalan nuoret ja vähiten Pohjois-Savon. Samoin on laita mahdollisuudessa jäädä työelämän marginaaliin ($F=3.20$, $df_1=2$, $df_2=2070$, $p=.041$), joka on vahvinta Pohjois-Karjalassa suhteessa Etelä-Savoon ja erityisesti Pohjois-Savoon. Työelämää pidetään yhteiskunnallisena velvollisuutena vahvimmin Etelä-Savossa suhteessa Pohjois-Savoon ja Pohjois-Karjalaan ($F=3.37$, $df_1=2$, $df_2=2070$, $p=.035$), joissa suhtautumisessa työhön ei ollut velvollisuuden leimaamaa.

4.2 Nuorten käsitykset syrjäytymistä aiheuttavista tekijöistä

Nuorisopuntarissa selvitettiin 14 väittämän avulla nuorten käsityksiä syrjäytymistä aiheuttavista tekijöistä. Näiden arvioiden voidaan nähdä heijastelevan nuorten elämänpiiriä ja sosiaalisen todellisuuden tulkintaa. Kyse ei siten ole autenttisesta syrjäytymisen mittaamisesta indikaattoritietona, mutta väittämien avulla on mahdollista tehdä johtopäätöksiä nuorten elinympäristöä koske-

vasta tietoisuudesta ja siinä havaittavasta syrjäytymisalttiudesta. Kyse on siis ilmiöstä, joka on läsnä nuorten arjessa. Sille voidaan antaa nimi ja sille voidaan nähdä selittäviä tekijöitä.

Nuoret arvioivat kyselyssä esitetyt yksittäiset syrjäytymistä selittävät tekijät yhtä lukuun ottamatta keskimääräisiksi syiksi syrjäytymiselle (taulukko 15). Tekijä, jota ei pidetty yhtä vahvana syrjäytymisen selittäjänä, oli väittämä biologisista ja geneettisistä lahjakkuuseroista. Kaksi vahvinta selittäjää olivat kumpikin luonteeltaan sosiaalisia. Seuraavat tekijät olivat puolestaan yksión ominaisuuksiin liittyviä tai yhteiskunnan rakenteista johtuvia.

TAULUKKO 15. Syrjäytymiskehityksen syiden arvion matalimmat ja korkeimmat keskiarvot

Syrjäytyminen johtuu ... (vaihteluväli: 1 johtuu paljon - 5 ei lainkaan)	ka.	ka
Ystävien puutteesta	2,03	
Joutumisesta huonoon seuraan	2,19	
Omasta laiskuudesta tai välinpitämättömyydestä	2,20	
Harrastuksien puutteesta		2,71
Yhteiskunnan epäoikeudenmukaisuudesta		2,84
Biologisista tai geneettisistä lahjakkuuseroista		3,14

Nuorten käsitykset syrjäytymiskehitystä koskevista syistä voidaan tiivistää kolmen faktorin kuvaamaan piirretekijään (taulukko 16). *Epäedullinen sosiaalinen ympäristö* tarkoittaa lähinnä nuoren joutumista huonoon seuraan, jossa sosiaalsiin tekijöihin (ryhmäpaine) yhdistyvät yksilötason tekijät (kyky itsenäisiin päätöksiin). Tällaisia ovat esimerkiksi päihteet ja epäedulliset elämäntavat. Toisena syrjäytymistä selittävänä tekijänä nuoret pitävät yksilön ulkopuolisista rakenteista johtuvia *yhteiskunnallisia tekijöitä*. Ne koostuvat yhteiskunnallisesta epäoikeudenmukaisuudesta, ihmisten epätasa-arvoisista lähtökohdista ja avun saamisen vaikeudesta. Nämä tekijät voidaan usein nähdä

ilmentävän myös sosiaalisia tekijöitä kuten perheen erilaisia pääomarakenteita tai niiden puutteita (esim. Kuronen 2010, 328–332). Kolmannessa tekijässä yhdistyvät yksilölliset ja yhteiskunnalliset tekijät *työttömyytenä ja koulutuksen puutteena*. Ulottuvuuksissa on nähtävissä selkeä yhteys Lämsän (2009, 28–31) jäsentämään syrjäytymisen keskeisiin pääomaulottuvuuksiin, joita ovat syrjäytyminen sosiaalisesta pääomasta (moninainen tuen puute), kulttuurisesta pääomasta (osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksien puute) ja taloudellisesta pääomasta (työ- ja koulutusmahdollisuuksien puute). Nuorisopuntarissa nuorten selitykset syrjäytymistä aiheuttavista tekijöistä ovat toki luonteeltaan huomattavasti operationaalisempia. Syrjäytymisuhkaa selittävissä tekijöissä näyttää sen sijaan jossain määrin sekoittuvan perinteinen tapa nähdä syrjäytymiskehitys kolmen tason ongelmana: yhteiskunnan, sosiaalisten ryhmien tai yksilön oman toiminnan näköaloina (Järvinen & Jahnukainen 2001, 128–129).

TAULUKKO 16. Syrjäytymisuhkaa selittävät piirretekijät

Syrjäytyminen johtuu ...	Syrjäytymistä selittävä piirre		
	epäedullinen sosiaalinen ympäristö	yhteiskunnalliset tekijät	työttömyys ja koulutuspuutteet
Joutumisesta huonoon seuraan	,878		
Epäterveellisistä elämäntavoista	,647		
Päihteistä	,632		
Tulevaisuudenuskon puutteesta	,624		
Ystävien puutteesta	,585		
Harrastusten puutteesta	,582		
Omasta laiskuudesta ja välinpitämättömyydestä	,569		
Yhteiskunnan epäoikeudenmukaisuudesta		,811	
Biologisista ja geneettisistä lahjakkuuseroista		,684	

Ihmisten epätasa-arvoisista lähtökohdista	,614
Avun saamisen vaikeudesta ongelmatilanteissa	,404
Työpaikan puutteesta	,972
Koulutuksen puutteesta	,782

Syrjäytymiskehityksen selittämisen osalta ei maakuntien välillä ollut esiymärryksen mukaisesti eroa, joten syrjäytymisriskin selittämisen tavat ovat samankaltaisia koko Itä-Suomen nuorille.

Asuinkunnan koko sen sijaan heijastelee alueellisesti erilaista tapaa selittää syrjäytymistä. Maakuntakeskuksissa epäedullinen sosiaalinen ympäristö sekä työttömyys ja koulutuksen puutteet nähdään aiheuttavan syrjäytymistä maaseutua useammin ($F=3.65$, $df_1=2$, $df_2=2081$, $p=.026$). Maakuntien keskikoosiin kuntiin nähden ei maakuntakeskusten nuorilla eroja ole havaittavissa. Yhteiskunnallisten tekijöiden välillä ei ole asuinkunnan koon mukaisia eroja ole havaittavissa. Nyt havaitut erot selittyvät osin myös asuinkunnan koon ja niissä asuvien nuorten iän yhdysvaikutuksena. Pienten kuntien nuoret ovat useammin kotona asuvia ja korkeintaan toisen asteen oppilaitoksessa opiskelevan ikäisiä, kun maakuntakeskuksissa 19–25-vuotiaiden nuorten osuus on selkeästi suurempi. Näin suhde syrjäytymiseen tai sen uhkaan on rakentunut pidemmän elämänkulun aikansa ja sosiaalisesti vilkkaammassa ympäristössä.

Koulutusasteen mukaan syrjäytymisen syitä tarkastellen eroja löytyy sosiaalisen ympäristön ($F=16.31$, $df_1=6$, $df_2=2041$, $p=.000$) sekä työttömyyden ja koulutuksen puutteiden osalta ($F=27,59$, $df_1=6$, $df_2=2081$, $p=.000$). Yliopisto-opiskelijat pitävät kumpaakin syytä merkittävimpanä syrjäytymisen selittäjänä. Taipumus syrjäytymisen syiden selittämiseen näiden tekijöiden osalta on vähäisempi matalamman koulutusasteen tai lyhyemmän koulutusuran myötä.

Mikäli aineiston lähtökohtana pidetään sitä, että Itä-Suomen nuorten kokemukset syrjäytymisen syistä heijastelee luotettavasti yhteiskunnallista todellisuutta, vastaa käsitys monelta osin hyvin aiempaa tutkimustietoa. Itä-Suomen nuorisopuntarin nuoret eivät kuitenkaan muodosta homogeenista ryhmää tai ole rakenteeltaan monoliittinen, mikä usein unohdetaan puhuttaessa nuorista. Nyt raportoidut tulokset antavat monia viitteitä syrjäytymistekijöiden (lähinnä koulutuksellisen ja työmarkkinallisen) kokemisessa ja sen ilmiöiden määrittelyssä sukupuolittuneesti, elämänkulun vaiheeseen liittyvästi tai alueellisia piirteitä korostavasti. Itä-Suomen nuorisopuntari tarjoaa näiden näkökulmien lisäksi myös muita mahdollisuuksia nuoruuden tulkintaan syrjäytymisnäkökulmasta. Tällaisia olisivat esimerkiksi nuorten elinoloista, sosiaalisen rakenteen tai kasvuympäristön tekijöistä lähtevä kuntakohtainen tarkastelu. Käytännössä näistä tekijöistä jokainen olisi itsenäisen tutkimustyön laajuinen. Näitä tutkimusintressejä varten Itä-Suomen nuorisopuntarin aineistot ovat tutkijoiden käytettävissä Yhteiskuntatieteelliseen tietoaarkistoon tallennettuna.

5 NUORET TYÖURALLA (Jari Kainulainen ja Sanna Ryynänen)

5.1 Työllistymistä ja työuraa koskevat käsitykset

Vuoden 2012 Nuorisopuntari tarkasteli nuorten työllistymistä työuranäkökulmasta. Vuoden 2011 kyselyyn oli otettu mukaan yrittäjyyttä ja työn kansainvälistä luonnetta kuvaavia kysymyksiä. Työuraa ja työllistymistä koskevia näkemyksiä selvitettiin 13 väittämän avulla kysymyksellä ”Mitä mieltä olet seuraavista työllistymiseen ja työuraan liittyvistä väitteistä?”.

Vastaukset tuovat 2011 Nuorisopuntarin tapaan esiin Itä-Suomen nuorten vahvan uskon koulutukseen. Yhdeksän kymmenestä (92 %) vastaajasta on täysin tai jokseenkin samaa mieltä väittämän ”Kouluttautuminen on hyvin tärkeää oman työllistymiseni kannalta”. Lähes kaikki naiset (95 %) uskovat kouluttautumisen merkitykseen työllistymisen kannalta. Vastaava miesten määrä oli

myös korkea (89 %). Ero sukupuolten välillä on kuitenkin tilastollisesti erittäin merkitseviä ($X^2=25.26$, $df=4$, $p=.000$).

Hieman runsas puolet (57 %) Itä-Suomen nuorista uskoo (täysin tai osittain samaa mieltä) saavansa koulutustaan vastaavaa työtä pian valmistumisensa jälkeen (naiset 62 %, miehet 56 %; ns.). Tämän toteutumiseksi ollaan valmiita myös joustamaan. Peräti kolme neljästä vastaajasta (74 %) on valmis vaihtamaan asuinkuntaa työpaikan saamiseksi (naiset 78 %, miehet 71 %) Muuttoherkkyys on naisilla miehiä suurempi ($X^2=13.65$, $df=4$, $p=.008$). Runsas kaksi kolmannesta (68 %) on täysin tai melko valmis ottamaan vastaan myös tilapäistä työtä työttömyyskorvauksen sijaan, jos käteen jäävä tulo olisi yhtä suuri. Näistä naiset (73 %) tilastollisesti merkitsevästi useammin kuin miehet (61 %) ($X^2=25.26$, $df=4$, $p=.000$). Useampi kuin kaksi kolmesta nuoresta on valmis tekemään tilapäisesti koulutusta vastaamatonta työtä. Myös tältä osin naiset (73 %) menettelisivät näin miehiä (61 %) tilastollisesti merkitsevästi useammin ($X^2=30.97$, $df=4$, $p=.000$).

Työllistymiseen ja työuraan liittyvistä keinoista *yrittäminen* houkuttaa nuoria kysytyistä asioista vähiten. Naisista 6 % ja miehistä 11 % oli täysi samaa mieltä yrittäjäksi ryhtymisen mahdollisuudesta ($X^2=38.41$, $df=4$, $p=.000$). Kuitenkin neljännes vastaajista (26 %) pitää täysin tai jossain määrin mahdollisena sitä, että ryhtyy jossain vaiheessa yrittäjäksi (naiset 23 %, miehet 33 %). Noin viidennes (18 %) vastaajista ei puolestaan koe yrittäjäksi ryhtymistä lainkaan todennäköisenä vaihtoehtona omalla kohdallaan.

Tulevan työuran mahdollinen kansainvälisyys jakaa mielipiteitä. Runsas kolmannes nuorista (37 %) pitää kansainvälisessä työyhteisössä työskentelemistä mahdollisena (naiset 39 %, miehet 35 %; ns.), neljäsosa (24 %) ei puolestaan usko oman tulevan työyhteisönsä olevan kansainvälinen (naiset 21 %, miehet 27%) ($X^2=10.378$, $df=4$, $p=.035$). Monikulttuurisessa työyhteisössä työskentelyyn uskotaan tätä selvästi enemmän. Naisista 61 % ja miehistä 44 % näkee monikulttuurisuuden osana tulevaa työuraa ($X^2=62.33$, $df=4$, $p=.000$).

TAULUKKO 17. Työllistymiseen ja työuraan liittyvät kärkimuuttajat

Työllistymiseeni vaikuttava tekijä (vaihteluväli: 1erittäin merkittävä - 5 ei lainkaan merkittävä)	ka	ka
Kouluttautuminen on hyvin tärkeää oman työllistymiseni kannalta	1,49	
Olisin valmis vaihtamaan asuinkuntaa työpaikan saamiseksi	1,93	
Monipuolinen kielitaito on tärkeää oman työllistymiseni kannalta	2,06	
Tulen työskentelemään kansainvälisessä työyhteisössä		2,79
Tulen mahdollisesti vaihtamaan ammattia työurani aikana		2,81
Pidän mahdollisena, että ryhdyn jossain vaiheessa työuraani yrittäjäksi		3,28

Pääkomponenttianalyysillä työllistymistä ja työuraa kuvaavat muuttajat tiivistettiin neljään pääpiirteeseen (taulukko 18). Nämä työuran piirretekiöt nimettiin seuraavasti: 1) kansainvälinen työ, 2) opinnoista työuralle, 3) monet alat ja urat ja 4) oikean paikan hakeminen.

Kansainvälinen työ kuvaa senkaltaista tulevaan työuraan liittyvää orientaatiota, jossa työyhteisön kansainvälisyyttä ja monikulttuurisuutta pidetään mahdollisena tai lähes varmana ja monipuolinen kielitaito koetaan tärkeänä työelämätautona. *Opinnoista työuralle* -pääkomponentti kiteyttää sellaisen suhtautumisen työllistymiseen, jossa koulutuksen uskotaan olevan portti työllistymiseen ja halutulle uralle – ainakin silloin, jos on valmis itse aktiivisesti panostamaan asiaan ja tekemään myönnetyksiä työn keston ja sijaintipaikkakunnan suhteen. Pääkomponentin väittämät kertovat samalla työtä ja työntekoa arvostavasta orientaatiosta: työtä tehdään mieluummin kuin ollaan tekemättä. *Monet alat ja urat* -pääkomponentti kuvaa monipolvista ja vähemmän lineaarista suhdetta työllistymiseen ja työuraan. Työuraan orientoidutaan siten, että odotettavissa on pätkittäisyyttä sekä työpaikkojen että työtehtävien, jopa itse ammatin suhteen. Selitysvoimaltaan heikoin pääkomponenteista, *Oikean paikan hakeminen*, kuvaa tilannetta, jossa omaa työuraa rakennetaan työpaikkaa vaihtamalla ja mahdollisesti myös yrittäjäksi ryhtymällä.

TAULUKKO 18. Työllistymistä ja työuraa kuvaavat käsitykset

Työllistyminen ja työura	Pääkomponentti				
	Kansainvälinen työ	Opinnoista työuralle	Monet alat ja urat	Oikean paikan hakeminen	kommunaliiteetti
Pidän mahdollisena, että tulen työskentelemään monikulttuurisessa työyhteisössä	,86				,78
Tulen työskentelemään kansainvälisessä työyhteisössä	,78				,75
Monipuolinen kielitaito on tärkeää oman työllistymiseni kannalta	,75				,65
Uskon saavani koulutustani vastaavaa työtä pian valmistumiseni jälkeen		,68			,60
Kouluttautuminen on hyvin tärkeää oman työllistymiseni kannalta		,67			,58
Ottaisin mieluummin tilapäistäkin työtä kuin eläisin työttömyyskorvauksella, jos käteen jäävä tulo olisi yhtä suuri		,60			,45

Olisin valmis vaihtamaan asuinkuntaa työpaikan saamiseksi	,50		
Olen valmis tekemään myös koulutustani vastaamatonta työtä ainakin väliaikaisesti	,68		,51
Tulen mahdollisesti vaihtamaan ammattia työurani aikana	,62		,58
Vastavalmistuneille on tarjolla vain pätkätöitä	,60		,37
Pidän mahdollisena, että ryhdyn jossain vaiheessa työuraani yrittäjäksi		,76	,59
On todennäköistä, että vaihdan työurallani työpaikkaa useita kertoja		,53	,45
Tulen saavuttamaan työurallani vanhempiani korkeamman arvostuksen	,42	,49	,44

Sukupuolten väliset erot ovat verrattain pieniä. Verrattaessa työllistymistä ja työuraa koskevia väitteitä sukupuolen (yksisuuntainen varianssianalyysi) mukaan (taulukko 19), huomataan, että naiset uskovat miehiä vahvemmin opintojen kuljettavan työuralle ($F=13.24$, $df=1$, $p=.000$). Naiset suuntautuvat työelämään hieman miehiä kansainvälisemmin ($F=31.15$, $df=1$, $p=.000$) ja uskovat vahvemmin työnsä käsittävän monia ammattialoja ja uria ($F=15.38$, $df=1$, $p=.000$). Naiset uskovat joutuvansa hakemaan oikealta tuntuvaa työpaikkaa

enemmän kuin miehet. On kuitenkin huomattava, että *Oikean paikan hakeminen* kuvaa nuorten suhtautumista työllistymiseen ja työuraan neljästä pääkomponentista heikoimmin ($F=5.24$, $df=1$, $p=.022$).

TAULUKKO 19. Työllistyminen ja työura – keskiarvot sukupuolen mukaan

		Kansain- välinen työ	Opinnoista työuralle	Monet alat ja urat	Oikean paikan hakeminen
Nainen	Keskiarvo	2,33	1,92	2,49	3,02
Mies	Keskiarvo	2,58	2,04	2,63	2,91
Kaikki	Keskiarvo	2,42	1,96	2,53	2,98

Taulukossa 20 verrataan työuraa ja työllistymistä koskevia käsityksiä iän mukaan. Eri-ikäisten välillä ei näissä käsityksissä ole tilastollisesti merkitseviä eroja.

TAULUKKO 20. Työllistyminen ja työura – keskiarvot iän mukaan

Ikä luokiteltu		Kansain- välinen työ	Opinnoista työuralle	Monet alat ja urat	Oikean paikan hakeminen
14-17-vuotiaat	Keskiarvo	2,41	1,98	2,50	3,01
18-25-vuotiaat	Keskiarvo	2,42	1,94	2,57	2,94
Kaikki	Keskiarvo	2,42	1,96	2,53	2,98

Eroja vastaajien kesken tulee esiin silloin, kun työllistymistä ja työuraa koskevia tuloksia tarkastellaan opiskelupaikan mukaan (taulukko 21). Kaksoistutkintoa tekevien (huom. pieni vastaajamäärä, $n=9$), lukiolaisten ja yliopistossa olevien työuraorientaatio on kansainvälisin. Työpajatoiminnassa mukana olevat nuoret ovat orientaatioltaan vähiten kansainvälisiä. Erot ovat tilastollisesti erittäin merkitseviä ($F=9.03$, $df=7$, $p=.000$). Eniten koulutuksen merkitykseen työsaannissa ja työn merkityksellisyyteen (*Opinnoista työuralle*) uskovat am-

mattikorkeakoulussa, yliopistossa, lukiossa ja peruskoulussa opiskelevat nuoret, vähiten puolestaan työpajatoiminnassa mukana olevat ja toisen asteen ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevat nuoret. ($F=7.20$, $df=7$, $p=.000$)

Yliopistossa opiskelevat pitävät työuran muutoksia ja pätkittäisyyttä selvästi vähemmän todennäköisinä kuin muut opiskelijaryhmät ($F=4.80$, $df=7$, $p=.000$). He siis suhtautuvat omalle alalle työllistymisen mahdollisuuteen ja samalla alalla pysymisen todennäköisyyteen muita myönteisemmin. Oikean paikan hakeminen on kaksoistutkintoa suorittavien ohella tyypillisintä ammattikorkeakoulussa ja yliopistossa opiskelevilla ($F=4.32$, $df=7$, $p=.000$).

TAULUKKO 21. Työllistyminen ja työura – keskiarvot opiskelupaikan mukaan

Oletko parhaillaan ...		Kansainvälinen työ	Opinnoista työuralle	Monet alat ja urat	Oikean paikan hakeminen
peruskoulussa (n=301)	Keskiarvo	2,47	1,95	2,54	2,99
toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa (n=336)	Keskiarvo	2,63	2,10	2,45	2,99
lukiossa (n=500)	Keskiarvo	2,27	1,98	2,49	3,10
kaksoistutkinto (lukio / ammatti) (n=9)	Keskiarvo	2,15	1,50	2,00	2,44
ammattikorkeakoulussa (n=175)	Keskiarvo	2,43	1,81	2,56	2,80
yliopistossa (n=247)	Keskiarvo	2,27	1,84	2,73	2,84
työpajassa (n=18)	Keskiarvo	3,15	2,35	2,44	2,92
Kaikki (n=1589)	Keskiarvo	2,41	1,96	2,53	2,98

Tulosten maakunnittainen tarkastelu tuo esiin sen, että opintojen työuralle kulluttavaan merkitykseen uskotaan muita Itä-Suomen maakuntia enemmän pohjoissavolaisten nuorten keskuudessa (ka 1,85), Pohjois-Karjalassa puolestaan vähiten (ka 2,05). Erot ovat tilastollisesti erittäin merkitseviä ($F=14.79$, $df=2$, $p=.000$).

Kansainvälisen suuntautumisen työelämässä, joustoihin ja päätöksenteon suhteiden (monet alat ja urat) suhteen maakunnittain on vain pieniä eroja, joskin työuran päätöksenteon koskien erot ovat tilastollisesti merkitseviä ($F=7.17$, $df=2$, $p=.001$).

TAULUKKO 22. Työllistyminen ja työura – keskiarvot asuinpaikan (maakunta) mukaan

Missä maakunnassa asut tällä hetkellä?		Kansainvälinen työ	Opinnoista työuralle	Monet alat ja urat	Oikean paikan hakeminen
Etelä-Savo (n=476)	Keskiarvo	2,42	1,96	2,50	2,92
Pohjois-Savo (n=511)	Keskiarvo	2,46	1,85	2,63	3,04
Pohjois-Karjala (n=610)	Keskiarvo	2,37	2,05	2,48	2,97
Kaikki (n=1595)	Keskiarvo	2,42	1,96	2,53	2,98

Tiivistetysti voidaan todeta, että nuoret näkevät kouluttautumisen erittäin tärkeänä oman työllistymisensä kannalta (92 % kaikista vastaajista, naisvastaajista 95 %). Kuitenkin nuorista vain runsaat puolet (57 %) on luottavaisia sen suhteen, että he saavat koulutustaan vastaavaa työtä pian valmistumisensa jälkeen. Vähiten koulutuksen merkitykseen työnsaannissa ja työn merkityksellisyyteen (piirrekokonaisuus opinnoista työuralle) uskovat työpajatoiminnassa mukana olevat ja toisen asteen ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevat nuoret.

Nuoret vaikuttavat olevan varsin valmiita joustoihin työpaikan saadakseen: 74 % on valmis vaihtamaan asuinkuntaa työpaikan saamiseksi ja 70 % on valmis tekemään tilapäisesti koulutustaan vastaamatonta työtä. Tutkimus saa kuitenkin pohtimaan työttömyyskorvauksen houkuttelevuutta suhteessa työhön ja palkkatuloon: 68 % on täysin tai melko valmis ottamaan vastaan tilapäistä työtä työttömyyskorvauksen sijaan, jos käteen jäävä tulo on yhtä suuri, mutta kymmenesosa nuorista (11 %) ei niin tekisi. Osuus on vastaajien kokonaisuudessa melko pieni, mutta saa kuitenkin miettimään työn houkuttelevuutta. Nuoret naiset vaikuttavat olevan asenteiltaan nuoria miehiä useammin joustavampia ja valmiimpia sopeutumaan työn etsimiseen liittyvissä kysymyksissä

Neljännes vastaajista (26 %) pitää täysin tai jossain määrin mahdollisena sitä, että ryhtyy jossain vaiheessa yrittäjäksi. Nuorten miesten osalta prosenttiosuus on peräti 33. Suhteutettuna yrittäjien osuuteen koko maan työllisistä (n. 10–15 %, esim. <http://www.esavoennakoi.fi/yrittajien-osuus-tyollisista>) lukua voi pitää melko korkeana. Nuorista 71 prosenttia pitää monipuolista kielitaitoa tärkeänä oman työllistymisen kannalta. Yli puolet vastaajista pitää mahdollisena sitä, että tulee työskentelemään monikulttuurisessa työyhteisössä, naiset selvästi miehiä useammin. Lukiolaisten ja yliopistossa opiskelevien työorientaatio on kokonaisuudessaan kansainvälisin.

5.2 Työelämässä huolestuttavat seikat

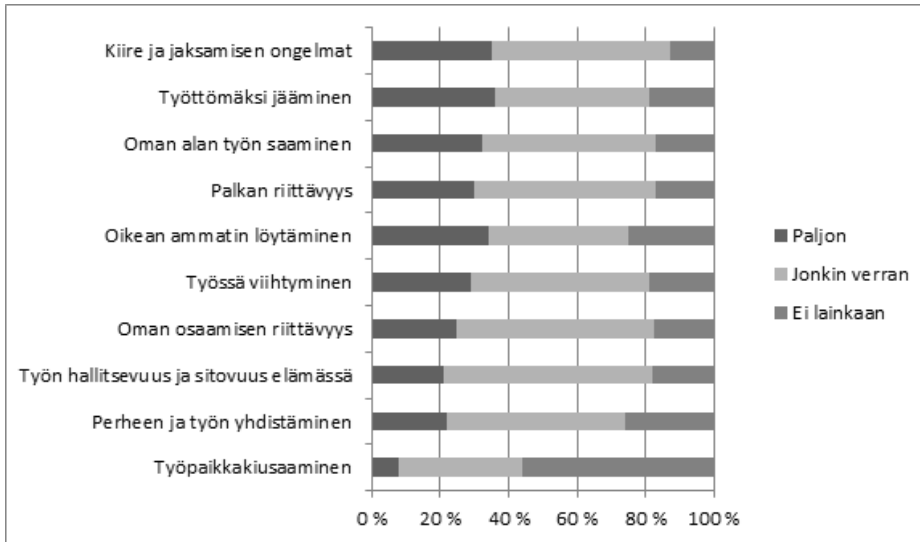
Nuoria työelämässä huolestuttavia tekijöitä kysyttiin kymmenellä kysymyksellä Nuorisopuntarissa 2012. Nuoria eniten työelämässä huolestuttavat tekijät ovat kiire ja jaksamisen ongelmat, työttömäksi jääminen, oman alan työn saaminen, palkan riittävyys ja oikean ammatin löytäminen. Näistä kustakin teemasta noin kolmasosa Itä-Suomen nuorista on paljon huolissaan (taulukko 23).

TAULUKKO 23. Työelämässä huolestuttavia tekijöitä kärkimuuttujien mukaan

Huolestuttava tekijä (vaihteluväli 1-3)	ka	ka
Kiire ja jaksamisen ongelmat	1,77	
Työttömäksi jääminen	1,82	
Oman alan työn saaminen	1,85	
Perheen ja työn yhdistäminen		2,04
Työpaikkakiusaaminen		2,49

Työpaikkakiusaaminen huolestuttaa nuoria kaiken kaikkiaan vähiten (kuvio 1), mutta on kuitenkin asia, joka jakaa mielipiteitä. 44 % nuorista on siitä vähintään jonkin verran huolissaan, runsasta puolta vastaajista (56 %) asia ei puolestaan huolestuta lainkaan. Perheen ja työn yhdistäminen (22 %) ja työn hallitsevuus ja sitovuus (21 %) kuuluvat nuoria vähiten huolestuttaviin asioihin, lukuun ottamatta työpaikkakiusaamista (8 %).

Naisia työelämän eri kysymykset vaikuttavat huolestuttavan miehiä enemmän. Naisten ja miesten välinen ero korostuu erityisesti seuraavien huolenaiheiden osalta: oman alan työn saaminen, kiire ja jaksamisen ongelmat, oikean ammatin löytäminen ja oman osaamisen riittävyys. Näiden osalta paljon huolissaan olevien naisvastaajien osuus on kymmenen tai lähes kymmenen prosenttiyksikköä huolestuneita miesvastaajia suurempi ($p < .01$). Ainoa asia, jossa sukupuolten huolestuneisuus kohtaa on työpaikkakiusaaminen.

KUVIO 1. Työelämässä nuoria huolestuttavat tekijät

Ikäryhmittäisessä vertailussa huomiota kiinnittää se, että ikäryhmässä 14–17-vuotiaat monista työelämän asioista ollaan selvästi enemmän huolissaan kuin vanhemmassa, 18–25-vuotiaiden ikäryhmässä. Tällaisia asioita ovat erityisesti oikean ammatin löytäminen, palkan riittävyys ja työpaikkakiusaaminen. 14–17 -vuotiaista peräti puolet (49 %) on paljon tai jonkin verran huolissaan työpaikkakiusaamisesta, 18–25-vuotiaista 38 prosenttia.

Työssä huolestuttavia tekijöitä voidaan kuvata tiivistetysti kahden piirteen (pääkomponentin) avulla (taulukko 24): *työn asettuminen osaksi omaa elämää ja työllistyminen ja toimeentulo*.

Työn asettuminen osaksi omaa elämää kuvaa huolia, jotka liittyvät erityisesti perheen ja työn yhdistämiseen, työn hallitsevuuteen ja sitovuuteen elämässä sekä kiireeseen ja jaksamisen ongelmiin. Painoarvoltaan heikompina ominaisuuksina pääkomponentissa tulevat esiin myös työssä viihtyminen ja oman osaamisen riittävyys sekä lisäksi selvästi heikompana kaiken kaikkiaan vähiten huolestuttanut työpaikkakiusaaminen. Pääkomponentti kuvaa siis oman elämän rakentumiseen sekä omaan hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä, ja sen voi

tiivittää kysymyksiksi: ”Miten työ asettuu osaksi muuta elämääni? Onko sillä kielteistä vaikutusta hyvinvointiin?”

Toinen työssä huolestuttava tekijä on *työllistyminen ja toimeentulo*, johon liittyy huoli työttömäksi jäämisestä ja oman alan työn saamisesta. Painoarvoltaan heikompina ominaisuuksina pääkomponentilla tulevat esiin myös palkan riittävyys ja oikean ammatin löytäminen. Pääkomponentin kuvaamaa sisältöä voi kiteyttää kysymällä: ”Onnistunko hankkimaan työtä ja toimeentuloa?”.

TAULUKKO 24. Työelämässä huolestuttavat piirteet

Työelämässä huolestuttavat asiat	Pääkomponentti		
	Työn asettuminen osaksi omaa elämää	Työllistyminen ja toimeentulo	kommuna- liteetti
Perheen ja työn yhdistäminen	,73		,54
Työn hallitsevuus ja sitovuus elämässä	,73		,56
Kiire ja jaksamisen ongelmat	,71		,53
Työssä viihtyminen	,62	,41	,55
Oman osaamisen riittävyys	,60		,46
Työpaikkakiusaaminen	,49		
Työttömäksi jääminen		,84	,71
Oman alan työn saaminen		,83	,69
Palkan riittävyys		,58	,44
Oikean ammatin löytäminen		,53	,43

Sekä miehiä että naisia huolestuttavat kysymykset työn asettumisesta osaksi omaa elämää vähemmän kuin itse työn saamiseen ja toimeentuloon liittyvät seikat (taulukko 25). Naiset ovat miehiä enemmän huolissaan molemmista seikoista. Erot sukupuolten välillä ovat erittäin merkitseviä ($p < .001$).

TAULUKKO 25. Työelämässä huolestuttavat piirteet sukupuolen mukaan

Vastaajan sukupuoli		Työn asettuminen osaksi omaa elämää	Työllistyminen ja toimeentulo
Nainen (n=1046)	Keskiarvo	1,98	1,81
Mies (n=512)	Keskiarvo	2,08	1,94
Kaikki (n=1558)	Keskiarvo	2,01	1,85

län mukaan huolia kuvaavissa piirrekokonaisuuksissa ei ole käytännössä eroja (taulukko 26). Työn asettumisen osaksi omaa elämää -teemat ovat täysin samalla tasolla näihin kahteen ikäryhmään kuuluvien vastaajien mielestä eli jonkin verran -tasoista ($F=0,356$, $df=1$, $p=n.s.$) Työllistymisen ja toimeentulon kysymykset huolettavat aavistuksen verran enemmän 14–17-vuotiaita kuin 18–25-vuotiaita. Erot ovat tilastollisesti melkein merkitseviä ($F=5,58$, $df=1$, $p=0,018$).

TAULUKKO 26. Työelämässä huolestuttavat piirteet iän mukaan

Ikäluokiteltu		Työn asettuminen osaksi omaa elämää	Työllistyminen ja toimeentulo
14-17-vuotiaat (n=814)	Keskiarvo	2,02	1,82
18-25-vuotiaat (n=774)	Keskiarvo	2,01	1,88
Kaikki (n=1588)	Keskiarvo	2,02	1,85

Tarkasteltaessa opiskelupaikan merkitystä työelämän huoliin (taulukko 26) havaitaan, että työn saamiseen ja toimeentuloon liittyvät kysymykset huolestuttavat eniten työpajassa opiskelevia ($ka=1,72$) ja vähiten yliopistossa ($ka=2,00$) opiskelevia ja kaksoistutkintoa tekeviä ($ka=1,93$). Erot ovat tilastollisesti erittäin merkitseviä ($F=4.51$, $df=7$, $p=.000$).

TAULUKKO 27. Työelämässä huolestuttavat piirteet koulutuspaikan mukaan

Oletko parhaillaan...		Työn asettuminen osaksi omaa elämää	Työllistyminen ja toimeentulo
peruskoulussa (n=303)	Keskiarvo	2,01	1,81
toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa (n=334)	Keskiarvo	2,01	1,89
lukiossa (n=493)	Keskiarvo	2,03	1,79
kaksoistutkinto (lukio / ammatti) (n=9)	Keskiarvo	2,02	1,93
ammattikorkeakoulussa (n=175)	Keskiarvo	1,95	1,84
yliopistossa (n=247)	Keskiarvo	2,05	2,00
työpajassa (n=18)	Keskiarvo	1,94	1,72
Kaikki (n=1567)	Keskiarvo	2,02	1,85

Maakunnittain arvioituna (taulukko 28) työllistymisen ja toimeentulon hankkimisen kysymykset huolestuttavat kaikkein eniten Pohjois-Karjalassa (ka=1,77) ja vähiten Pohjois-Savossa (ka=1,95). Erot ovat tilastollisesti erittäin merkitseviä ($F=14.54$, $df=2$, $p=.000$).

TAULUKKO 28. Mikä huolestuttaa työelämässä maakunnan mukaan?

Missä maakunnassa asut tällä hetkellä?		Työn asettuminen osaksi omaa elämää	Työllistyminen ja toimeentulo
Etelä-Savo (n=479)	keskiarvo	2,00	1,85
Pohjois-Savo (n=504)	keskiarvo	2,05	1,95
Pohjois-Karjala (n=605)	keskiarvo	1,99	1,77
Kaikki (n=1588)	keskiarvo	2,02	1,85

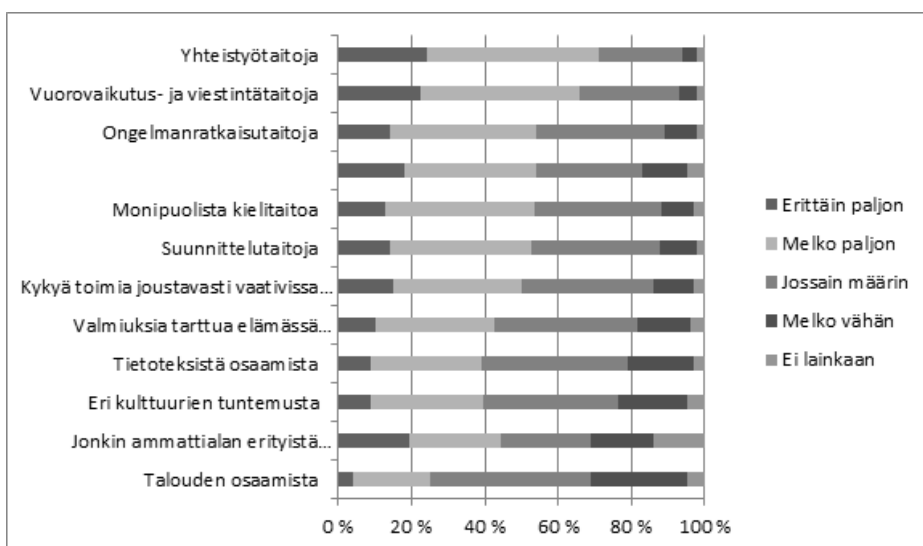
Yhteenvedona voidaan todeta, että nuoria huolestuttavat työelämässä eniten kiire ja jaksamisen ongelmat: 87 % nuorista on niistä vähintään jonkin verran huolissaan, mitä voi pitää varsin suurena lukuna. Huoli on suurempi kuin pelko työttömäksi jäämisestä (81 %). Kaiken kaikkiaan nuoret vaikuttavat olevan varsin huolestuneita työelämän eri haasteista. Työllistymisen ja toimeentulon kysymykset huolestuttavat nuoria kuitenkin kokonaisuudessaan enemmän kuin työn asettuminen osaksi elämää. Työelämän eri tekijät huolestuttavat naisia yleisesti enemmän kuin miehiä. 14–17-vuotiaat vaikuttavat kantavan enemmän huolta monista työelämän asioista kuin 18–25-vuotiaat. Ikäryhmien välinen ero korostuu erityisesti työpaikkakiusaamisen kohdalla. Peräti puolet 14–17-vuotiaista on paljon tai jonkin verran huolissaan työpaikkakiusaamisesta.

5.3 Koulutuksen tuottamat työelämätaidot

Nuorten vastaukset kysymykseen siitä, kuinka paljon he kokevat saaneensa tähänastisessa koulutuksessaan erilaisia työelämätaitoja kertovat, että nuoret kokevat saaneensa koulutuksestaan eniten yhteistyötaitoja sekä vuorovaikutus- ja viestintätaitoja (kuvio 2). Selvästi vähiten koulutuksesta on saatu talouden osaamista.

Kokemus sosiaalisten taitojen saamisesta korostuu naisilla. Naisista kolme neljästä (76 %) kokee saaneensa erittäin tai melko paljon yhteistyötaitoja, miehistä 61 %. Vuorovaikutus- ja viestintätaitojen osalta vastaavat prosenttiosuudet ovat 71 % ja 55 %.

Nuorten vastauksia on kiinnostavaa pohtia myös siitä näkökulmasta, mitkä taidoista koetaan olevan nimenomaan koulutuksen tuottamia ja mitkä ovat mahdollisesti vahvistuneet koulutusta enemmän muilla elämänpiireillä. Se, että nuorista ainoastaan 9 prosenttia kokee saaneensa koulutuksen kautta erittäin paljon tietoteknistä osaamista, voi tarkoittaa joko sitä, että tietotekniikan opetusta on vielä mahdollista tehostaa tai sitä, että nuo taidot vahvistuvat jo pääosin muualla kuin opintojen piirissä.

KUVIO 2. Koulutuksesta saadut työelämätaidot

Keskiarvotarkastelussa (taulukko 29) kaikki arvot yhtä lukuun ottamatta sijoittuvat arvojen ”melko paljon” (2) ja ”jossain määrin” (3) väliin – siten kärki- muuttujatarkastelu ei tuonut suuria eroja.

TAULUKKO 29. Koulutuksesta saadut työelämätaidot – kärkimuuttajat

Koulutuksessa saadut työelämätaidot (vaihteluväli 1 erittäin paljon – 5 ei lainkaan)	ka	ka
Yhteistyötaitoja	2,11	
Vuorovaikutus- ja viestintätaitoja	2,21	
Ongelmanratkaisutaitoja	2,44	
Tietoteknistä osaamista		2,77
Eri kulttuurien tuntemusta		2,79
Jonkin ammattialan erityistä osaamista		2,81
Talouden osaamista		3,07

Työelämätaitoja voidaan kuvata kokonaisuutena kolmen piirteen (pääkomponentin) avulla (taulukko 30). Voimakkain näistä pääkomponenteista kokoo yhteen joukon *työelämän perustaitoja* kuten luovan ongelmanratkaisukyvyyn (kyky toimia joustavasti vaativissa tilanteissa, ongelmanratkaisutaidot, suunnittelutaidot), sosiaaliset taidot (vuorovaikutus- ja viestintätaidot, yhteistyötaitot, kyky toimia joustavasti ja palveluhenkisesti) sekä aktiivisen toimijuuden (valmiudet tarttua elämässä kehittämishaasteisiin).

Toiselle pääkomponentille latautuu voimakkaasti monipuolista kielitaitoa ja eri kulttuurien tuntemusta mittaavat muuttajat. Kyse on siis *kansainvälisyyteen liittyvistä työelämätaidoista*. Kolmas pääkomponentti puolestaan kuvaa työelämän *erityisosaamista* kuten tietotekninen osaaminen, talouden osaaminen ja jonkin alan erityinen osaaminen.

TAULUKKO 30. Työelämätaitoja kuvaavat piirrekokonaisuudet

Työelämätaidot	Pääkomponentti			
	Työelämän perustaidot	Kansainvälisyys	Erityisosaaminen	kommuniteetti
Kykyä toimia joustavasti vaativissa tilanteissa	,83			,73
Ongelmanratkaisutaitoja	,77			,63
Suunnittelutaitoa	,76			,63
Vuorovaikutus- ja viestintätaitoja	,75			,65
Valmiuksia tarttua elämässäsi kehittymishaasteisiin	,74			,64
Yhteistyötaitoja	,74		,	,65
Kykyä toimia ystävällisesti ja palveluhenkisesti	,72			,58
Monipuolista kielitaitoa		,86		,78
Eri kulttuurien tuntemusta		,80		,73
Tietoteknistä osaamista			,84	,73
Talouden osaamista			,73	,67
Jonkin ammattialan erityistä osaamista	,46		,55	,63

Työelämän perustaidot ovat vahvistuneet nuorten oman arvion mukaan eniten (ka =2,42), kansainvälisyys (ka=2,64) ja erityisosaaminen niitä vähemmän (ka=2,92) (taulukko 31). Naiset kokevat saaneensa perus-työelämätaitoja (ka=2,36) ja kulttuuritaitoja (ka=2,61) miehiä enemmän. Miehet kokevat saaneensa puolestaan erityistaitoja (ka=2,79) enemmän kuin naiset (ka=2,99). Erot ovat tilastollisesti erittäin merkitseviä perustyöelämätaidoissa (F=19.86, df=1, p=.000) ja erityisosaamisessa (F=20.97, df=1, p=.000).

TAULUKKO 31. Koulutuksessa saadut työelämätaidot sukupuolen mukaan

Vastaajan sukupuoli		Työelämän perustaidot	Kansainvälisyys	Eriyisosaaminen
Nainen (n=1058)	keskiarvo	2,37	2,61	2,99
Mies (n=515)	keskiarvo	2,55	2,69	2,79
Kaikki (n=1573)	keskiarvo	2,42	2,64	2,92

Työelämätaitojen ikäryhmittäisessä tarkastelussa ikäryhmien väliset erot ovat tilastollisesti merkitseviä perustyöelämätaitojen osalta ($F=11.59$, $df=1$, $p=.001$) ja kansainvälisyyden osalta ($p<.001$). Eriyisosaamisessa ei ole eroa ikäryhmien välillä (taulukko 32).

TAULUKKO 32. Koulutuksessa saadut työelämätaidot iän mukaan

Ikäluokiteltu		Työelämän perustaidot	Kansainvälisyys	Eriyisosaaminen
14–17-vuotiaat (n=819)	Keskiarvo	2,48	2,59	2,92
18–25-vuotiaat (n=775)	Keskiarvo	2,36	2,68	2,92
Kaikki (n=1593)	Keskiarvo	2,42	2,64	2,92

Ammattikorkeakoulussa ($ka=2,11$) opiskelevat ovat saaneet eniten perustyöelämätaitoja ja vastaavasti vähiten peruskoulussa ($ka=2,53$), lukiossa ($ka=2,50$) ja yliopistossa ($ka=2,50$) opiskelevat. Lukioissa olevat kokevat saaneensa puolestaan eniten kulttuuritietoja ($ka=2,61$) ja vähiten toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa ($ka=2,95$) opiskelevat ja työpajassa opiskelevat ($ka=2,97$). Eriyisosaamista taas on saatu eniten työpajoissa ($ka=2,44$) ja vähiten lukioissa ($ka=3,07$) ja yliopistoissa ($ka=3,09$). Kaikki erot ovat tilastollisesti erittäin merkitseviä ($p<.000$), esimerkiksi perustyöelämätaidoissa ($F=7.65$, $df=7$, $p=.000$).

TAULUKKO 33. Koulutuksessa saadut työelämätaidot opiskelupaikan mukaan

Oletko parhaillaan ...		Työelämän perustaidot	Kansainvälisyys	Erytysisosaaminen
peruskoulussa (n=301)	Keskiarvo	2,53	2,61	2,87
toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa (n=338)	Keskiarvo	2,32	2,95	2,71
lukiossa (n=495)	Keskiarvo	2,50	2,36	3,07
kaksoistutkinto (lukio / ammatti) (n=8)	Keskiarvo	2,34	2,72	2,78
ammattikorkeakoulussa (n=175)	Keskiarvo	2,11	2,66	2,81
yliopistossa (n=248)	Keskiarvo	2,50	2,75	3,09
työpajassa (n=18)	Keskiarvo	2,40	2,97	2,44
Kaikki (n=1583)	Keskiarvo	2,42	2,64	2,92

Perustyöelämätaitojen kohdalla erot ovat maakunnittain vähäisiä (taulukko 34). Kaikkein eniten perustyöelämätaitoja on koettu saadun Etelä-Savossa (ka=2,35) ja vähiten Pohjois-Karjalassa (ka=2,50). Kulttuuritaitoja on saatu suunnilleen yhtä paljon muissa maakunnissa kuin Pohjois-Savossa (ka=2,73), jossa niitä on saatu muita maakuntia hieman vähemmän. Erytysisosaamista on saatu suunnilleen saman verran Etelä-Savossa (ka=2,88) ja Pohjois-Karjalassa (ka=2,89). Muita maakuntia vähiten erityisosaamista koulutuksessa on saatu Pohjois-Savossa (ka=2,99), jossa taso on melko tarkalleen vain "jossain määrin". Perustyöelämätaitoja koskevat erot ovat tilastollisesti merkitseviä (F=5.77, df=2, p=.003), muut erot ovat tilastollisesti melkein merkitseviä (p<.05).

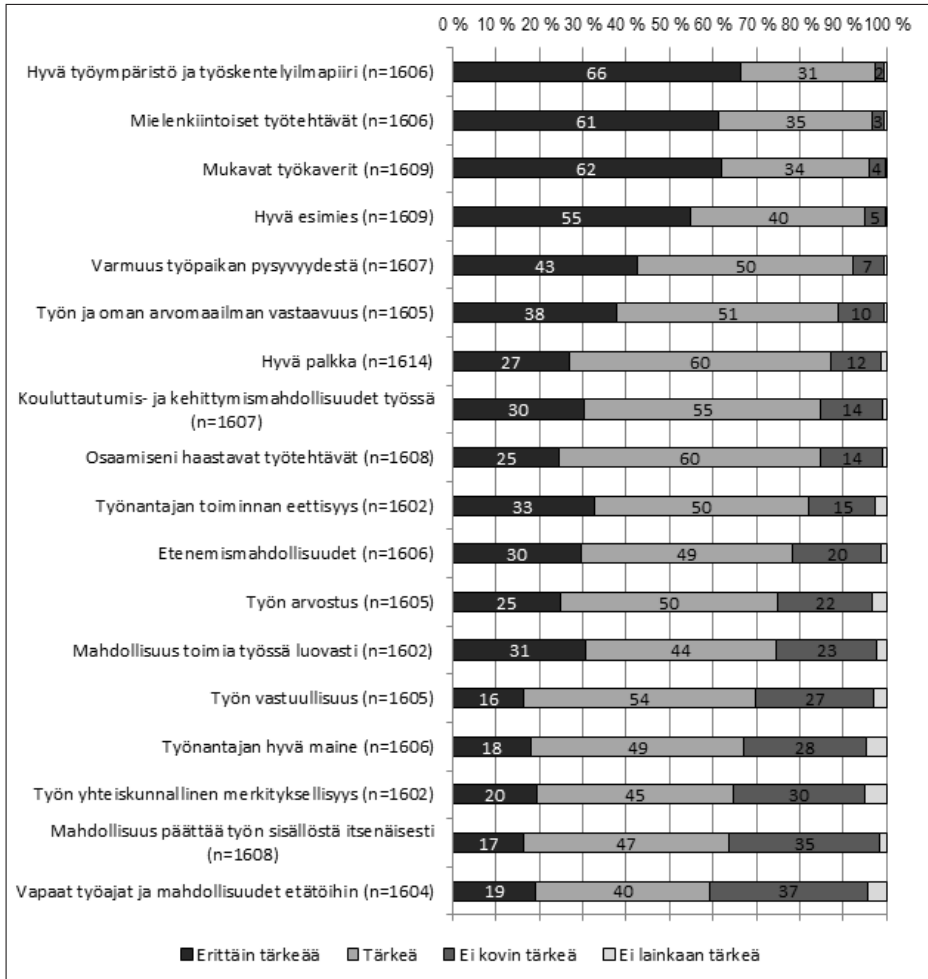
TAULUKKO 34. Työelämätaitojen saanti maakunnan mukaan

Missä maakunnassa asut tällä hetkellä?		Työelämän perustaidot	Kansainvälisyys	Erytisosaaminen
Etelä-Savo (n=478)	Keskiarvo	2,35	2,60	2,88
Pohjois-Savo (n=509)	Keskiarvo	2,39	2,73	2,99
Pohjois-Karjala (n=607)	Keskiarvo	2,50	2,59	2,89
Kaikki (n=1593)	Keskiarvo	2,42	2,64	2,92

Nuoret kokevat siis saaneensa koulutuksestaan melko paljon monipuolisia työelämän perustaitoja sekä kansainvälisyyteen liittyviä taitoja. Koulutuksen aikana saaduista erilaisista työelämätaidoista nuoret mieltävät saaneensa eniten yhteistyötaitoja. Nuoret kokevat saaneensa myös vuorovaikutus- ja viestintätaitoja. Talouden osaamista on sen sijaan saatu selvästi vähiten.

6 NUORTEN TYÖELÄMÄODOTUKSET (Leena Eerola-Ockenström)**6.1 Työelämän tärkeät asiat**

Nuorilta kysyttiin vuoden 2012 Nuorisopuntarissa, mitkä työpaikkaan liittyvät asiat ovat heille tärkeitä. Tulokset ovat tiivistetysti luettavissa kuviossa 3. Itäsuomalaisille nuorille tärkeimmiksi asioiksi työelämässä nousevat hyvä työilmapiiri ja mielenkiintoiset työtehtävät. Vastanneista 97 % piti hyvää työympäristöä ja työskentelyilmapiiriä työssä erittäin tärkeänä tai tärkeänä. Mukavat työkaverit olivat erittäin tärkeitä tai tärkeitä 96 %:lle vastanneista. Yli puolet vastaajista piti kaikkia kysytyjä seikkoja tärkeänä tai erittäin tärkeänä.

KUVIO 3. Työssä tärkeät asiat

Vähiten tärkeinä pidettiin vapaita työaikoja ja mahdollisuuksia etätöihin (tärkeä tai erittäin tärkeää 59 %), mahdollisuutta päättää työn sisällöstä itsenäisesti (erittäin tärkeä tai tärkeä 64 %) sekä työn yhteiskunnallista merkityksellisyyttä (erittäin tärkeä tai tärkeä 65 %). Tärkeimpien ja vähiten tärkeiden asioiden keskiarvot ovat taulukossa 35.

TAULUKKO 35. Työssä tärkeimpänä ja vähiten tärkeänä pidettävät asiat

Työssä/työpaikassa tärkeää (vaihteluväli 1 = erittäin tärkeää - 4 = ei lainkaan tärkeää)	ka	ka
Hyvä työympäristö ja työskentelyilmapiiri	1,37	
Mukavat työkaverit	1,43	
Mielenkiintoiset työtehtävät	1,43	
Työn yhteiskunnallinen merkityksellisyys		2,21
Mahdollisuus päättää työn sisällöstä itsenäisesti		2,21
Vapaat työajat ja mahdollisuus etätöihin		2,26

Naisten ja miesten vastausten välillä oli tilastollisesti merkitsevä eroja. Naiset pitivät erityisesti seuraavia asioita tärkeämpinä kuin miehet: hyvä työympäristöä ja työilmapiiri (erittäin tärkeä N 72 %, M 55 %; adj.res. 6,9***), mukavat työkaverit (erittäin tärkeä N 66 %, M 54 %; adj.res. 4,6***) ja hyvä esimies (erittäin tärkeä N 59 %, M 47 %; adj.res. 4,4***). Lisäksi naisten mielestä oli tärkeämpää työn ja oman arvomaailman vastaavuus (erittäin tärkeä N 43 %, M 27 %; adj.res. 6,3***), työnantajan toiminnan eettisyys (erittäin tärkeä N 37 %, M 24 %; adj.res. 5,6***). Miehillä oli naisia tärkeämpää hyvä palkka (erittäin tärkeä N 23 %, M 35 %; adj.res. 4,9***), työnantajan hyvä maine (erittäin tärkeä N 16 %, M 22 %; adj.res. 2,8**) sekä työn vastuullisuus (erittäin tärkeä N 15 %, M 20 %; adj.res. 2,4*).

Pääkomponenttianalyysillä (taulukko 36) työssä merkitykselliset asiat voitiin tiivistää viideksi faktoriksi (taulukko 2). *Työviihtyvyys*-komponenttiin liittyvät tärkeinä mukavat työkaverit, hyvä työympäristö ja työskentelyilmapiiri, hyvä esimies ja mielenkiintoiset työtehtävät. *Työn merkityksellisyttä* kuvaava komponentti yhdistää sellaisen näkemyksen työstä, jossa tärkeitä ovat työn yhteiskunnallinen merkitys ja arvostus, työnantajan eettisyys ja hyvä maine, työn vastuullisuus ja työn ja omien arvojen vastaavuus. *Kehittymismahdollisuudet*

komponentissa yhdistyvät työn vastuullisuuden, koulutus- ja etenemismahdollisuuksien sekä haastavien työtehtävien tärkeys. *Työn itsenäisyyttä* kuvaava komponentti korostaa mahdollisuutta päättää työn sisällöstä ja työajoista ja itsenäisesti sekä työn luovuutta ja etätöiden mahdollisuutta. Viimeinen ja heikoin pääkomponentti, *Vakaa työpaikka*, kuvastaa sellaista vastaajien näkemystä, jossa tärkeitä on työn tuoma turvallisuus ja vakaus: hyvä palkka, työnantajan hyvä maine ja työn pysyvyys.

TAULUKKO 36. Työssä tärkeät seikat -pääkomponenttianalyysi, varimax-rotatio

Tärkeää työssä ...	Pääkomponentti					
	Työ- viihty- vyys	Työn merkityk- sellisyys	Kehittymis- mahdollisuudet	Työn itse- näi- syys	Vakaa työ- paikka	Kom- muna- liteetti
Mukavat työkaverit	,865					0,79
Hyvä työympäristö ja työskentelyilmapiiri	,822					0,73
Hyvä esimies	,802					0,71
Mielenkiintoiset työtehtävät	,567					0,57
Työn yhteiskunnallinen merkityksellisyys		,776				0,66
Työn arvostus		,675				0,66
Työnantajan toiminnan eettisyys		,665				0,64

Työnantajan hyvä maine	,623		,459	0,66
Työn ja oman arvomaailman vastaavuus	,564			0,60
Työn vastuullisuus	,549	,478		0,58
Kouluttautumis- ja kehittämis- mahdollisuudet työssä		,784		0,71
Osaamisen haastavat työtehtävät		,720		0,62
Etenemismah- dollisuudet		,684		0,65
Mahdollisuus päättää työn sisällöstä itsenäisesti			,770	0,66
Vapaat työajat ja mahdollisuus etätöihin			,744	0,64
Mahdollisuus toimia työssä luovasti			,703	0,63
Hyvä palkka			,773	0,64
Varmuus työpaikan pysyvyydestä			,408	0,49

Sukupuolten välillä oli eroja erityisesti työviihtyvyyden ja työn merkityksellisuuden kokemisessa (taulukko 37). Naisille työssä viihtyminen oli selkeästi tärkeämpää kuin miehille ($F=51.52$, $df=1$, $p=.000$). Myös työn kokeminen merkitykselliseksi ja vastuulliseksi oli tärkeämpää naisille kuin miehille ($F=18.15$, $df=1$, $p=.000$).

TAULUKKO 37. Työssä tärkeät asiat – keskiarvot sukupuolen mukaan

		Työ- viihtyvyys	Työn merkityk- sellisyys	Kehitty- mis- mahdolli- suudet	Työn itsenäi- syys	Vakaa työ- paikka
Nainen (n=1064)	Keskiarvo	1,37	2,00	1,96	2,14	1,92
Mies (n=531)	Keskiarvo	1,55	2,12	1,98	2,16	1,87
Kaikki (n=1595)	Keskiarvo	1,43	2,04	1,97	2,15	1,91

Myös ikäryhmävertailussa löytyi tilastollisesti merkitseviä eroja (taulukko 38). 14–17-vuotiaille oli työssä tärkeämpiä erityisesti työn itsenäisyys ja luovuus ($F=10.31$, $df=1$, $p=.001$) sekä työn vakautta kuvaavat piirteet kuten hyvä palkka ja pysyvä työsuhde ($F=22.27$, $df=1$, $p=.000$). Nuorempaan ikäryhmään verrattuna 18–25-vuotiaat pitivät selvästi tärkeämpänä työssä viihtymistä ($F=18.00$, $df=1$, $p=.000$).

TAULUKKO 38. Työssä tärkeät asiat – keskiarvot iän mukaan

		Työ- viihtyvyys	Työn merkityk- sellisyys	Kehitty- mis- mahdolli- suudet	Työn itsenäi- syys	Vakaa työ- paikka
14–17 v (n=834)	Keskiarvo	1,48	2,05	1,97	2,10	1,85
18–25 v (n=781)	Keskiarvo	1,38	2,02	1,97	2,20	1,97
Kaikki (1615)	Keskiarvo	1,43	2,04	1,97	2,15	1,91

Koulutuspaikan mukainen tarkastelu työssä tärkeinä pidettävistä asioista on taulukossa 39. Jokaisella työn tärkeyttä kuvaavalla osa-alueella löytyi tilastollisesti merkitseviä eroja ryhmien välillä. *Työssä viihtymistä*, hyviä työkavereita

ja esimiestä ja mielenkiintoisia työtehtäviä pitivät tärkeinä erityisesti kaksoistutkintoa opiskelevat sekä ammattikorkeakoulussa ja yliopistossa opiskelevat ($F=7.78$, $df=7$, $p=.000$), vähiten tärkeänä peruskoulussa sekä muualla kuin koulutuksessa olevat. *Työn (yhteiskunnallista)* merkitystä sekä *vastuullisuutta* korostivat eniten kaksoistutkintoa tai toisen asteen ammatillista tutkintoa opiskelevat, vähiten peruskoululaiset ($F=3.99$, $df=7$, $p=.000$).

Kehittymis- ja etenemismahdollisuuksia arvostivat erityisesti kaksoistutkintoa opiskelevat ($F=3.23$, $df=7$, $p=.002$), samoin he arvostivat eniten työpaikan vakautta ($F=7.82$, $df=7$, $p=.000$). *Työn itsenäisyys* oli tärkeintä kaksoistutkintoa opiskeleville, peruskoululaisille ja toisen asteen opiskelijoille. Sen sijaan lukio- ja korkeakouluopiskelijoille itsenäisyys ei ollut kovin tärkeää ($F=5.55$, $df=7$, $p=.000$).

TAULUKKO 39. Työssä tärkeät asiat – keskiarvot koulutuspaikan mukaan

Oletko parhaillaan ...		Työ- viih- tyvyys	Työn merkityk- sellisyys	Kehitty- mis- mahdol- lisuudet	Työn itsenäi- syys	Vakaa työ- paikka
peruskoulussa (n=310)	Keskiarvo	1,54	2,04	1,91	2,04	1,81
toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa (n=342)	Keskiarvo	1,43	1,98	1,94	2,06	1,82
lukiossa (n=502)	Keskiarvo	1,46	2,12	2,04	2,19	1,98
kaksoistutkinto (lukio/amm) (n=9)	Keskiarvo	1,06	1,78	1,59	2,00	1,67
ammatti- korkea- koulussa (n=175)	Keskiarvo	1,28	1,93	1,90	2,20	1,87
yliopistossa (n=248)	Keskiarvo	1,35	2,01	1,98	2,30	2,02
työpajassa (n=18)	Keskiarvo	1,51	2,21	2,13	2,15	2,02
Kaikki (n=1604)	Keskiarvo	1,43	2,04	1,97	2,15	1,91

Asuinmaakunnittaisessa tarkastelussa ei työssä viihtymisen osalta ollut eroja maakuntien välillä. Sen sijaan muiden osa-alueiden vastauksissa oli tilastollisesti merkitseviä eroja (taulukko 40). Työn merkityksellisuutta, kehittymismahdollisuuksia ja työn vakautta koskevilla osa-alueilla Pohjois-Savon opiskelijoilla oli pienin keskiarvo, he siis pitivät em. työhön liittyviä asioita tärkeämpinä kuin muiden maakuntien nuoret. Sen sijaan työn itsenäisyyttä pohjoissavolaiset pitivät vähemmän tärkeänä kuin muiden maakuntien opiskelijat.

Työssä tärkeänä pidettävissä asioissa oli havaittavissa eroja seuraavasti. Pohjoissavolaiset pitivät työn yhteiskunnallista merkittävyyttä tärkeämpänä kuin pohjoiskarjalaiset ($F=6.40$, $df=2$, $p=.002$). Pohjoissavolaisille nuorille olivat myös kehittymismahdollisuudet tärkeämpiä kuin Pohjois-Karjalan nuorille ($F=7.08$, $df=2$, $p=.001$). Eteläsavolaisille nuorille taas oli pohjoissavolaisiin verrattuna työn itsenäisyys tärkeämpää ($F=3.83$, $df=2$, $p=.022$) ja etelä- ja pohjoissavolaisille oli vakaa työpaikka tärkeämpää kuin pohjoiskarjalaisille ($F=6.37$, $df=2$, $p=.002$).

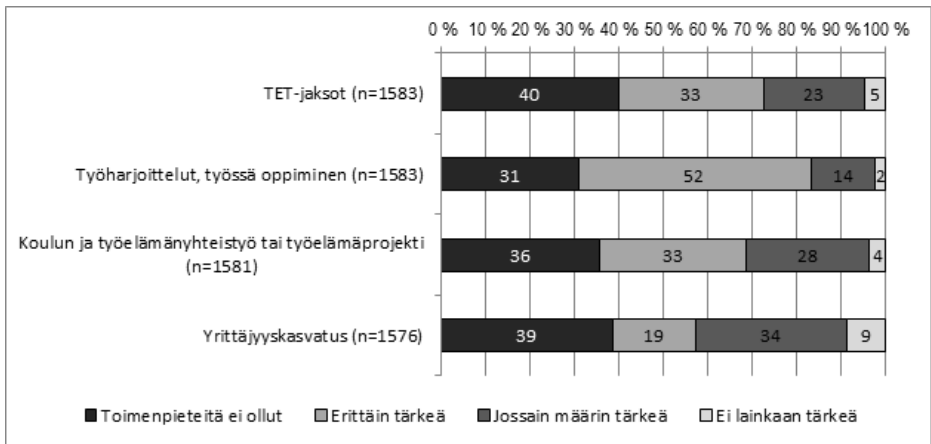
TAULUKKO 40. Työssä tärkeä asiat – keskiarvot asuinmaakunnan mukaan

Asuin- maakunta		Työ- viihty- vyys	Työn merki- tyk- sellisyys	Kehitty- mis mahdol- lisuudet	Työn itsenäi- syys	Vakaa työ- paikka
Etelä-Savo (n=481)	Keskiarvo	1,41	2,04	1,96	2,11	1,87
Pohjois-Savo (n=518)	Keskiarvo	1,41	1,97	1,91	2,21	1,87
Pohjois- Karjala (n=616)	Keskiarvo	1,47	2,09	2,03	2,12	1,96
Kaikki (n=1615)	Keskiarvo	1,43	2,04	1,97	2,13	1,91

Tiivistetysti voidaan todeta, että nuorten mielestä työelämässä tärkeimpinä pidettävät asiat ovat luonteeltaan työyhteisön sosiaalisia tekijöitä ja työympäristön laatua korostavia, kuten hyvä työympäristö ja työskentelyilmapiiri, mukavat työkaverit, mielenkiintoiset työtehtävät ja hyvä esimies. Työelämässä vähiten tärkeinä asioina itäsuomalaiset nuoret pitävät työn yhteiskunnallista merkityksellisyyttä, mahdollisuutta päättää työn sisällöstä itsenäisesti sekä vapaita työaikoja ja mahdollisuutta etätöihin. Tuloksia tulkittaessa on hyvä muistaa, että isoin osa vastaajista piti näitä tekijöitä tärkeinä, mutta ei yhtä tärkeinä kuin edellä mainittuja muita asioita. Työviihtyvyys, työn merkityksellisyys, kehittymismahdollisuudet, työn itsenäisyys sekä vakaa työpaikka ovat tekijöitä, jotka kuvaavat nuorten työelämäsuhdetta. Työssä viihtyvyys korostui korkeakouluopiskelijoilla, työn merkityksellisyys ammatillisen toisen asteen opiskelijoilla, työssä kehittyminen ja työpaikan vakaus kaksoistutkinto-opiskelijoilla ja työn itsenäisyys peruskoulun ja toisen asteen opiskelijoilla. Työelämäkäsitystä selittää koulutusaste ja ikä. Lähempänä työelämää olevilla on varsin realistiset käsitykset vastavalmistuneiden työelämään ja työtehtäviin sijoittumisesta.

6.2 Koulutuksessa saatujen työelämäkosketusten merkitys

Nuorisopuntarissa 2012 kysyttiin, kuinka hyödyllisinä nuoret pitivät oman oppilaitoksen toteuttamia työelämään liittyviä toimenpiteitä, joita olivat TET-jaksot, työharjoittelu/työssäoppiminen, koulun ja työelämän yhteistyöprojektit sekä yrittäjyyskasvatus. Suurella osalla nuorista ei ollut kokemusta kaikista näistä toimenpiteistä (kuvio 4). Hyödyllisimpänä pidettiin työharjoittelu- tai työssä oppimisjaksoja (52 % kaikista vastanneista piti erittäin tärkeänä), seuraavaksi tärkeimpinä TET-jaksoja ja koulun ja työelämän yhteistyötä (projekteja). Yrittäjyyskasvatusta pidettiin vähiten tärkeänä.

KUVIO 4. Oppilaitoksen toteuttamien työelämään liittyvien toimenpiteiden hyöty

Seuraavassa tarkastellaan kunkin vaihtoehdon kohdalla vain sitä vastaajajoukkoa, joilla oli kokemusta edellä mainituista toimenpiteistä ja jotka siis olivat arvioineet toimenpiteiden tärkeyttä (taulukko 41).

TAULUKKO 41. Koulutuksessa toteutettujen työelämätoimenpiteiden tärkeys toimenpiteistä kokemusta saaneiden arvioimana

Yhteistyömuoto	Erittäin tärkeä (%)	Jossain määrin tärkeä (%)	Ei lainkaan tärkeä (%)
Työharjoittelu/työssä oppiminen (n=1095)	76	21	3
TET-jakso (n=951)	55	38	8
Koulun ja työelämän yhteistyö/projektit (n=1017)	51	43	6
Yrittäjyyskasvatus (n=968)	30	55	14

Tärkeimpänä koulun ja työelämän yhteistyömuotona pidettiin *työharjoittelua ja työssäoppimisjaksoja*. Niistä oli kokemusta 1 095 nuorella ja heistä 76 % piti näitä jaksosia erittäin tärkeänä, 21 % jossain määrin tärkeänä ja vain 3 % ei lainkaan tärkeänä. Naiset pitivät em. jaksoa tärkeämpänä kuin miehet ($p < .001$) (erittäin tärkeä: N 81 %, M 67 %; adj.res. 4,9***), samoin vanhempi ikäryhmä (18–25 v) tärkeämpänä kuin nuoremmat 14–17-vuotiaat ($p < .001$) (erittäin tärkeä: 18–25 v. 85 %, 14–17 v. 67 %; adj.res. 6,9***). Etelä- ja Pohjois-Savon nuoret pitivät työharjoittelua tärkeämpänä kuin Pohjois-Karjalan nuoret ($p = .018$) (erittäin tärkeä ES ja PS 79 %, PK 71 %).

Ammattikorkeakoulussa opiskelevista ($n = 158$) 95 % piti työharjoittelua erittäin tärkeänä, kaksoistutkintoa opiskelevista ($n = 8$) 88 % ja yliopisto-opiskelijoista ($n = 179$) 87 %. Lukiolaisista ($n = 201$) vain 54 % piti työharjoittelua erittäin tärkeänä. Tämä kuvanee hyvin opiskelijoiden työelämäsuhdetta ja työelämäkokemusta.

TET-jaksojen tärkeyttä arvioi 951 nuorta ja heistä 55 % piti TET-jaksosia erittäin tärkeinä, 38 % jossain määrin tärkeinä ja 8 % ei lainkaan tärkeinä. Naisten mielestä TET-jaksot olivat tärkeämpiä kuin miesten mielestä ($p = .012$) (erittäin tärkeä N 58 %, M 50 %; adj.res. 2,6**). Vastaavasti 14–17-vuotiaat pitivät TET-jaksosia paljon tärkeämpänä kuin 18–25-vuotiaat ($p = .000$) (erittäin tärkeä 14–17 v. 60 %, 18–25 v. 43 %; adj.res. 4,9***). Maakuntien välillä ei ollut tilastollisesti merkittäviä eroja.

Koulutuspaikan mukaan TET-jaksosia pitivät tärkeimpänä peruskoululaiset (erittäin tärkeänä 66 % 297 vastanneesta). Ammattikorkeakoululaisista ($n = 62$) piti TET-jaksoa erittäin tärkeänä 60 % ja toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa olevista ($n = 200$) 54 %. Vähiten tärkeänä TET-jaksosia pitivät yliopisto-opiskelijat (37 %, $n = 65$), joilla TET-jaksoista oli ajallisesti etäisin kokemus.

Koulun ja työelämän yhteistyön tai työelämäprojektien tärkeyttä koskevaan kysymykseen vastasi 1 017 itäsuomalaista nuorta. Heistä 51 % piti em. yhteistyötä/projekteja erittäin tärkeänä, 43 % piti jossain määrin tärkeänä ja 6 % ei lainkaan tärkeänä. Miehet pitivät niitä vähemmän tärkeinä kuin naiset ($p=.010$) (ei lainkaan tärkeä N 4, M 9 %; adj.res. 2,9**) ja vanhempaan ikäryhmään kuuluvat tärkeämpänä kuin nuoremmat ($p=.000$) (erittäin tärkeä 18–25 v. 58 %, 14–17 v. 46 %; adj.res. 3,9***). Maakuntien välillä ei ollut eroja.

Koulutuspaikkoja vertailtaessa tärkeimpinä työelämäyhteistyötä/projekteja pitivät kaksoistutkintoa suorittavat (erittäin tärkeänä piti 75 % 8 vastaajasta), sen jälkeen tulivat ammattikorkeakoululaiset (65 %, $n=148$) ja yliopisto-opiskelijat (63 %, $n=117$).

Yrittäjyyskasvatusta ei pidetty läheskään niin merkittävänä kuin aiemmin esiteltyjä toimenpiteitä. Yrittäjyyskasvatuksen hyödyllisyyttä arvioi 968 opiskelijaa ja heistä 30 % piti yrittäjyyskasvatusta erittäin tärkeänä, 55 % jossain määrin tärkeänä ja 14 % ei lainkaan tärkeänä. Sukupuolen, ikäryhmien ja maakuntien välillä ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja.

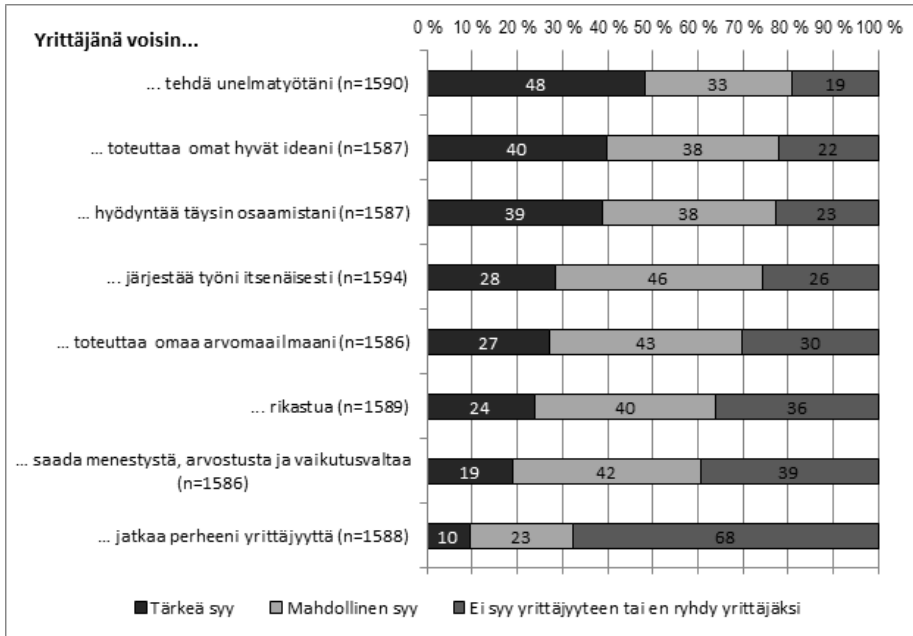
Koulutuspaikkatarkastelussa yrittäjyyskasvatusta pitivät tärkeimpinä peruskoululaiset (erittäin tärkeänä piti 39 % 210 vastaajasta). Kaksoistutkintoa opiskelevista ($n=8$) 38 % piti sitä erittäin tärkeänä ja ammattikorkeakoululaisista ($n=126$) 37 %.

6.3 Voisinko ryhtyä yrittäjäksi?

Miksi ryhtyisin yrittäjäksi?

Nuorilta kysyttiin syitä ryhtyä yrittäjäksi, ja tällöin tärkeimmiksi syiksi nousivat mahdollisuus tehdä omaa unelmatyötään (tärkeä syy 48 %:lla vastanneista)

sekä toteuttaa omia hyviä ideoitaan (40 %) ja hyödyntää täysin osaamistaan (39 %). Rikastumista, arvostuksen saamista tai perheyrietyksen jatkamista ei pidetty merkityksellisenä (kuvio 5).

KUVIO 5. Yrittäjäksi ryhtymisen syyt

Naisilla nousivat miehiä tärkeimmiksi syiksi mahdollisuus toteuttaa omaa unelmaa ($p=0,000$) (tärkeä syy N 52 %, M 42 %; adj.res. 3,5***) ja omaa arvo-
maailmaa ($p=0,009$) (tärkeä syy N 30 %**, M 23 %; adj.res. 3,0). Miehet taas ko-
kivat tärkeämmäksi rikastumisen ($p=0,000$) (tärkeä syy N 20 %, M 32 %; adj.res.
4,9***), menestyksen, arvostuksen ja vaikutusvallan saaminen ($p=0,000$) (tärkeä
syy N 16 %, M 25 %; adj.res. 4,2***) ja perheyrietyksen jatkamisen ($p=0,000$) (tär-
keä syy N 7 %, M 15 %, adj.res. 4,7***).

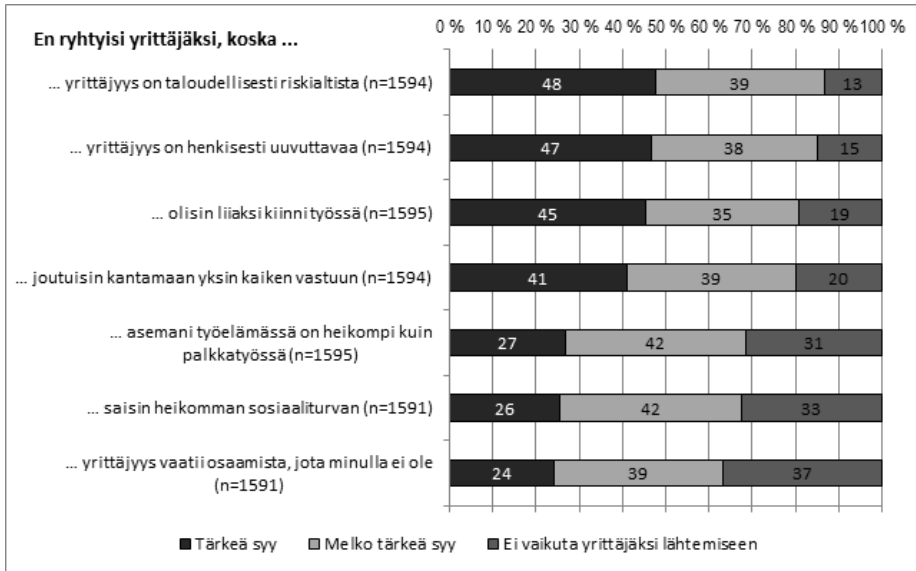
Ikäryhmätarkastelussa nuorempiin (14–17 v.) verrattuna vanhempi ikäryhmä (18–25 v.) ei pitänyt lainkaan tärkeinä syinä rikastumismahdollisuutta ($p=0,000$) (ei syy yrittäjyyteen 18–25 v. 45 %, 14–17 v. 27 %; adj.res. 7,3***) ja arvostuksen ja vaikutusvallan mahdollisuutta ($p=0,000$) (ei syy yrittäjyyteen 18–25 v. 46 %, 14–17 v 33 %; adj.res. 5,6***).

Maakuntakohtaisessa tarkastelussa nousi selkeästi esiin, että eteläsavolaisille olivat useimmat vaihtoehtoina tarjotut syyt tärkeämpiä kuin Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan nuorille, poikkeuksena oli vain perheyrittäjyyden jatkaminen. Tilastollisesti merkitseviä eroja syntyi myös mahdollisuudessa tehdä unelmatyötä ($p=0,07$) (tärkeä syy ES 54 %, PS 47 %, PK 45 %; adj.res 3,0**), toteuttaa omia ideoitaan ($p=0,006$) (tärkeä syy ES 46 %, PS 38 %, PK 36 %; adj.res 3,1**), hyödyntää omaa osaamistaan ($p=0,002$) [tärkeä syy ES 46 %, PS 38 %, PK 34 %; adj.res 3,6***) ja toteuttaa omaa arvomaailmaa ($p=0,018$) (tärkeä syy ES 32 %, PS 26 %, PK 25 %; adj.res 2,5*). Eteläsavolaisia nuoria näyttäisi siis yrittäjäksi lähteminen kiinnostavan selvästi enemmän kuin muiden maakuntien nuoria.

Koulutuspaikoittain lähes kaikki nuoret pitivät yrittäjäksi ryhtymisen tärkeimpänä syynä omien unelmien toteuttamista. Tärkeimpänä asiaa pitivät kaksois-
tutkintoa suorittavat (57 % piti erittäin tärkeänä syynä). Toiseksi tärkein syy oli useimmille omien ideoiden hyödyntäminen yrittäjyydessä, mutta yliopistopiskelijat mainitsivat toiseksi tärkeimpänä syynä oman osaamisen hyödyntämisen.

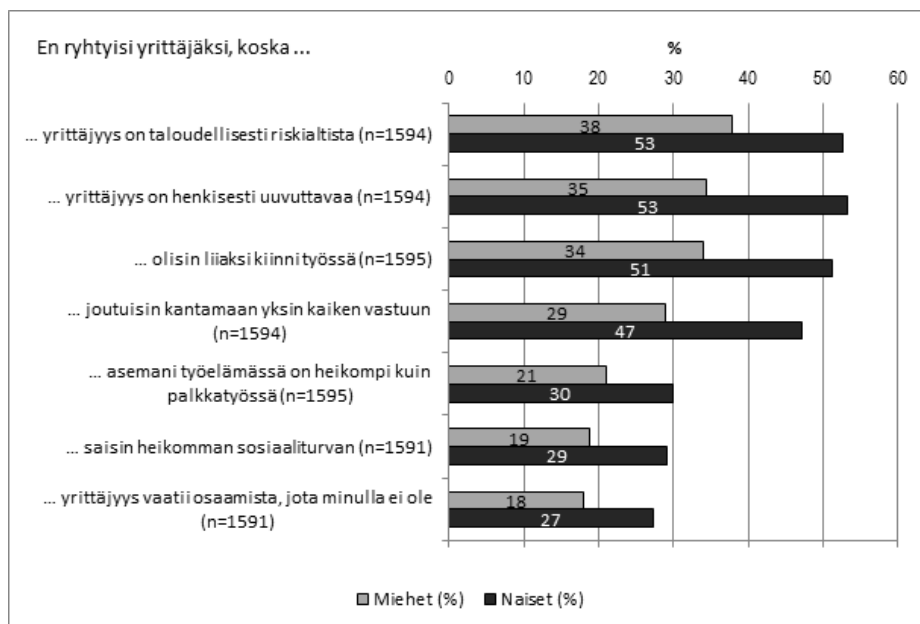
Miksi en ryhtyisi yrittäjäksi?

Vastaavasti Nuorisopuntarissa selvitettiin myös yrittäjäksi ryhtymisen esteitä. Tulokset on tiivistetty kuvioon 6. Eniten nuoria vastaajia pelottivat yrittäjyyden taloudelliset riskit (tärkeä syy 48 %:lla vastanneista) sekä työn henkinen uuvuttavuus (tärkeä syy 47 %), sitovuus ('liiaksi kiinni työssä', tärkeä syy 45 %) ja vastuun kantaminen yksin (41 %). Selkeästi vähäisempinä syinä olivat yrittäjyyden vaatiman osaamisen puuttuminen (tärkeä syy 24 %:lla), mahdollinen sosiaaliturvan heikkous (26 %) ja heikko asema työelämässä (27 %).

KUVIO 6. Yrittäjyyden välttämisen syyt

Jokaisen vastausvaihtoehdon kohdalla oli naisten ja miesten välillä tilastollisesti merkitseviä eroja (kuvio 7). Miehillä tärkein syy olla ryhtymättä yrittäjäksi oli yrittäjyyden taloudelliset riskit (38 % miehistä piti tärkeänä syynä), mutta selvästi suurempi osuus naisista (53 %, adj.res. 5,5***) piti tätä tärkeänä syynä ($p=0,000$). Naiset pitivät muutenkin kaikkia edellä mainittuja syitä olla lähtemättä yrittäjäksi tärkeämpinä kuin miehet. Naisista 53 % (adj.res. 7,0***) piti yrittäjyyden henkistä uuvuttavuutta tärkeänä syynä olla ryhtymättä yrittäjäksi, miehistä 35 % ($p=0,000$). Naiset pitivät miehiä tärkeämpinä syinä myös vastuun kantamista yksin (adj.res. 6,9***), yrittäjyyden sitovuutta (adj.res. 6,5***) ja uuvuttavuutta (adj.res. 6,0***) (kaikissa $p<0,001$).

KUVIO 7. Tärkeät syyt olla lähtemättä yrittäjäksi sukupuolen mukaan

Myös ikäryhmien välillä oli kaikkien vastausvaihtoehtojen kohdalla tilastollisesti merkitseviä eroja lukuun ottamatta vastuun kantamista. 14–17-vuotiaisiin verrattuna 18–25-vuotiaat mainitsivat muut vaihtoehdot aina tärkeämpinä syinä välttää yrittäjyyttä - vanhempi ikäryhmä löysi siis enemmän syitä olla ryhtymättä yrittäjiksi. Tilastollisesti merkitsevimmät erot olivat yrittäjyyden henkisessä uuvuttavuudessa ($p=0,000$) (tärkeä syy 18-25 v. 54 %, 14-17 v 40 %; adj.res. 6,0***), sitovuudessa ($p=0,000$) (tärkeä syy 18-25 v. 52 %, 14-17 v 40 %; adj.res. 5,0***), yrittäjyyden taloudellisissa riskeissä ($p=0,003$) (tärkeä syy 18-25 v. 52 %, 14-17 v. 44 %; adj.res. 3,4***) sekä yrittäjyyden vaatiman osaamisen puuttumisessa ($p=0,000$) (tärkeä syy 18-25 v. 28 %, 14-17 v. 21 %; adj. res. 3,1**). Sen sijaan vanhempi ikäryhmä ei pitänyt syynä yrittäjyydestä luopumiseen mahdollista heikompaa asemaa työelämässä ($p=0,000$) (ei vaikuta yrittäjyyteen 18-25 v. 36 %, 14-17 v. 27 %; adj.res. 4,0***) tai heikkoa sosiaaliturvaa.

Maakuntakohtaisessa tarkastelussa ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja kuin yhdessä tekijässä. Etelä-Savon nuorille yrittäjyyden taloudelliset riskit olivat

tärkeämpi syy olla ryhtymättä yrittäjäksi kuin muiden maakuntien nuorille ($p=0,016$) (tärkeä syy ES 52 %, adj.res. 2,3*, PS 45 %, PK 47 %).

Koulutuspaikkatarkastelusta havaitaan, että korkeakouluopiskelijat (amk, yliopisto) löysivät useammin syitä olla ryhtymättä yrittäjäksi. Lähes jokaisen syyn kohdalla tärkeän syyn prosenttiosuus oli suurin näissä koulutusryhmissä (taulukko 42). Erityisesti peruskoululaiset ja kaksoistutkintoa opiskelevat mainitsivat taas paljon harvemmin syitä yrittäjyyden kaihtamiseen.

Taloudellinen riski oli lähes kaikille eri koulutuspaikoissa opiskeleville nuorille (yliopisto-opiskelijoita lukuun ottamatta) tärkeä syy olla ryhtymättä yrittäjäksi. Eniten riskiä painottivat ammattikorkeakoulun opiskelijat (58 %). Toisen asteen ammatillisen koulutuksen ja lukioiden opiskelijoista sekä työpajan nuorista noin puolet mainitsi riskin tärkeänä syynä yrittäjyyden karttamiseen.

Lähes kaikissa ryhmissä yrittäjyyden henkinen uuvuttavuus oli toiseksi tärkein syy välttää yrittäjyyttä, mutta erityisen merkittävä syy se oli korkeakouluopiskelijoille (tärkeä syy: yliopisto 61 %, amk 57 %) sekä lukiolaisille (48 %), vähiten tärkeä peruskoululaisille ja kaksoistutkintoa opiskeleville. Yrittäjyyden sitovuus (liiaksi kiinni työssä) oli tärkeä syy erityisesti yliopisto-opiskelijoille (58 %), kaksoistutkintoa opiskeleville (56 %) sekä ammattikorkeakoululaisille (55 %).

TAULUKKO 42. Tärkeä syy olla ryhtymättä yrittäjäksi koulutuspaikkojen mukaan (%)

Koulutuspaikka	taloudellinen riski	henkinen uuvuttavuus	sitovuus	vastuullisuus	heikompi asema	heikompi sos. turva	puuttava osaaminen
peruskoulu	38	33	37	37	26	22	21
toisen asteen ammatillinen koulutus	49	42	44	40	31	28	27
lukio	48	48	42	43	25	25	21
kaksois-tutkinto (n=9)	33	33	56	33	11	22	22
amk	58	57	55	45	32	29	30
yliopisto	50	61	58	42	22	25	26
työpaja (n=18)	50	39	39	39	33	17	39

Yhteenvedona nuorten yrittäjyysasenteista voidaan todeta, että tärkeimpiä syitä yrittäjäksi ryhtymiseen pidetään mahdollisuutta tehdä omaa unelmatyötä, toteuttaa omia hyviä ideoita tai hyödyntää täysin osaamista. Vähiten tärkeitä syitä puolestaan olivat rikastuminen, arvostuksen saaminen tai perheyriksen jatkaminen. Syiksi karttaa yrittäjäksi ryhtymistä kuvaa parhaiten yrittäjyyden mukanaan tuomat taloudelliset riskit, työn henkinen uuvuttavuus ja sitovuus. Vähäpätöisimpinä syinä pidettiin yrittäjyyden vaatiman osaamisen puuttamista, mahdollista sosiaaliturvan heikkoutta tai heikkoa asemaa työelämässä. Yrittäjyysasenteita selittää parhaiten sukupuoli. Naisten asenteissa itsensä toteuttaminen oli tärkein syy yrittäjyydelle, miehillä raha, vaikutusvalta ja perheyriksen jatkaminen. Iällä ja koulutusasteella oli varsin vähän selitysvoimaa yrittäjyysasenteissa.

7 NUORTEN KÄSITYKSET KANSAINVÄLISYYDESTÄ (Jukka Määttä, Jussi Ronkainen ja Kristiina Hämäläinen)

7.1 Oman paikkakunnan kansainvälisyys ja avoimuus

Nuorisopuntarin 2011 ja 2012 aineistoissa käsiteltiin itäsuomalaisten nuorten mielipiteitä oman paikkakunnan kansainvälisyydestä, suvaitsevaisuudesta ja rasismista sekä nuorten näkemyksiä omasta työskentelystä ja opiskelusta ulkomailla ja monikulttuurisissa työyhteisöissä. Lisäksi huomiota kiinnitettiin erityisesti Venäjään liittyviin kysymyksiin, kuten käsityksiin Venäjän läheisyydestä ja halukkuuteen työskennellä ja opiskella Venäjällä.

Vuoden 2011 Nuorisopuntarissa selvitettiin aluksi Itä-Suomen nuorten näkemyksiä oman asuinpaikkakuntansa kansainvälisyydestä ja avoimuudesta (taulukko 43). Muuttujien välisiä yhteyksiä ja tilastollisia merkitsevyyksiä tarkasteltiin ristiintaulukoinnilla ja Pearsonin khiin neliö -riippumattomuustestillä. Kaikissa esitetyissä tuloksissa on huomioitava, että suuri aineisto tuottaa tilastollisesti merkitseviä tuloksia jo pienillä eroilla.

TAULUKKO 43. Paikkakuntaani monikulttuurisuutta kuvaavat piirteet

Paikkakuntaani kuvaa ...	erinomaisesti	jossain määrin	heikosti
monikulttuurisuus (n=2021)	18,0	52,9	29,0
kansainvälisyys (n=2021)	17,8	55,1	27,1
suvaitsevaisuus (n=2021)	20,3	63,4	16,3
rasismi (n=2024)	14,6	52,2	33,2

Suurin osa nuorista oli sitä mieltä, että monikulttuurisuus kuvaa heidän paikkakuntaansa ainakin jossain määrin tai erinomaisesti (70,9 %), samoin kansainvälisyys (72,9 %). Pohjois-Karjalassa oli odotettua enemmän niitä, joiden

mielestä oma paikkakunta on monikulttuurinen, kun taas Pohjois-Savossa oli enemmän niitä, joiden mielestä monikulttuurisuus kuvaa omaa paikkakuntaa vain jossain määrin tai heikosti ($p < .001$). Pohjois-Karjalassa oli myös odotettua enemmän niitä, joiden mielestä kansainvälisyys kuvaa paikkakuntaa erinomaisesti ($p = 0.038$).

Merkittävä osa nuorista piti omaa paikkakuntaansa suvaitsevaisena (83,7 %). Pohjois-Savossa oli myös enemmän niitä, joiden mielestä suvaitsevaisuus kuvaa paikkakuntaa erinomaisesti. Etelä-Savossa heitä oli odotettua vähemmän ($p < .001$). Kaksi kolmasosaa nuorista oli kuitenkin sitä mieltä, että rasismi kuvaa omaa paikkakuntaa ainakin jossain määrin. Vastaajista Pohjois-Savossa oli muita maakuntia enemmän niitä, joiden mielestä rasismi kuvaa paikkakuntaa heikosti. Pohjois-Karjalassa sen sijaan oli tilastollisesti enemmän nuoria, joiden mielestä rasismi kuvaa paikkakuntaa jossain määrin ($p < .001$).

Sukupuolten välisiä eroja tarkasteltaessa nousi esille, että naisten mielestä suvaitsevaisuus ja kansainvälisyys kuvaavat paikkakuntaa odotettua heikommin, miesten mielestä erinomaisesti ($p = .007$). Miehillä on myös paljon odotettua enemmän niitä, joiden mielestä rasismi kuvaa paikkakuntaa erinomaisesti, kun taas naisissa heitä oli paljon odotettua vähemmän. Naiset näyttivät vastaavan lievemmin, heidän mielestään rasismi kuvaa paikkakuntaa jossain määrin ($p < .001$).

Myös koulutusaste on yhteydessä monikulttuurisuutta koskeviin asenteisiin. Lukiossa ja peruskoulussa on enemmän niitä, joiden mielestä monikulttuurisuus kuvaa paikkakuntaa heikosti, yliopistossa ja ammattikorkeakoulussa painopiste oli hieman toisin päin ($p < 0.001$). Toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa olevissa on selvästi vähemmän niitä, joiden mielestä suvaitsevaisuus kuvaa heikosti paikkakuntaa ($p < .001$).

Kansainvälisyyden kohdalla suurimmat erot tulevat siitä, että lukiolaisten mielestä kansainvälisyys ja rasismi kuvaavat paikkakuntaa heikosti, kun taas toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa oli paljon enemmän niitä, joiden mielestä kansainvälisyys kuvaa paikkakuntaa jossain määrin ($p < .001$) ja rasismi erinomaisesti ($p = .005$).

7.2 Suhtautuminen ulkomaalaisiin ja oma liikkuminen ulkomailla

Nuorten näkemyksiä, asenteita ja suhtautumista ulkomaalaisiin ja toisaalta liikkumiseen ulkomailla ja haluun muuttaa ulkomaille selvitettiin vuoden 2010 nuorisopuntarissa kolmen kysymyksen avulla.

TAULUKKO 44. Ulkomaalaisten Suomeen muuttamisella on mielestäni seuraavia vaikutuksia

Maahanmuuton vaikutus ...	täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	yhden-tekevää	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä
Suomalaisten kielitaito paranee	14,4	40,5	27,4	9,3	8,4
Kulttuuri ja osaaminen monipuolistuvat	18,1	45,2	24,9	6,3	5,4
Elämäilo lisääntyy	7,8	24,4	40,9	16,9	10,0
Suomalaisten suvaitsevaisuus muita kohtaan kasvaa	11,9	39,4	27,4	15,3	6,1
Maamme talous piristyy	6,5	23,9	40,8	18,4	10,4
Suomi tulee kansainväliseksi paikaksi	14,7	43,5	27,9	8,7	5,3

Suomi tulee tunnetummaksi ulkomailla	16,5	39,8	29,2	8,4	6,0
Suomalaisten työttömyys kasvaa	21,1	37,1	20,4	16,9	4,5
Yhteiskunta- rauha järkkyy	11,3	26,8	29,1	23,1	9,8
Huumeet leviävät Suomeen	11,9	29,7	26,2	21,7	10,5
Rikollisuus lisääntyy Suomessa	17,3	34,7	24,9	17,6	5,5
Outoja tapoja leviää Suomeen	13,6	28,0	36,0	15,0	7,4

Väittämistä luotiin faktorianalyysin pohjalta kaksi maahanmuuttoasenteita kuvaavaa summamuuttujaa. *Maahanmuuttomyönteisyyttä* kuvaa varsin samansuuntaisesti (Cronbachin $\alpha = .886$) nuorten myönteinen suhde siihen, että suomalaisten kielitaito paranee, kulttuuri ja osaaminen monipuolistuvat, elämänilo lisääntyy, suomalaisten suvaitsevaisuus muita kohtaan kasvaa, maamme talous piristyy, Suomi tulee kansainväliseksi paikaksi ja Suomi tulee tunnetummaksi ulkomailla. Vastaavasti *maahanmuuttovastaisia* asenteita ($\alpha = .842$) kuvaa se, että suomalaisten työttömyys kasvaa, yhteiskuntarauha järkkyy, huumeet leviävät Suomeen, rikollisuus lisääntyy Suomessa ja outoja tapoja leviää Suomeen. Nämä Itä-Suomen nuorten asenteet lienevät tunnistettavissa myös muualla Suomessa, ja niissä on myös selkeästi yleismaailmalliset piirteet.

Ryhmien välisiä eroja tarkasteltiin sekä varianssianalyysillä ja t-testillä että Kruskal-Wallis ja Mann Whitney U-testillä. Miehet olivat naisia selvästi maahanmuuttovastaisempia tai näkivät ulkomaalaisten tulon Suomeen naisia

ongelmallisempänä ($p < .001$). Koulutuspaikkaa tarkasteltaessa kävi ilmi, että yliopistossa opiskelevat näkivät maahanmuuton seuraukset Suomen kannalta myönteisimpinä. He olivat erityisesti muita ryhmiä enemmän eri mieltä maahanmuuttovastaisten mielipiteiden kanssa. Toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa olevat kokivat ulkomaalaisten tulon seuraukset sen sijaan kielteisimpinä ($p < .001$).

TAULUKKO 45. Vastaaajien muuttohalukkuus ulkomaille (n=2084)

Voisin muuttaa ulkomaille seuraavan syyn takia...	f	%	En voisi muuttaa %
Opiskelu	772	37,0	63,0
Työ	1083	52,0	48,0
Vapaaehtoistyö	258	12,4	87,6
Muutto puolison vuoksi	567	27,2	72,8
Siirtyminen parempiin oloihin	287	13,8	86,2
Haluaisin nähdä maailmaa, oppia kieltä ja kulttuuria	1078	51,7	48,3
Tunnen itseni toisen maan kansalaiseksi	113	5,4	94,6
Seikkailunhalu	951	45,6	54,3

Nuorilta kysyttiin myös heidän muuttohalukkuudestaan ulkomaille. Pohjois-Savossa oli muiden maakuntien asukkaita enemmän niitä, jotka eivät halunneet muuttaa työn ($p = .014$) tai puolison takia ($p = .012$). Etelä-Savossa oli puolestaan jonkin verran enemmän niitä, jotka voisivat muuttaa puolison takia. Naiset olivat selvästi miehiä halukkaampia muuttamaan ulkomaille lähes kaikista edellä mainituista syistä ($p < .05$). Ainoastaan kohdassa "siirtyminen parempiin oloihin" järjestys kääntyi päinvastaiseksi, eli miehet olivat naisia useammin halukkaita muuttamaan tällä perusteella ulkomaille.

Koulutuspaikkojen vertailu osoitti, että etenkin yliopistossa ja ammattikorkeakoulussa opiskelevat näkivät, että opiskelu (myös lukiolaiset), työ, vapaaeh-

toistyö, puoliso ja halu nähdä maailmaa (myös lukiolaiset) olisivat syitä, joiden vuoksi he olisivat valmiita muuttamaan ulkomaille. Toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa opiskelevien kohdalla tilanne oli päinvastainen. Suhteessa muita suurempi osa heistä ei aikonut muuttaa ulkomaille edellä mainittujen syiden vuoksi. Peruskoululaiset ja toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevat näkivät kuitenkin siirtymisen parempiin oloihin muita ryhmiä todennäköisempänä syynä muuttaa ulkomaille ($p<.001$)

TAULUKKO 46. Arvio mahdollisuudesta ulkomailla liikkumisesta (%)

Ulkomailla liikkuminen (%)	erittäin todennäköistä	mahdollista	epätodennäköistä
En halua käydä ulkomailla (n=1937)	7,7	18,2	74,1
Saatan lomailla joskus ulkomailla (n=1962)	60,2	35,9	3,9
Voisin käydä säännöllisesti ulkomailla (n=1952)	37,1	46,6	20,3
Voisin asua tilapäisesti esim. opiskelun tai työn vuoksi ulkomailla (n=1955)	32,6	39,5	27,9
Voisin asua pitkä aikoja ulkomailla (n=1945)	22,6	34,1	43,3

Naiset pitivät miehiä useammin erittäin todennäköisenä jokaisen väitteen kohdalla, että he asuvat tai lomailevat ulkomailla jossain muodossa ($p<.001$). Miehet pitivät sitä useammin mahdollisena tai epätodennäköisenä vaihtoehtona.

Samoin yliopistossa ja ammattikorkeakoulussa opiskelevissa oli suhteessa enemmän niitä, jotka pitivät tilapäistä asumista tai lomailua ulkomailla erittäin todennäköisenä. Toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevien vastaukset painottuivat muita ryhmiä yleisemmin mahdolliseen tai epätodennäköiseen ($p<.001$).

Yhteenvedona nuorten kansainvälisyyteen kiinnittyvistä näkemyksistä voidaan todeta, että selvästi suurin osa nuorista oli sitä mieltä, että monikulttuurisuus, suvaitsevaisuus ja kansainvälisyys kuvaavat heidän omaa paikkakuntaansa ainakin jossain määrin. Kaksi kolmasosaa nuorista oli sitä mieltä, että rasismi kuvaa omaa paikkakuntaa ainakin jossain määrin. Maakuntakohtaisessa tarkastelussa pohjoiskarjalaiset nuoret näkivät oman asuinpaikkakuntansa muita rasistisempina, pohjoissavolaiset muita vähemmän rasistisena. Miehet olivat naisia selvästi maahanmuuttovastaisempia tai näkivät ulkomaalaisten tulon Suomeen naisia ongelmallisempina. Koulutuspaikkaa tarkasteltaessa kävi ilmi, että yliopistossa opiskelevat näkivät maahanmuuton seuraukset Suomen kannalta myönteisimpinä kun taas toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa olevat kokivat ulkomaalaisten tulon seuraukset kielteisimpinä. Naiset sekä yliopistossa ja ammattikorkeakoulussa opiskelevat olivat muita ryhmiä halukkaampia asumaan tai liikkumaan ulkomailla.

7.3 Nuorten käsitykset kansainvälisyydestä ja monikulttuurisuudesta työelämässä

Vuoden 2012 Nuorisopuntarissa tarkasteltiin kansainvälisyyttä ja monikulttuurisuutta erityisesti työelämän ja työllistymisen näkökulmista. Nuorten käsityksiä kansainvälisyydestä ja monikulttuurisuudesta on kuvattu ohessa (taulukko 47) suorina jakaumina.

TAULUKKO 47. Kansainvälisyyttä ja monikulttuurisuutta työelämässä kuvaavat muuttajat (%)

	Samaa mieltä (1-2)	Osin samaa, osin eri mieltä (3)	Eri mieltä (4-5)
Olen huolissani kielitaitoni riittävydestä tuleville työmarkkinoille (n=1577)	32,5	22,1	41,9
Tunnen oloni epävarmaksi monikulttuurisessa ympäristössä (n=1569)	30,8	27,3	41,9
Haluaisin suorittaa osan opinnoistani ulkomailla (n=1568)	42,1	24,6	33,3
Suomalainen yhteiskunta tarvitsee tulevaisuudessa lisää ulkomaisia työntekijöitä (n=1568)	33,4	36,4	52,9
Ulkomaalaistaustaiset työntekijät vievät suomalaisilta työmahdollisuuksia (n=1573)	28,8	29,8	41,4
Haluaisin suorittaa osan opinnoistani Venäjällä (n=1572)	6,9	12,0	80,2
Venäjän kielen taito on tärkeää työllistymisen kannalta (n=1570)	26,6	31,2	42,2
Venäjän kulttuurin tuntemus on tärkeä työelämätaito (n=1572)	18,4	29,4	52,2

Itäsuomalaisten nuorten käsitykset kansainvälistymisestä, monikulttuurisuudesta ja Venäjän asemasta työmarkkinoilla olivat kaksi- jopa kolmejakoisia. Karkeasti kolmannes nuorista haluaa selvästi kansainvälistyä ja saman verran nuorista ei pidä asioita tärkeänä. Huomattavaa oli, että noin kolmannes ei osannut ilmaista selkeästi kantaansa. Huomionarvoista on myös, että vain neljäsosa tai viidesosa nuorista piti venäjän kielen ja kulttuurin tuntemuksen merkitystä työelämässä tärkeänä.

Haettaessa kansainvälistymistä ja monikulttuurisuutta kuvaavia piirrekokonaisuuksia voitiin muuttajat tiivistää kolmeen pääpiirteeseen (faktoriin) (tau-

lukko 48). Ensimmäisen piirteen muodostivat *valmiudet kansainvälisessä ympäristössä työskentelyyn*, mikä kuvaa kielitaidon riittävyyttä työmarkkinoilla ja tuntemusta omista valmiuksista työskennellä monikulttuurisessa työympäristössä. Toisessa piirteessä kuvataan *Venäjän merkitystä työmarkkinoilla*, jolle on ominaista kielen ja kulttuurin merkitys työmarkkinoilla sekä valmius opiskella osa opinnoista Venäjällä. Kolmantena piirteenä on *asennoituminen työperäiseen maanmuuttoon*.

TAULUKKO 48. Kansainvälisyyttä ja monikulttuurisuutta työelämässä kuvaavat pääpiirteet

Väittämät	Valmiudet kv ympäristössä työskentelyyn	Faktori Venäjän merkitys työmarkkinoilla	Työperäisen maahanmuuton hyväksyntä
Olen huolissani kielitaitoni riittävyydestä tuleville työmarkkinoille	,891		
Tunnen oloni epävarmaksi monikulttuurisessa ympäristössä	,890		
Venäjän kulttuurin tuntemus on tärkeä työelämätaito		,876	
Venäjän kielen taito on tärkeää työllistymisen kannalta		,840	
Näen Venäjän mahdollisuutena erityisesti yrittäjyyden kannalta		,810	
Haluaisin suorittaa osan opinnoistani Venäjällä		,762	
Suomalainen yhteiskunta tarvitsee tulevaisuudessa lisää ulkomaisia työntekijöitä			,852
Ulkomaalaistaustaiset työntekijät vievät suomalaisilta työmahdollisuuksia			-,772
Haluaisin suorittaa osan opinnoistasi ulkomailla			,533

Kansainvälisyyttä ja monikulttuurisuutta työelämässä kuvaavia ulottuvuuksista voitiin selittää nuorten taustoilla seuraavasti. Pohjois-Savon nuoret kokivat kansainväliset valmiutensa hiukan eteläsavolaisia ja pohjoiskarjalaisia nuoria paremmiksi ($F=3.74$, $df_1=2$, $df_2=1584$, $p=.024$). Tytöt kokivat kansainväliset valmiudet hiukan paremmiksi kuin pojat ($F=6.28$, $df_1=1$, $df_2=1565$, $p=.012$) ja tytöt olivat valmiita tukemaan myös työperäistä maahanmuuttoa ($F=29.135$, $df_1=1$, $df_2=1555$, $p=.000$) poikia useammin.

Lukiossa ja korkea-asteella opiskelevat nuoret arvioivat kansainvälisiä valmiuksiaan kriittisemmin kuin peruskoulussa ja toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa opiskelevat ($F=6.572$, $df_1=7$, $df_2=1574$, $p=.000$). Sen sijaan lukiossa ja korkea-asteella opiskelevat nuoret näkivät Venäjän kielen ja kulttuurin tuntemuksen merkityksellisempänä työmarkkinoilla ($F=4.416$, $df_1=7$, $df_2=1562$, $p=.000$) kuin peruskoulussa ja ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevat nuoret. He pitivät myös työperäistä maahanmuuttoa myönteisempänä ($F=13.720$, $df_1=7$, $df_2=1563$, $p=.000$) kuin peruskoulun ja toisen asteen opiskelijat.

Tarkasteltaessa tuloksia voidaan siis todeta, että nuorten käsitykset omista valmiuksistaan työskennellä kansainvälisissä tai monikulttuurisessa ympäristössä jakaantuvat. Pohjoissavolaiset, tytöt ja korkeammalla kouluasteella opiskelevat pitivät valmiuksiaan aavistuksen verran parempina kuin muut. Vain osa nuorista pitää Venäjän merkitystä työmarkkinoilla merkittävänä. Korkeammalla kouluasteella opiskelevat nuoret pitivät Venäjää hiukan merkittävämpänä kuin alemmalla kouluasteella opiskelevat. Vain hyvin pieni osa nuorista haluaisi itse opiskella Venäjällä. Työperäiseen maahanmuuttoon suhtautuminen on useammin negatiivista kuin positiivista.

7.4 Nuorten käsitykset ulkomailla työskentelystä

Vuoden 2012 Nuorisopuntarissa kysyttiin myös nuorten halukkuudesta työskennellä ulkomailla. Kahdella ensimmäisellä väittämällä selvitettiin mahdollisuutta ja halukkuutta työskennellä ulkomailla. Kahdella jälkimmäisellä osiolla selvitettiin puolestaan erityisesti mahdollisuutta ja halukkuutta työskennellä Venäjällä.

TAULUKKO 49. Suhtautuminen ulkomailla työskentelyyn (%)

Väittämät	Pysyvästi	Säännöllisesti	Tilapäisesti	En ollenkaan
Pidän mahdollisena että tulen työskentelemään ulkomailla (n=1595)	9,1	13,9	49,1	27,6
Haluaisin työskennellä ulkomailla (n=1593)	10,0	17,7	50,6	21,7
Pidän mahdollisena, että tulen työskentelemään Venäjällä (n=1595)	1,6	2,7	18,0	77,7
Haluaisin työskennellä Venäjällä (n=1590)	1,8	3,1	17,5	77,7

Ulkomailla työskentelyä pysyvästi tai säännöllisesti piti mahdollisena yli viidennes nuorista. Halukkaita oli noin 28 % kaikista vastanneista. Venäjällä työskentelyn todennäköisyyttä ja halukkuutta pidettiin huomattavasti epätodennäköisempänä, vain 4–5 % kaikista vastaajista. Osuus on varsin erityisen vähäinen varsinkin Venäjän läheisyyden perusteella arvioituna.

Ristiintaulukointi osoitti, että sukupuoli ($P=14.967$, $df_1=3$, $df_2=1575$, $p=.002$), ikä ($P=10.647$ $df_1=3$, $df_2=1482$, $p=.002$) ja maakunta ($P=22.316$ $df_1=6$, $df_2=1595$, $p=.001$) olivat yhteydessä kokemukseen mahdollisuudesta työskennellä ulkomailla. Naiset, nuoremmat ikäluokat ja pohjoiskarjalaiset nuoret pitivät ulkomailla työskentelyä todennäköisempänä kuin muut. Tulos oli samansuuntainen ulkomailla työskentelyn halukkuutta kuvaavan väittämän kanssa (*Haluaisin työskennellä ulkomailla*).

Myös halukkuutta Venäjällä työskentelyyn selittivät sukupuoli ($P=40.12$ $df_1=3$, $df_2=1575$, $p=.000$), ikä ($P=16.22$ $df_1=3$, $df_2=1483$, $p=.001$) ja opiskelupaikka ($P=34.14$ $df_1=6$, $df_2=1568$, $p=.000$). Pojat olivat hieman tyttöjä innokkaampia,

samoin nuoremmat ikäluokat hiukan vanhempia halukkaampia sekä myös peruskoulun ja toisen asteen opiskelijat hieman korkea-asteen opiskelijoita halukkaampia työskentelyyn Venäjällä. Tulos oli samansuuntainen Venäjällä työskentelyn halukkuutta kuvaavan väittämän kanssa (*Haluaisin työskennellä Venäjällä*). Tältä osin on huomioitava myös se, että suuri aineisto tuottaa tilastollisesti merkitseviä tuloksia jo pienillä eroilla.

7.5 Näkemykset Venäjän läheisyydestä ja rajanaapuruudesta

Vastaajien näkemyksiä, asenteita ja suhtautumista Venäjään, Venäjän läheisyyteen ja Venäjä-yhteyksiin selvitettiin vuoden 2011 Nuorisopuntarissa kolmen kysymyksen avulla. Aihe on ajankohtainen monella tavalla. Venäläistaustaisten ihmisten määrä on kasvanut Itä-Suomessa, keskustelu monikulttuurisesta Suomesta ja maahanmuutosta käy vilkkaana mediassa ja yhteistyö venäläisten kanssa on merkittävää monilla toimialoilla.

TAULUKKO 50. Venäjän läheisyyden kokeminen (% vastaajista)

Kysymys	myönteisenä	yhdentekeväenä	kielteisenä	uhkana
Koetko Venäjän läheisyyden oman elämäsi kannalta (n=1987)	11,3	60,4	16,3	12,0
Pidätkö Venäjän rajanaapuruutta Suomen kannalta (n=1987)	13,6	53,6	15,4	17,4

Suurin osa vastaajista piti Venäjän läheisyyttä oman elämän kannalta yhdentekeväenä (60,4 %)(taulukko 50). Nuorista 53,6 prosenttia piti myös Venäjän rajanaapuruutta myös Suomen kannalta yhdentekeväenä. Venäjän läheisyys koettiin (suhteessa vastaajamäärään) myönteisempänä Pohjois-Karjalassa ja Etelä-Savossa kuin Pohjois-Savossa. Suurempi osa vastaajista piti Venäjän lä-

heisyyttä tai rajanaapuruutta Suomen kannalta kielteisenä tai uhkana (32,8 %) kuin myönteisenä asiana (13,6 %). Pohjois-Savossa on kuitenkin muihin maakuntiin verrattuna enemmän niitä, joiden mielestä Venäjän läheisyys ($p=0.000$) ja rajanaapuruus ($p=0.001$) ovat kielteisiä tai uhkaavia asioita. Pohjois-Karjalassa suhtautuminen Venäjään oli Etelä-Savoa ja Pohjois-Savoa myönteisempää.

TAULUKKO 51. Koulutukseen ja työelämään liittyvien Venäjäjyhteyksiä mahdollisuudet (% vastaajista)

Kysymys	yhdentekevänä	kielteisenä	uhkana
Pidätkö omalta kannaltasi koulutukseen ja työelämään liittyviä Venäjäjyhteyksiä mahdollisena? (n=198)	7,3	39,1	53,1

Kysyttäessä nuorilta, kuinka mahdollisina he pitivät omia Venäjäjyhteyksiään koskien koulutusta tai työelämää, jakautuivat vastaajat suunnilleen puoliksi sen suhteen, kokevatko he koulutukseen ja työelämään liittyvät työelämäyhteydet mahdollisina ja erittäin todennäköisinä (46,9 %) vai epätodennäköisinä (53,1 %). Etelä-Savossa oli kuitenkin merkittävästi muiden maakuntien vastaajia enemmän niitä, jotka kokivat työelämäyhteydet mahdollisina tai erittäin todennäköisinä ($p<0.000$). Pohjois-Savossa yli 58 % vastaajista puolestaan piti Venäjä-yhteyksiä epätodennäköisinä.

Asenteet ja suhtautuminen Venäjään vaihtelivat sukupuolen mukaan. Naiset pitivät Venäjän rajanaapuruutta ja läheisyyttä enemmän kielteisenä tai yhden-tekevänä, miehet merkittävästi enemmän uhkana tai myönteisenä ($p<0.000$). Nuorten koulutusaste selitti myös tältä osin käsitystä Venäjästä. Yliopistossa ja ammattikorkeakoulussa Venäjän läheisyys ja rajanaapuruus koettiin myönteisempänä, kun taas peruskoulussa ja toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa useimmin etenkin uhkana ($p<0.000$). Samoin koulutukseen ja työelämään liittyviä Venäjä-yhteyksiä pidettiin epätodennäköisimpinä toisen asteen am-

matillisessa koulutuksessa. Yliopistossa ja etenkin ammattikorkeakoulussa oli enemmän niitä, joiden mielestä Venäjä-yhteydet ovat mahdollisia tai erittäin todennäköisinä ($p < .000$).

8 NUORTEN OSALLISTUMINEN JA VAIKUTTAMINEN (Mari Tapio ja Veli Liikanen)

8.1 Näkemykset oman paikkakunnan asioihin ja palveluihin vaikuttamisesta

Nuorten osallistumista ja vaikuttamista oman paikkakunnan asioihin ja palveluihin on selvitetty vuoden 2011 Nuorisopuntarissa 13 kysymyksen avulla. Vuoden 2012 puntarissa näitä asioita ei kysytty.

Tässä tulosten tarkastelussa kuvaillaan nuorten osallistumista ja vaikuttamista kaikkien vastaajien tasolla ja erikseen maakunnittain, sukupuolen ja koulutuspaikan mukaan ryhmiteltynä. Lisäksi tarkemmin tarkastellaan peruskoulun 9.-luokkalaisten ja toisen asteen opiskelijoiden osallistumista sekä eroja maaseutumaisessa ja kaupunkimaisessa ympäristössä asuvien nuorten osallistumistapojen välillä.

Aineiston perusteella suurin osa nuorista on varsin passiivisia suhteessa oman paikkakunnan asioihin vaikuttamiseen ja yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Eniten nuoret ovat vaikuttaneet osallistumalla vapaaehtoistoimintaan, allekirjoittamalla vetoamuksia tai nettiadresseja, osallistumalla internetin mielipidekeskusteluun ja muuttamalla osto- tai kulutustapojaan aatteellisten syiden vuoksi. Tosin niitä, jotka ilmoittavat vaikuttaneensa edellä mainituilla tavoilla useita kertoja, on vain noin 4–5 % vastaajista. Satunnaisesti jollain näistä tavoista on vaikuttanut noin 30 % vastaajista.

Nuorten vähiten käyttämiä vaikuttamisen muotoja ovat vastausten perusteella kaavavalitusten tekeminen ympäristön suunnittelusta (usein kansalaisvetoomuksen allekirjoittamista) ja osallistuminen puolue toimintaan. Lähes yhtä vähän nuoret ovat pyrkineet vaikuttamaan osallistumalla asukasyhdistystoimintaan, kirjoittamalla yleisönosastoon tai osallistumalla mielenosoituksiin. Yli 85 % vastaajista ei ollut koskaan tehnyt kaavavalitusta tai osallistunut puolue toimintaan.

Vaikka puolue toiminta on tässäkin kyselyssä vaikuttamismuodoista vähäisintä, puolue toimintaan osallistuneiden prosenttiosuudet ovat silmiinpistävästi suuria verrattuna muihin viime vuosina saatuihin tutkimustuloksiin. Vuoden 2010 nuorisopuntarin vastaajista yli 15 % ilmoitti vaikuttaneensa oman paikkakuntansa asioihin ja palveluihin osallistumalla puolue toimintaan vähintään satunnaisesti. Esimerkiksi vuoden 2009 nuorten vapaa-aikatutkimuksessa 10–29-vuotiaista haastatelluista vain 1 % ilmoitti kuuluvansa (jäsenenä tai toiminnassa mukana) poliittiseen nuoriso- tai varhaisnuorisojärjestöön tai puolueen perusjärjestöön (Myllyniemi 2009). Nämä huomattavat erot tuloksissa liittyvät kysymyksenasettelun, perusjoukon ja otannan eroihin tutkimusten välillä. Nuorisopuntarissa vastaajat ovat ehkä mieltäneet osallistumisen puolue toimintaan laajemmin kuin vapaa-aikatutkimuksessa. Erot puolue toiminnan ymmärtämisessä voivat selittyä myös vastaajien melko suurella ikäjakamalla.

Eri maakuntien välillä ei ollut havaittavissa merkittäviä eroja nuorten osallistumis- ja vaikuttamisaktiivisuudessa millään koulutusasteella. Taulukossa 52 eri maakuntien perus- ja toisen asteen opiskelijoiden osallistumis- ja vaikuttamisaktiivisuutta on tarkasteltu puolue toimintaan osallistumisen suhteen.

TAULUKKO 52. Perus- ja toisen asteen opiskelijoiden puoluetoimintaan osallistuminen maakunnittain (%)

Maakunta	En koskaan	Satunnaisesti	Useita kertoja
Etelä-Savo	81,3	16,0	2,7
Pohjois-Savo	82,3	15,2	2,5
Pohjois-Karjala	85,1	12,1	2,8

Sukupuolten välillä oli havaittavissa varsin selkeitä eroja eri osallistumis- ja vaikuttamistapojen käytön suhteen ($p < .01$). Naispuoliset vastaajat ovat miehiä useammin allekirjoittaneet vetoomuksia tai nettiadresseja ja osallistuneet vapaaehtoistoimintaan. Naispuoliset ovat myös hieman useammin muuttaneet osto- tai kulutustapojaan aatteellisten syiden vuoksi kuin miehet. Toisaalta miespuoliset ovat olleet naisia aktiivisempia osallistumaan mielenosoituksiin, asukasyhdistystoimintaan ja puoluetoimintaan, tekemään kaavavalituksia ja kirjoittamaan yleisönosastoon. Suurin ero nais- ja miespuolisten vastaajien välillä on puoluetoimintaan osallistumisessa (taulukko 53). Miehet ovat osallistuneet puoluetoimintaan jonkin verran naisia enemmän.

TAULUKKO 53. Perus- ja toisen asteen opiskelijoiden puoluetoimintaan osallistuminen sukupuolittain (%)

Maakunta	En koskaan	Satunnaisesti	Useita kertoja
Nainen	90,0	8,3	1,7
Mies	79,8	16,5	3,7

8.2 Koulutuspaikan vaikutus nuorten osallistumisen tapoihin

Koulutuspaikka (sekä koulutusaste) ja sitä kautta vastaajien ikä vaikuttivat huomattavasti osallistumis- ja vaikuttamisaktiivisuuteen. Yliopisto-opiskelijat olivat vastaajaryhmistä useimmin muuttaneet osto- ja kulutustapojaan aatteellisten syiden takia (satunnaisesti 42,7 % ja useita kertoja 13,7 %). He olivat myös innokkaimpia vetoomuksien ja nettiadressien allekirjoittajia (satunnaisesti

47,2 % ja useita kertoja 12,2 %) sekä (yli-)oppilaskuntatoimintaan osallistujia (satunnaisesti 29,8, % ja useita kertoja 18,5 %).

Toisaalta vastaajajoukon nuorimmat, peruskoulun 9.-luokkalaiset olivat osallistuneet vastaajista eniten mielenosoituksiin (satunnaisesti 20,5 % ja useita kertoja 2,9 %), asukasyhdistystoimintaan (satunnaisesti 17,5 % ja useita kertoja 4,0 %) ja puoluetoimintaan (satunnaisesti 19,0 % ja useita kertoja 3,1 %) sekä tehneet useimmin kaavavalituksia (satunnaisesti 17,2 % ja useita kertoja 3,6 %) ja kirjoittaneet yleisönosastoon (satunnaisesti 20,9 % ja useita kertoja 3,6 %). Tämä selittyy ainakin jossain määrin sillä, että peruskoululaiset ovat asuneet nykyisessä asuinpaikassaan kauemmin vanhasta kotikunnastaan poismuuttaneisiin toisen ja korkea-asteen opiskelijoihin verrattuna. Kunnassa kauemmin asuneet luonnollisesti kokevat kunnan enemmän omakseen kuin lyhyen aikaa siellä asuneet, jolloin vaikuttamisaktiivisuus suoraan kuntaa koskeviin asioihin vaihtelee sen mukaan. Myös toisen asteen opiskelijat olivat jonkin verran korkea-asteen opiskelijoita aktiivisempia näissä osallistumisen tavoissa.

TAULUKKO 54. Puoluetoimintaan osallistuminen koulutuspaikan mukaan (%)

Koulutuspaikka	En koskaan	Satunnaisesti	Useita kertoja
Peruskoulu	77,9	19,0	3,1
Lukio	88,8	9,9	1,3
2. asteen ammattioppilaitos	83,6	13,5	2,9
Kaksoistutkinto	86,5	13,5	0
Ammattikorkeakoulu	95,3	3,0	1,8
Yliopisto	91,1	4,0	4,8
Yhteensä (n=1970)	85,5	11,9	2,6

8.3 Osallistumisorientaatiot asioihin ja palveluihin vaikuttamisessa

Seuraavassa analyysissä tarkastellaan vastaajista vain perus- ja toisen asteen (lukio, ammatilliset oppilaitokset ja kaksoistutkintoa suorittavat) opiskelijoita.

ta (n = 1566). Kun haettiin kokonaisuutena osallistumista ja vaikuttamista kuvaavia piirteitä, voitiin muuttajat tiivistää kahteen pääpiirteeseen (faktoriin) perinteiseen julkiseen osallistumiseen ja myöhäismoderniin yksilölliseen osallistumiseen.

TAULUKKO 55. Osallisuutta ja vaikuttamista kuvaavat pääpiirteet (faktorit)

Olen vaikuttanut paikkakuntani asioihin ja palveluihin...	Perinteinen julkinen osallistuminen	Myöhäismoderni yksilöllinen osallistuminen
Tekemällä kaavavalituksen ympäristön suunnittelusta	,887	
Osallistumalla puoluetoimintaan	,830	
Osallistumalla mielenosoitukseen	,821	
Osallistumalla asukasyhdistystoimintaan	,814	
Kirjoittamalla yleisönosastoon	,806	
Jollain muulla tavalla		,823
Osallistumalla vapaaehtoistoimintaan (esim. siivoustalkoot, juhlat ...)		,746
Muuttamalla osto- tai kulutustapojani aatteellisten syiden vuoksi (esim. ostoboikotti ...)		,581
Osallistumalla oppilaskuntatoimintaan		,562
Allekirjoittamalla vetoimuksen / nettiadressin		,545
Osallistumalla internetin mielipidekeskusteluun		,526

Perinteinen julkinen osallistuminen koostuu yhdistystoiminnasta (asukasyhdistys- ja puoluetoiminta) ja sitä täydentävistä julkisista mielipiteen ilmaisun muodoista (mielenosoitukset ja yleisönosastokirjoitukset). Kaavavalitusten te-

kemisen voi päätellä liittyvän asukasyhdistystoiminnassa mukana olemiseen ja sitä kautta omaan asuinympäristöön vaikuttamiseen. *Postmoderni yksilöllinen osallistuminen* taas yhdistää uudempia, joustavia ja yksilöllisesti mukautuvia vaikuttamisen muotoja. Niistä osto- ja kulutustottumusten muuttamisen sekä vetoomusten ja nettiadressien allekirjoittamisen voidaan katsoa liittyvän ajankohtaiseen yhteiskunnalliseen keskusteluun eettisestä ja ympäristö vastuullisesta kuluttamisesta ja yksilön mahdollisuuksista vaikuttaa pienillä, yksittäisilläkin teoilla. Postmoderniin individualismiin viittaa myös internetin mielipidekeskusteluihin osallistuminen ja tarkemmin määrittelemätön 'jokin muu tapa' vaikuttaa – molemmat hyvin vapaita, omia polkujaan pitkin kulkevia vaikuttamisen muotoja. Vapaaehtois- ja oppilaskuntatoiminnan taas voidaan ajatella olevan yksilöllisyyden ja yhteisöllisyyden kaipuun yhdistämistä (post)modernille elämäntavalle ja identiteetin muodostukselle sopivalla tavalla.

Perinteistä julkista osallistumista Itä-Suomen nuorista oli jollain tapaa (ainakin yksi osallistumismuoto) harrastanut 26,9 %. Toisaalta mihinkään tällaisista tavoista ei ollut osallistunut 73,1 %. Sen sijaan postmoderneita vaikuttamisen tapoja oli nuorista tehnyt selkeästi useampi, 65,5 %. Tällaisesta osallistumisesta paitsi oli jäänyt 34,5 % nuorista

Kokonaisuutena varsin suuri osa vastanneista nuorista ei ollut hyödyntänyt aktiivisesti mitään osallistumisen tai vaikuttamisen muotoa. Sukupuolten välillä oli havaittavissa osallistumisessa pieniä eroavaisuuksia. Naiset (24 %) näyttivät osallistuvan hieman miehiä (29 %) harvemmin perinteisellä tavalla paikkakuntansa asioihin vaikuttamiseen, naiset (72 %) vastaavasti aktiivisemmin yksilöllisin postmodernein keinoin miehiin (60 %) verrattuna.

Tämän tarkastelun perusteella voidaan todeta, että vaikka nuorten osallistuminen ei kaiken kaikkiaan ole erityisen aktiivista, postmodernin yksilöllisen osallistumisen tavat – vapaaehtoistoimintaan osallistuminen, osto- ja kulutus-tapojen muuttaminen aatteellisten syiden takia, oppilaskuntatoimintaan osal-

listuminen, vetoimuksen/nettiadressin allekirjoittaminen ja internetin mielipidekeskusteluun osallistuminen – ovat kuitenkin hieman kiinnostavampia kuin ne perinteisemmät. Ehkä nuoret kokevat, että näillä keinoilla voi vaikuttaa pienten, yksittäistenkin tekojen kautta nopeammin ja helpommin haluamiinsa asioihin. Tällainen vaikuttaminen ei myöskään sido nuoria pitkäksi aikaa ja mahdollistaa osin vaikuttamisen myös kotisohvalta tai tietokoneen ääreltä käsin.

Puoluetoiminta, kaavavalituksen tekeminen, asukasyhdistystoimintaan osallistuminen ja yleisönosastoon kirjoittaminen vaativat luultavasti nuorten mielestä enemmän paneutumista ja sitoutumista, asioiden selvittelyä ja aikaa, ja ehkä siksi näihin vaikuttamiskeinoihin tulee tartuttua harvemmin.

Kriittistä pohdintaa tuloksissa vaatii se, miten moni nuorista on vastannut vaikuttamiseen liittyviin kysymyksiin yleisestä näkökulmasta eikä vain oman paikkakunnan asioihin ja palveluihin vaikuttamisen näkökulmasta. Tämä näkökulma toki tuli selkeästi esiin Nuorisopuntarin kysymyksenasettelussa.

8.4 Osallistumisen erot maaseutumaisessa ja kaupunkimaisessa ympäristössä asuvien välillä

Perinteisillä julkisilla osallistumistavoilla vaikuttaminen on hieman yleisempää maaseutumaisemmissa asuinympäristöissä ja pienissä tai keskisuurissa kaupungeissa kuin suurissa kaupungeissa asuvien nuorten keskuudessa. Kokonaiskuva osallistumisen ja vaikuttamisen eroista eri asuinpaikkakuntien välillä on nähtävissä taulukossa 56.

TAULUKKO 56. Osallisuutta ja vaikuttamisen joitakin kanavia asuinpaikkakunnan luonteen mukaan (%)

Vaikuttanut asioihin ...	Asuinpaikka ...	En koskaan	Satunnaisesti	Useita kertoja
... kaavavalituksella	Harvaan asuttu maaseutu	83,9	13,7	2,3
	Kirkonkylä tai pieni keskus	81,9	14,8	3,3
	Pienehkö tai keskisuuri kunta tai kaupunki	83,9	14,6	1,5
	Maakuntakeskus	88,4	9,9	1,7
... allekirjoittamalla vetoamus tai nettiadressi	Harvaan asuttu maaseutu	72,3	22,7	5,0
	Kirkonkylä tai pieni keskus	68,4	27,3	4,3
	Pienehkö tai keskisuuri kunta tai kaupunki	66,2	29,7	4,1
	Maakuntakeskus	60,3	35,5	4,2
... osallistumalla vapaaehtoistoimintaan	Harvaan asuttu maaseutu	56,7	37,3	6,0
	Kirkonkylä tai pieni keskus	60,7	31,4	7,9
	Pienehkö tai keskisuuri kunta tai kaupunki	66,3	29,8	4,0
	Maakuntakeskus	66,1	28,1	5,8
... osallistumalla oppilaskuntatoimintaan	Harvaan asuttu maaseutu	67,1	22,5	10,4
	Kirkonkylä tai pieni keskus	69,0	21,3	9,7
	Pienehkö tai keskisuuri kunta tai kaupunki	70,0	22,8	7,2
	Maakuntakeskus	80,0	16,7	3,3

Asuinpaikkakunnan koko on yhteydessä esimerkiksi kaavavalituksen tekemiseen, joka on vieraampi asia maakuntakeskusten nuorille. Tämä päätöksentekoon osallistumisen väylä vaikuttaa olevan hyvin etäällä nuorten elämästä, mutta on arjessa lopulta hyvinkin tavallinen kansalaistoiminnan muoto. Kaupoissa ja kioskeissa on usein allekirjoitettavana kaavoitukseen liittyviä veto-omuksia liikenneväylien tai rakentamisen kysymyksistä.

Postmodernin osallistumisen ja vaikuttamisen keinojen käytössä on myös eroja asuinpaikkakunnan koon mukaan. Nettiadressien ja sähköisten vaikuttamisen väylien käyttö on tavallisempaa maakuntakeskusten (39,6 %) nuorilla, harvinaisempaa maaseudulla (27,7 %). Toisaalta maaseudun nuorista löytyy myös aktiivisia tällaisen vaikuttamisväylän käyttäjiä.

Usein yhteisöllisyyteen pohjautuva vapaaehtoistoimintaan osallistuminen (43,3 %) on selvästi yleisempää maaseudulla ja maaseutukeskuksissa kuin maakuntakeskuksissa asuvien nuorten keskuudessa (33,9 %). Tavallisinta vapaaehtoistoiminta näyttää olevan pienissä taajamissa, jossa 7,9 % nuorista kertoo osallistuvansa usein toimintaan. Myös oppilaskuntatoiminta näyttää olevan vireämpää pienten paikkakuntien nuorten keskuudessa. Maaseudun nuorista oppilaskuntatoimintaan on osallistunut 32,9 %, kun maakuntakeskuksen nuorista osallistujia on ollut selkeästi vähemmän 20 %. Ero saattaa selittyä koulu- ja opetusryhmäkohtaisilla eroilla. Maakuntakeskusten suuremmissa kouluissa osallistumismahdollisuuksia tulee oppilaskohtaisesti pienempien paikkakuntien kouluja vähemmän.

Suuressa kaupungissa asuvat nuoret pitävät muualla asuvia nuoria useammin omaa kotikaupunkiaan erittäin tärkeänä alueena elämässään. Maaseudullakin oma kunta nähdään usein erittäin tai jossain määrin tärkeänä.

Tulokset asuinympäristön mukaan jakautuvista osallistumisen muodoista eivät juuri yllätä. Maaseutumaisempia asuinympäristöjä pidetään usein luontaisesti yhteisöllisempinä. Harrastamismahdollisuuksien rajallisuus tai puute voi kannustaa nuoria yhdessä tekemiseen ja lähiympäristöön vaikuttamiseen. Maaseudulla yhdessä tekemisen kulttuuriin (vrt. vapaaehtoistyö ja oppilaskuntatoiminta) on ehkä kasvettu pienestä pitäen, ja se tuntuu nuoristakin luontevalta osallistumiselta. Suuremmissa kaupungeissa taas painottuu yksin tekemisen kulttuuri, jossa jokainen itse valitsee ajan ja paikan, milloin ja missä nyt kustakin tuntuu mukavimmalta ottaa kantaa ja osallistua (vrt. nettiadressien allekirjoittaminen).

TAULUKKO 57. Nuorten arvio asuinpaikkakunnan merkityksestä elämässä (%)

Asuinympäristö elämässä ...	erittäin tärkeä	jossain määrin tärkeä	ei lainkaan tärkeä
Harvaan asuttu maaseutu	45,9	47,9	6,2
Kirkonkylä tai pieni keskus	45,1	49,4	5,6
Pienehkö tai keskisuuri kunta tai kaupunki	45,0	48,6	6,5
Maakuntakeskus	60,7	35,2	4,1

Vaikka kovin monet nuoret eivät (vielä) ole useinkaan oman kunnan asioihin vaikuttaneet, pitävät he kuitenkin kotikuntaansa pääsääntöisesti hyvin tärkeänä alueena elämässään (taulukko 57). Voikin olla osittain niin, että nuoret kaipaavat edelleen enemmän ohjausta siihen, miten asioihin voisi vaikuttaa tärkeäksi kokemassaan asuinympäristössä. Kyse voi olla myös siitä, etteivät he usko omilla teoillaan olevan vaikutusta heistä isoilta ja vaikeilta tuntuviin kysymyksiin. Ja voihan myös olla niin, että asiat ovat nuorten kannalta riittävän hyvin, eikä kansalaisvaikuttamiseen ole syytä. Joka tapauksessa aikuisten tehtävä on edelleen tukea nuoria osallistumaan ja luoda uskoa nuoriin tämän hetken ja tulevaisuuden vaikuttajina, päättäjinä ja yhteiskunnallisina toimijoina.

9 ITÄ-SUOMEN NUORET NUORISOPUNTARISSA (Katja Komonen, Pekka Penttinen ja Jussi Ronkainen)

Itä-Suomen nuorisopuntarin lähtökohtana on kuvata itäsuomalaisten nuorten elämää, kokemuksia asuinpaikkakunnasta sekä asenteita koulutusta, työtä ja monikulttuurisuutta kohtaan alueelliset erityispiirteet huomioon ottaen. Tällaisia piirteitä ovat nuorten näkökannalta esimerkiksi harva asumistiheys, siitä johtuvat pitkät etäisyydet, väestön keskittyminen maakuntakeskuksiin, alueellinen muuttotappioisuus, väestön ikääntyminen tai työllistymisvaikeudet. Kyse on siten piirteistä, jotka mielletään perinteisessä puheessa kehitysalueiden tai syrjäseutujen ominaisuuksiksi. Samanaikaisesti Itä-Suomen maakunnat tarjoavat kuitenkin nuorille kattavat koulutuspalvelut, jotka mahdollistaisivat liki koko ikäryhmälle korkea-asteen koulutuksen. Alueelle kiinnittymistä tai työllistymistä tämäkään ei toki takaa.

Itä-Suomi nuorten asuinpaikkana

Nuorisopuntari kuvaa otoksen avulla varsin edustavasti noin 65 000 Itä-Suomen kolmen maakunnan nuoren elämäntilannetta valituista teemoista. Kyse on kuitenkin varsin pienestä joukosta maan kaikista 15–25-vuotiaista nuorista (noin 9 %). Vastaajajoukosta voi saada käsityksen vertailtaessa sitä vastaavaan Suomen ruotsinkielisten nuorten liki samankokoiseen ikäryhmään (5,3 %), jonka erityisyys on hyvin tunnettu ja tunnustettu. Alueellisten erityispiirteiden kuvaamisen kannalta onkin oletettavaa, etteivät kansalliset kartoitukset useinkaan tavoita lainkaan Itä-Suomen alueen pienten kuntien nuoria, vaan näissä äänensä saa kuuluviin väestöpohjaltaan suurten kuntien, keskusten ja alueiden nuoret (vrt. esim. Myllyniemi & Gissler 2012). Tällaista tiedon tarvetta on Itä-Suomen osalta mahdollista paikata nuorisopuntarin avulla.

Itä-Suomen nuoria voidaan nuorisopuntarin avulla tarkastella samanaikaisesti yleisen nuoriin kohdistuvan hyvinvoinnin huolipuheen ja alueellisen huolipuheen kannalta. Kyse voi olla tällöin hyvinvoinnin objektiivisista ja subjektiivisista vajeista, joka selittyy alueen kehittymättömyyden tai takapajuisuuden, tulevaisuuden näköalattomuuden, kasvuyhteisöjen sisäänpäin kääntyneisyyden tai sulkeutuneisuuden sekä syrjäytymiskehityksen riskien realisoitumisen avulla (esim. Harinen 2012; Harinen 2013; Harinen & Souto 2010; Punamäki 2013; Souto 2013). Tässä suhteessa nuorisopuntarin alueen nuorista heidän omien kokemustensa pohjalta tuottama kuva ei ole lähtökohtaisesti näin huolten sävyttämä. Päinvastoin. Nuoret ovat suurelta osin halukkaita kiinnittymään nykyisen kaltaiseen asuinympäristöön ja elinpiiriin myös tulevaisuudessa, jos siihen vain on työn ja koulutuksen osalta mahdollista (Penttinen 2013).

Nuorisopuntarissa alueen nuoriin on siis haettu näkökulmia paikallisesti rakentuvan hyvinvoinnin tekijöiden, koulutuksellisen ja työmarkkinallisen tulevaisuuteen suuntautumisen sekä paikallisen identiteetin avulla. Nuorisopuntarista (2011 ja 2012) paljastuukin nuorten hyvinvoinnista varsin myönteinen kokonaiskuva. Toisaalta myös kuntakohtaiset hyvinvointierot ovat suuria, joskaan niitä ei tässä raportissa ole yksityiskohtaisesti raportoitu. Maakuntakeskusten ympäristökunnat muodostavat tältä osin oman kiinnostavan asuinympäristön varsinkin alueen 15–18-vuotiaille nuorille. Nämä kunnat tarjoavat nuorten kokemusten perusteella heille kasvuympäristön, jossa yhdistyvät pienten paikkakuntien hallittavuus, turvallisuus, luonnonläheisyys ja sosiaaliset verkostot lähellä olevien kaupunkien palveluihin ja elämänmenoon. Näissä pienissä tai keskisuurissa kunnissa (esim. Leppävirta, Lapinlahti, Siilinjärvi tai Liperi) kohtuullisten etäisyyksien vastapainona olevat viihtyvyystekijät ovat selkeästi mahdollisia haittoja suuremmat. (Penttinen, Punamäki & Ronkainen 2012.)

Maakuntakeskuksista etäämmällä asuminen näyttää kuitenkin tuottavan selkeästi tyytymättömyyttä asuinpaikkakuntaan, sen tarjoamiin palveluihin tai

tulevaisuuden näkymiin. Nuoremmilla tarkastelluista (15–18-vuotiaat) tyytymättömyys kohdistuu paljolti koulutustarjonnan kapea-alaisuuteen, mutta myös sekä kaksoisperiferian kokemuksesta, nuorten elämän keskiöstä niin fyysisesti kuin henkisestikin etäällä olemisesta. Nuorten mielissä muuttaminen maakuntakeskuksiin nähdäänkin useimmiten jo nuoresta saakka ei ainoastaan mahdollisuutena vaan liki ainoana vaihtoehtona. Kyse on pikemminkin tulevaa koulutus- ja työuraan koskevasta realistisesta käsityksestä kuin haa-veesta (Penttinen 2013). Houkuttelevia tulevaisuuden vaihtoehtoja ei pienillä paikkakunnalla ole nuorten arjessa nähtävissä. Pikemminkin päinvastoin. Paikkakunnalla työttömäksi jääneiden nuorten työelämäsuhdetta voidaan nähdä leimaavan työmarkkinahakuisuuden lisäksi usein myös aktiivinen työn välttely tai eläminen toimeentulon rajoilla ”omia työmarkkinoita” hyödyntäen (Pieviläinen 2012).

Maakuntien nuorten poismuutosta on tilastollista tietoa saatavilla paljon. Ammattiin valmistuneiden ja koulutettujen nuorten muutto kohdistuu hyvin usein etelään Uudellemaalle (Hämäläinen 2010). Nuorisopuntarissa muuttohaaveet tosin suuntautuvat etelän sijaan länteen Oulun seudulle, Keski-Suomeen tai Pirkanmaalle. Tämä koulutettujen nuorten muuttovirta tai muuttotoive on mahdollista nähdä kahdella tapaa. Kyse on eittämättä osaamispääoman valumisesta pois Itä-Suomen maakuntien kehittämisestä, mutta samalla kerta myös muualta Suomesta Itä-Suomen maakuntiin kohdistuvasta koulutuskysynnästä. Tässä merkityksessä Itä-Suomi näyttäytyykin merkittävänä valtakunnallisena kouluttajana ja Itä-Suomea koskevan tietouden levittäjänä. Alueen koulutusvolyymista saa käsityksen vertaamalla sitä alueen omaan vastaavaan nuorten ikäryhmän kokoon, joka olisi liki kokonaisuudessaan mahdollista kouluttaa alueen yliopistossa ja ammattikorkeakouluissa (Penttinen 2010). Nuorisopuntarin perusteella nuoret olisivat usein halukkaita myös jäämään alueelle, mutta työllistymismahdollisuudet ovat käytännössä kuitenkin rajalliset.

Suomalaisnuorten työelämään kiinnittymisen tavat on jaettavissa yhä selvemmin erilaisiin ryhmiin. Osa Y- ja Z-sukupolvien nuorista asettaa yhä korkeampia vaatimuksia työlleen ja rakentaa työuraansa joustavasti vapaa-aikaan ja perhe-elämään yhdistellen. Samaan aikaan osa nuorista tietoisesti tai marginaaliin ajautuen putoaa jo varhaisessa vaiheessa koulutuksen ja siten usein myös työelämän ulkopuolelle. Lisäksi suuri joukko nuoria aikuisia kamppailee yhä vaativamman ja ehkä myös joustamattomamman työelämän puserruksessa. Viimeaikaiset tilastot osoittavat vuosittain 1 500 nuoren jäävät mielenterveyden ongelmien vuoksi työkyvyttömyyseläkkeelle.

Työelämän kynnyksellä tai alkutaipaleella olevia Y- ja Z-sukupolvia on usein kritisoitu työelämän arvostuksen puutteesta ja heikosta työhön sitoutumisesta. Tutkimuksissa näiden sukupolvien työntekijöiden on katsottu tottuneen nopeaan reagointiin ja aktiiviseen asioihin vaikuttamiseen. He vaativat myös esimiehiltään jatkuvaa palautetta ja pitävät merkityksellisenä tehdä asioita yhdessä. (esim. Ahonen, Hussi & Pirinen 2010.) Itäsuomalaisten nuorten koulutukseen ja työhön liittämien arvojen ja arvostuksien tarkastelu piirtää nuorista kuitenkin varsin traditionaalisen kuvan. Koulutuspoluillaan eri vaiheissa olevat nuoret uskovat koulutuksen parantavan työllistymismahdollisuuksiaan, suhtautuvat myönteisesti työelämään ja ovat valmiita työelämän joustoihin. Tältä osin tulokset ovat hyvin samansuuntaisia valtakunnallisen Nuorisobarometrin tulosten kanssa, jonka toteuttaman liki 20-vuotisen seurannan perusteella nuorten työmoraalin voidaan todeta olevan vahva. Nuoret pitävät työtä tärkeänä, joskaan se ei ole koko elämän sisältö. Nuorisopuntarin tavoin 90 % Nuorisobarometrin vastaajista (15–29-vuotiaita) on sitä mieltä, että koulutus parantaa olennaisesti työnsaantimahdollisuuksia. (Myllyniemi 2009.)

Y-sukupolvelle tyypillisesti työelämän uudet ja vanhat riskit kehystävät kuitenkin nuorten työelämäodotuksia ja työelämään siirtymistä. Itäsuomalaiset

nuoret kantavat huolta ennen kaikkea omista työllistymisen edellytyksistään koulutuksen jälkeen. Samaan aikaan heitä askarruttaa työelämän kiire, oma jaksaminen sekä vuorovaikutusongelmat kuten työpaikkakiusaaminen. Vaikka eri kouluasteiden työelämäyhteistyö pyrkii tarjoamaan jo peruskoulusta alkaen tarttumapintoja oman koulutus- tai ammattialan löytämiseen ja siten joustavoittamaan nuorten työelämään siirtymistä, tulisi sen – opetussuunnitelman muihin sisältöihin yhdistettynä – entistä vahvemmin tukea myös kriittisten ajattelun, kommunikaatio- ja ongelmanratkaisutaitojen ja projektimaisen työskentelytavan vahvistumista. Kyse on tällöin myös tulevien työelämävalmiuksien vahvistamisesta.

Itä-Suomen nuorten näkemykset työperäisestä maahanmuutosta ja Venäjältä

Itä-Suomen nuorten käsitykset työelämän piristämisestä maahanmuuton avulla ovat kokonaisuudessaan varsin varauksellisia. Nuorisopuntarin vastaajista lähes 60 prosentin mielestä maahanmuuton seurauksena suomalaisten työttömyys ainakin jossain määrin lisääntyy. Vain vajaa kolmannes nuorista puolestaan näki, että Suomen talous voisi piristyä maahanmuuton seurauksena.

Itä-Suomen nuorten mielipiteitä on mahdollista suhteuttaa vaikkapa viimeisiin tietoihin maahanmuuttajataustaisten yrittäjyyteen. Niiden mukaan maahanmuuttotaustaisten henkilöiden yrittäjyys on kuitenkin varsin aktiivista kantaväestöön verrattuna erityisesti pääkaupunkiseudulla. Ulkomailla syntyneistä työssä käyvistä miehistä noin 12 prosenttia ja naisista 8 prosenttia on Helsingissä yrittäjiä, kun kaikista työssä käyvistä miehistä yrittäjiä on 8,5 prosenttia ja naisista 4,7 prosenttia. Koko maassa ulkomaisten kansalaiset ovat hieman harvemmin yrittäjiä kuin muut. Tämä johtuu siitä, että pääkaupunkiseudun ulkopuolella painottuu pääkaupunkiseutua enemmän maa- ja metsätalouden yrittäjyys. Jos nämä alat jätetään pois laskuista, yrittäjien osuus työllisistä maahanmuuttajista on myös muualla vajaat kaksi prosenttiyksikköä suurempi kuin yrittäjien osuus työssä käyvistä Suomen kansalaisista. (HS

2013). Maahanmuuttajien yrittäjyysinnostus selittyy usein oman työllistymisen vaikeudesta toisen palvelukseen. Yritykset ovat usein pieniä eivätkä työllistä merkittävästi palkansaajia. Maahanmuuttajien perustamia yrityksiä tulee tyypillisesti kuitenkin niille kaupan ja palvelujen aloille, joissa ne eivät kilpaile olemassa olevien yritysten kanssa. (Joronen 2012; TEM 2012).

Yrittäjyyden ja työllisyyden mittaaminen on osin hankalaa, koska luvut vaihtelevat riippuen siitä, tarkastellaanko esimerkiksi maahanmuuttajia, ulkomaalaisia, maahanmuuttotautaisia vai vieraskielisiä ja heidän kaikkien omistuosuuksiaan tietyistä yrityksistä. Itäsuomalaisten nuorten varsin jyrkkä ja yksipuolinen näkemys ja asenne maahanmuuton vaikutuksista työllisyyteen ja talouteen nostaa kuitenkin esiin tarpeen ilmiön tarkemmalle tarkastelulle ja tiedostamiselle. Maahanmuuttajien, kuten kenenkään muunkaan, työttömyyden on vaikea nähdä hyödyttävän ketään. Onkin varsin huolestuttavaa, jos sekä maahanmuuttajien työttömyys että työllisyys nähdään ongelmana, eikä heitä tai heidän verkostojaan nähdä millään tavoin taloutta piristävänä tekijänä.

Nuorten yleisten asenteiden mukaan suurin osa nuorista piti omaa paikkakuntaansa monikulttuurisena, kansainvälisenä ja suvaitsevaisena. Kaksi kolmasosaa näki kuitenkin oman paikkakuntansa ainakin jossain määrin rasisena. Suhtautuminen työperäiseen maahanmuuttoon oli nuorilla useimmin negatiivista kuin positiivista. Maahanmuuttovastaisimpia olivat miehet ja ammatillisessa koulutuksessa olevat. Naiset ja korkea-asteella opiskelevat olivat sen sijaan muita ryhmiä halukkaampia työskentelemään ulkomailla ja pitivät myös omia valmiuksiaan monikulttuurisessa työympäristössä työskentelyyn jonkin verran muita ryhmiä parempina. Nuorten näkemyksissä esille nousevat erityisesti heidän asenteensa Venäjää kohtaan. Vain neljäs- tai viidesosa nuorista pitää venäjän kielen tai kulttuurin tuntemusta jollain tapaa merkittävänä asiana työelämässä. Vain hyvin pieni osa haluaisi itse opiskella Venäjällä (7 %). Säännölliseen tai pysyvään työskentelyyn Venäjällä uskoi vain noin 5 prosenttia vastaajista. Nuorista vain reilu 20 prosenttia ei halua työskennellä

ulkomailla ollenkaan. Sen sijaan lähes 80 prosenttia vastaajista ei halua työkennellä nimenomaan Venäjällä. Myös Venäjän läheisyys näyttäytyy nuorten mielipiteissä enemmän huolen aiheena kuin mahdollisuutena. Vaikka suurin osa nuorista pitää Venäjän rajanaapuruutta yhdentekevänä, kolmasosa heistä kokee kuitenkin Venäjän läheisyyden uhkana tai kielteisenä asiana.

Venäjä ja venäjäyhteyksien edistäminen nostetaan esiin strategisena kärkenä lähes kaikissa Itä-Suomen maakuntaohjelmissa ja korkeakoulupoliittisissa linjauksissa, oli sitten kyse suomalaisten yritysten asemasta Venäjällä, venäläisten turismista tai investoinneista Suomeen tai vaikkapa koulutusyhteistyöstä ja opettajien ja opiskelijoiden liikkuvuudesta Suomen ja Venäjän välillä. On hyvin tärkeää nostaa julkiseen keskusteluun, mitä itäsuomalaisten nuorten asenteet ja näkemykset tarkoittavat näiden tavoitteiden toteuttamisen näkökulmasta. Mitä toimenpidevaatimuksia tämä asettaa koulutukselle, tiedottamiselle, strategisille linjauksille ja esimerkiksi venäjän kielen ja kulttuurin opetuksen tarjonnalle?

Itä-Suomen nuorisopuntarin tiedon hyödyntäminen

Itä-Suomen nuorisopuntarin tiedontuotannon tavoite on lähtökohdiltaan hyvin praktinen. Puntarin avulla pyritään tuottamaan tietoa alueen kehittämisen pohjaksi. Siten puntarin tuloksia soisi luettavan tarkasti myös alueen virkamiesten keskuudessa. Itä-Suomen maakuntien kehittämistavoitteissa korostuu väestökehityksen pitäminen muuttovoittoisena tai kääntäminen muuttovoittoiseksi ja erityisesti nuorten kiinnittäminen alueelle. Esimerkiksi Etelä-Savossa muuttoliike on ollut jatkuvasti tappiollista, ja tappiot syntyvät 15–29-vuotiaiden nuorten ikäluokissa, joiden pysyttäminen maakunnassa olisi erittäin tärkeää. Vastaavalla tavoin Nuorisopuntarin avulla on mahdollista tuottaa myös nuorten kokemuksellista tietoa paikallisen kuntakohtaisen päätöksenteon ja nuorten hyvinvoinnin tilan seurannan pohjaksi.

Itä-Suomen nuorisopuntarin mukaan nuorten muuttoajatukset ja -aiheet ovat pitkälti sidottuja siihen, millaisia koulutus- ja työllistymismahdollisuuksia alueet tarjoavat nuorille. Tästä näkökulmasta maakunnissa aluekehityksen keskeisin toimenpide olisi koulutus- ja erityisesti työllistymismahdollisuuksien turvaaminen. Esimerkiksi Etelä-Savon koulutustaso on ollut jo pitkään maan alhaisimpia, ja sen nostamiseksi on olennaista vahvistaa alueen toisen asteen ja korkea-asteen koulutusta sekä edistää kouluttautuneiden alueelle kiinnittymistä. Tämä on maakunnissa suuri haaste, sillä Opetus- ja kulttuuriministeriön ammattikorkeakouluihin ja ammattiopistoihin vuosina 2012–2013 tekemät aloituspaikkojen leikkaukset ovat kohdentuneet erityisen voimakkaasti juuri Itä-Suomen maakuntiin. Kaikissa maakunnissa myös nuorten työttömyysaste on maan keskiarvoa suurempi vaihdellen 12 prosentista yli 19 prosenttiin (Työllisyyskatsaus 2013).

Maakunnissa nuorten kouluttautumisen ja työllistymisen yhtenä keskeisenä instrumenttina toimii vuoden 2013 alusta voimaantullut nuorisotakuu. Nuorisotakuu pyrkii osaltaan edistämään niin tutkinnon suorittaneiden kiinnittymistä palkkatyöhön kuin koulutuksen ulkopuolelle jääneiden tai jättäytyneiden nuorten poluttamista koulutuksen pariin. Nuorisotakuun onnistuminen vaatii kuitenkin vahvaa alueellista sitoutumista ja räätälöintiä samoin kuin monialaisen ja -ammattillisen yhteistyön kehittämistä ja vahvistamista. On kuitenkin huomattava, että nuorisotakuu kohdentuu nuorten elämän näkökulmasta tilanteeseen, jossa nuori on jo jäänyt koulutuksen tai työn ulkopuolelle. Olisikin suotavaa kohdistaa maakunnissa voimavaroja sellaiseen toimintaan, joka vahvistaisi koko ikäluokan mahdollisuuksia osaamisen hankkimiseen ja tämän varassa työmarkkinoille sijoittumiseen. Vähättelettä koulun ulkopuolisten oppimiskokemuksen merkitystä ja tärkeyttä, voidaan kuitenkin todeta koulujen olevan edelleen ratkaisevassa asemassa aktiivisina ja dynaamisina toimijoina nuorten syrjäytymiskehityksen katkaisijana tai hidastajana. Tämän vuoksi koulujen mahdollisuuksia nuorten elämänhallinnan tukemisessa tulisi pikemminkin vahvistaa kuin kohdistaa niihin lyhytnäköisesti leikkauksia.

LÄHTEET

Ahonen, G., Hussi, T. & Pirinen, H. 2010. Y-sukupolvi haastaa johtamisen Suomen työelämässä – syrjäytymisen kustannukset ja tulevaisuuden työelämään liittyvät mahdollisuudet. Työpoliittinen Aikakauskirja 53 (4) 23–32.

Alatupa, S., Karppinen, K., Keltikangas-Järvinen, K. & Savioja, H. 2007. Koulu, syrjäytyminen ja sosiaalinen pääoma – Löytyykö huono-osaisuuden syy koulusta vai oppilaasta? Sitran raportteja 75.

Alasoini, T. 2010. Mainettaan parempi työ. Kymmenen väitettä työelämästä. Helsinki: Taloustieto.

Alasoini, T. 2006. Ohjelmallinen kehittäminen tietoyhteiskunnassa. Teoksessa Seppänen-Järvelä, R. & Karjalainen, V. (toim.) Kehittämistyön risteyksiä. Stakes. 35–52.

An EU Strategy for Youth – Investing and Empowering. A renewed open method of coordination to address youth challenges and opportunities. Communication from the commission to the council, the European parliament, the European economic and social committee and the committee of the regions 27.4.2009.

Bardy, M. 2011. Hallinnollispoliittinen raporttitulva ja lapsuuden politiikka. Teoksessa Paakkunainen, K. & Suurpää, L. (toim.) Nuorten poliittinen ohjaus – strategista johtamista, kentän kasvavaa yhteistyötä vai latistuvaa osallistumista. Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 43, 15–17.

Beck, U. 1995. Poliitiikan uudelleen keksiminen: kohti refleksiivisen modernisaation teoriaa. Teoksessa: Beck, U. & Giddens, A. & Lash, S. Nykyajan jäljillä. Refleksiivinen modernisaatio. Tampere: Vastapaino, 11–82.

Bell, N. 2008. Ethics in Child Research. Rights, Reason and Responsibilities. Children's Geographies 6 (1), 7–20.

Berghman, J. 1995. Social exclusion in Europe: policy context and analytical framework. Teoksessa: G, Room (ed.): Beyond the threshold: The measurement and analysis of social exclusion. Bristol: The Policy Press, 10–28.

Camfield, L., Streuli, N. & Woodhead, M. 2009. What's the Use of "Well-Being" in Context of Child Poverty? Approaches to Research, Monitoring and Children's participation. *International Journal of Children's Rights* 17(2009), 65–109.

Day, G. 2006. *Community and Everyday Life*. London: Routledge.

Ellonen, N. 2008. Kasvuyhteisö nuoren turvana. Sosiaalisen pääoman yhteys nuorten masentuneisuuteen ja rikekäyttäytymiseen. Nuorisotutkimusseura / Nuorisotutkimusverkosto julkaisuja 82.

Etelä-Savon työllisyyskatsaus. Näkymiä maaliskuu 2013, Etelä-Savon Ely-keskus. <<http://www.ely-keskus.fi/fi/ELYkeskukset/EtelaSavonELY/Ajankoh-taista/Julkaisut/Documents/Katsaukset%202013/Tyollisyyskatsaus%20maaliskuu%202013.pdf>> (viitattu 29.4.2013)

Hakulinen-Viitanen, T., Kaikkonen, R. & Koponen, P. 2010. Lasten ja perheiden elinympäristö. Teoksessa Päivi Mäki, Tuovi Hakulinen-Viitanen, Risto Kaikkonen, Päivikki Koponen, Marja-Leena Ovaskainen, Risto Sippola, Suvi Virtanen, Tiina Laatikainen ja LATE-työryhmä (toim.). Lasten terveys – LA-TE-tutkimuksen perustulokset lasten kasvusta, kehityksestä, terveydestä, terveystottumuksista ja kasvuympäristöstä. THL, Raportti 2/2010, 119–132.

Harinen, P. 2012. Mennään bussilla. Pitkä koulumatka nuorten vapaa-ajan puitteistajana. Teoksessa Pekkarinen, Elina & Vehkalahti, Kaisa & Myllyniemi, Sami (toim.) Lapset ja nuoret instituutioiden kehyksissä. Nuorten elinolot -vuosikirja 2012. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto & Terveiden ja hyvinvoinnin laitos & Valtion nuorisoasiain neuvottelukunta, 170–179.

Harinen, P. 2013. Matto- ja maitolaitureilla. Hylkysyrjän nuoret ja vapaa-ajan ongelma. Teoksessa Ronkainen, Jussi & Punamäki, Marika (toim.) Nuoret ja syrjäytyminen Itä-Suomessa. Mikkelin ammattikorkeakoulu. Tutkimuksia ja raportteja A 78, 131–150.

- Harinen, P. & Souto, A-M. 2010. Matkojen päässä. Takametsän tyttöjen ja Peräkylän poikien elämänpiiri. Teoksessa Leinonen, Markku (toim.) Puheenvuoroja nuorten hyvinvoinnista Itä-Suomessa. Kuopio & Mikkeli: Itä-Suomenyliopisto & Mikkelin ammattikorkeakoulu, Juvenia nuorisovalian osaamiskeskittymä, 27–30.
- Harrikari, T. 2008. Lapset ja nuoret huolen ja puuttumisen politiikassa. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 87. Helsinki.
- Heino, T. & Kuure, T. 2009. Syrjäytymisvaarassa oleva lapset ja nuoret – esiselvitys. Prosessinäkökulma ehkäisevän lapsi- ja nuorisopolitiikan sekä lastensuojelun ohjaukseen, tiedonkeruuseen ja ammattikäytäntöihin. Helsinki: Sektoritutkimuksen neuvottelukunta
- Helavirta, S. 2011. Lapset hyvinvointitiedon tuottajina. Acta Universitatis Tamperensis 1669. Tampere.
- Helsingin Sanomat 25.2.2013. Maahanmuuttajat perustavat yrityksiä muita hanakammin. Yrittäminen kumpuaa usein vaikeudesta löytää kunnon palkkatyö. <<http://www.hs.fi/talous/Maahanmuuttajat+perustavat+yriytyksi%C3%A4+muita+hanakammin/a1361680391361>> (viitattu 29.4.2012)
- Hood, S. 2007. Reporting on Children's Well-Being. The State of London's Children Report. Social Indicators Research 80, 249–264.
- Hood, S., Kelley, P. & Mayall, B. 1996. Children as Research Subjects: a Risky Enterprise. Children & Society 10 (2) 117–128.
- Hopkins, P.E. & Bell, N. 2008. Interdisciplinary perspectives. ethical issues and child research. Children's geographies 6 (1), 1–6.
- Hämäläinen, J. 2010. Nuorisossa Itä-Suomen tulevaisuus. Teoksessa Leinonen, Markku (toim.) Puheenvuoroja nuorten hyvinvoinnista Itä-Suomessa. Kuopio & Mikkeli: Itä-Suomenyliopisto & Mikkelin ammattikorkeakoulu, Juvenia nuorisovalian osaamiskeskittymä, 31-44.

Hänninen, S., Karjalainen, J. & Lahti, T. (toim.) 2005. Toinen tieto. Kirjoituksia huono-osaisuuden tunnistamisesta. Helsinki: Stakes .

Jokinen, A., Huttunen, L. & Kulmala, A. 2004. Johdanto. neuvottelu marginaalien kulttuurisesta paikasta. Teoksessa A. Jokinen, L. Huttunen, & A. Kulmala (toim.) Puhua vastaan ja vaieta. Neuvottelu kulttuurisista marginaaleista. Gaudeamus. Tampere, 9–19.

Joronen, T. 2012. Maahanmuuttajien yrittäjyys Suomessa. Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuksia 2/2012. <http://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/12_11_19_Tutkimuksia_2_Joronen.pdf> (viitattu 29.4.2013)

Jovero, S. & Horelli, L. 2002. Nuoret ja paikallisuuden merkitys? Nuorten ympäristösuhteen tarkastelua Vantaan Koivukylä-Havukosken alueella. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja 2001 B84. Teknillinen korkeakoulu. Espoo.

Jyrkämä, J. 1986. Nuoret sivuraiteelle? Nuorisosta, syrjäytymisestä, yhteiskunnasta. Teoksessa Mikkola, A. (toim.) Suomalaista nuorisotutkimusta: Tutkijoiden puheenvuoroja. Helsinki: Kansalaiskasvatuksen keskus, 37–58.

Järventie, I. 1999. Syrjäytyvätkö lapset? Tutkimus 1990-luvun lasten perushoitovasta, hyvinvoinnista ja lastensuojelupalvelujen käytöstä Helsingissä. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen julkaisuja 6/1999.

Järvinen, T. & Jahnukainen, M. 2001. Kuka meistä onkaan syrjäytynyt? Marginalisaation ja syrjäytymisen käsitteellistä tarkastelua. Teoksessa Minna Suutari (toim.) Vallattomat marginaalit. Yhteisöllisyyksiä nuoruudessa ja yhteiskunnan reunoilla. Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 20. Helsinki, 125–151.

Järvinen, T. & Jahnukainen, M. 2008. Koulutus, polarisaatio ja tasa-arvo: hyvä- ja huono-osaistuminen perus- ja keskiasteen koulutuksessa. Teoksessa Minna Autio & Kirsi Eräranta & Sami Myllyniemi (toim.) Polarisoituva nuoruus? Nuorten elinolot – vuosikirja 2008. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 84; Nuorisosaian neuvottelukunta, julkaisuja 38; Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus (Stakes). Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.

Karjalainen, P. 2006. Topobiografinen paikan tulkinta. Teoksessa Knuuttila, S., P. Laaksonen & Piela U. (toim.). Paikka: Eletty, kuviteltu, kerrottu, s. 83–92. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Karvonen, S., Rimpelä, M. & Luopa, P. 2003. Kuntien väliset erot lasten ja nuorten terveydessä ja terveystottumuksissa. peruseräraportti 2000–2002. Stakes. Helsinki.

Kiilakoski, T. 2007. Johdanto: Lapset ja nuoret kuntalaisina. Teoksessa Gretchel, A. & Kiilakoski, T. (toim.) Lasten ja nuorten kunta. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimuseura, julkaisuja 77. Helsinki, 8–23.

Kiili, J. 1998. Lapset ja nuoret hyvinvointinsa asiantuntijoina. Raportti hyvinvointiindikaattoreiden kehittämistä. Jyväskylän yliopiston yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitoksen työpapereita 105.

Kinnunen, P. & Kurkinen, J. 2003. Kohti hyvinvointistrategiaa. Teoksessa Kinnunen, P. & Kostamo-Pääkkö, K. (toim.) Alueelliset hyvinvointistrategiat. Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, 3–15.

Konu, A. 2002. Oppilaiden hyvinvointi koulussa. Tampere: Acta Universitatis Tamperensis 887.

Krogstrup, H.K. 2004. Asiakaslähtöinen arviointi Bikva-malli. FinSocin arviointiraportteja 1. Stakes. Helsinki.

Kuntalaki (365/1995).

Kuronen, I. 2010. Peruskoulusta elämäkouluun – Ammatillisesta koulutuksesta syrjäytymisvaarassa olevien nuorten tarinoita peruskoulusuhteesta ja elämäkulusta peruskoulun jälkeen. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos. Tutkimuksia 26.

Lahikainen, A-R. 2001. Lasten kuuntelemisesta ja sen esteistä. Teoksessa Järventie I., Sauli, H. (toim.), Eriarvoinen lapsuus. Helsinki: WSOY, 21–44.

Lastensuojelulaki (417/2007).

Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2007–2011.

Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2012–2015.

Lehto, R., Corander, C., Ray, C. & Roos, E. 2009. Perheen sosioekonomisen aseman ja perherakenteen yhteydet alakouluikäisten lasten terveellisiin elintapoihin. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti*. 46 (4) 258–271.

Lämsä, A-L. 2009. Tuhat tarinaa syrjäytymisestä. Lasten ja nuorten syrjäytyminen sosiaalihuollon asiakirjojen valossa. *Acta Universitatis Ouluensis* E102.

Martin, J.P. & Pearson, M. 2001. *OECD Social Indicators. A Broad Approach towards Social Reporting*. Swiss Federal Statistical Office. Days of Official Statistics, Neuchatel 26.–28.6.2001.

Myllyniemi, S. 2008. Mitä kuuluu? Nuorisobarometri 2008. Nuorisotutkimusverkosto/
Nuorisotutkimusseura, julkaisu 88. Nuorisoasiain neuvottelukunta, julkaisu 39. Helsinki: Yliopistopaino Oy.

Myllyniemi, S. 2009. Taidekohtia. Nuorisobarometri 2009. Nuorisotutkimusverkosto/
Nuorisotutkimusseura, julkaisu 97. Nuorisoasiain neuvottelukunta, julkaisu 41. Helsinki: Yliopistopaino Oy.

Myllyniemi, S. (toim.) 2010. Puolustuskannalla. Nuorisobarometri 2010. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisu 107, Nuorisoasiain neuvottelukunta, julkaisu 43.

Myllyniemi, S. & Gissler, M. 2012. Tilasto-osio. Koettu terveys ja hyvinvointi. Teoksessa Pekkarinen, Elina & Vehkalahti, Kaisa & Myllyniemi, Sami (toim.) *Lapset ja nuoret instituutioiden kehyksissä. Nuorten elinolot -vuosikirja 2012*, 85–88.

Myrskylä, P. 2012. HUKASSA – Keitä ovat syrjäytyneet nuoret? EVA – analyysi nro 19.

Mäki, P., Hakulinen-Viitanen, T., Kaikkonen, R., Koponen, P., Ovaskainen, M-L., Sippola, R.,

Niemelä, A. 2007. Selvitys lasten ja nuorten hyvinvointia koskevasta tutkimuksesta. Verson raportteja 3/2007. <<http://verso.palmenia.helsinki.fi/kirjasto/julkaisut/LastenHVselvitys.pdf>> (viitattu 20.10.2012)

Niemelä, P. 2010. Hyvinvointipolitiikan teoria. Teoksessa Pauli Niemelä (toim.): Hyvinvointipolitiikka. Helsinki: WSOYpro, 16–37.

Niemi, A-M. 2010. Työ ja työelämä nuorten ammattiopiskelijoiden ja opettajien puheessa. Teoksessa A.-H. Anttila, S. Kuussaari & T. Puhakka (toim.) Ohipuhuttu nuoruus? Nuorten elinolot – vuosikirja 2010. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, THL. Valtion nuorisoasiain neuvottelukunta, Nuora. Helsinki: Yliopistopaino.

Nowothy, H., Scott, P. & Gibbons, M. 2001. Rethinking Science. Knowledge and the Public in the Age of Uncertainty. Oxford Polity Press.

Nurmenniemi, J. 2010. Raportti lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka-verkkokyselystä. Nuorisotutkimusverkosto. Verkkojulkaisuja 33. Helsinki.
OKM 2011. Lasten hyvinvoinnin kansalliset indikaattorit. Tavoitteena tietoon perustuvan lapsipolitiikan johtaminen. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2011: 3.

Ollila, A. 2008. Kerrottu tulevaisuus. Alueet ja nuoret, menestys ja marginaalit. Acta Universitatis Lapponiensis 141. Lapin yliopistokustannus. Rovaniemi.

Pekkarinen, E. 2011. Lastensuojelun tieto ja tutkimus – Asiantuntijoiden näkökulma. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 51. Helsinki.

Penttinen, P. 2010. Itä-Suomen nuorisopuntari nuorten hyvinvoinnin arvioinnin välineenä. Teoksessa Leinonen, Markku (toim.) Puheenvuoroja nuorten hyvinvoinnista Itä-Suomessa. Kuopio & Mikkeli: Itä-Suomen yliopisto & Mikkelin ammattikorkeakoulu, Juvenia nuorisoalan osaamiskeskittymä, 45–50.

Penttinen, P. 2013. Nuorten näkemyksiä syrjäytymiseen liittyvistä tekijöistä Itä-Suomen nuorisopuntarin aineistossa. Teoksessa Ronkainen, Jussi & Punamäki Marika (toim.) Nuoret ja syrjäytyminen Itä-Suomessa. Mikkelin ammattikorkeakoulu. Tutkimuksia ja raportteja A 78, 85–106.

Penttinen, P., Punamäki, M. & Ronkainen, J. (toim.) 2012. Työelämän nuoret sankarit. Itä-Suomen nuorisopuntari 2012 - teemana työ ja yrittäjyys. Mikkelin ammattikorkeakoulu, Juvenia nuorisoalan osaamiskeskittymä.

Pieviläinen, I. 2012. Työmarkkinoiden reunamerkitöjä Hylkysyrjältä. Teoksessa Virkajärvi, Marjukka (toim.) Suomalainen työelämä eurooppalaisessa vertailussa. Työelämän tutkimuspäivien konferenssijulkaisuja 3/2012. Tampereen yliopisto: Työelämän tutkimuskeskus, 226–238.

Plagnol, Anke 2010. Subjective Well-Being over the Life Course: Conceptualizations and Evaluations. *Social Research* 77 (2), 749–768.

Pohjois-Karjalan työllisyyskatsaus. Näkymiä maaliskuu 2013, Etelä-Savon Ely-keskus. <<http://www.ely-keskus.fi/fi/ELYkeskukset/pohjoiskarjalanely/Ajankohtaista/Julkaisut/tyollkats/Documents/Maaliskuu%202013.pdf>> (viitattu 29.4.2013)

Pohjois-Savon työllisyyskatsaus. Näkymiä maaliskuu 2013, Etelä-Savon Ely-keskus. <http://www.ely-keskus.fi/fi/tiedotepalvelu/2013/Documents/Pohjois-Savo/POS_ELY_tyollisyyskatsaus_maalis_2013.pdf> (viitattu 29.4.2013)

Pooley, J.A., Cohen, L. & Pike, L.T. 2005. Can sense of community inform social capital? *The Social Science Journal* 42, 71–79.

Punamäki, M. 2011. Näin meillä menee! Etelä-Savon 7-13-vuotiaiden hyvinvointikertomus 2011.

Punamäki, M. 2013. Nuorten syrjäytymisen ulottuvuuksia indikaattorien valossa. Teoksessa Ronkainen, Jussi & Punamäki, Marika (toim.) Nuoret ja syrjäytyminen Itä-Suomessa. Mikkelin ammattikorkeakoulu. Tutkimuksia ja raportteja A 78, 35–84.

Rauhala, P.-L. 1998. Mistä ehkäisevässä sosiaalipolitiikassa on kysymys. Käsitteellistä ja historiallista tarkastelua. Helsinki: Stakes, Tutkimuksia 90.

Raunio, K. 2006. Syrjäytyminen, sosiaalityötä kiinnostavia näkökulmia. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto.

Raunio, K. 2010. Olennainen sosiaalityössä. Helsinki: Gaudeamus.

Rousu, S. 2009. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laadinta kunnissa. Opas lakisääteisen suunnitelman laadintaan. Osa 2. Suunnitelman seuranta ja arviointi. LapsiARVI-julkaisuja. Suomen Kuntaliitto. Helsinki.

Rutter, M. 1996. Transitions and turning points in developmental psychopathology: as applied to the age span between childhood and mid-adulthood. *International Journal of Behavioural Development* 19, 603–626.

Salmela-Aro, K. & Schoon, I. 2009. Youth development in Europe: Transitions and identities. *European Psychologist*, 14, 372–375.

Salmela-Aro, K. & Tynkkynen, L. 2010. Suomalaiset nuoret matkalla aikuisuuteen: hyvin- vai pahoinvointia. *Psykologia* 45 (05-06), 382–385.

Sauli, H. & Simpura, J. 2004. Auttaako indikaattoriaalto tietotulvassa. *Hyvinvointikatsaus* 1/2004, 2–5.

Satka, M., Alanen, L., Harrikari, T. & Pekkarinen, E. (toim.) 2011. Lapset, nuoret ja muuttuva hallinta. Vastapaino. Tampere.

Seppänen-Järvelä, R. 2006. Suunnittelurationalismista hyviin käytäntöihin – kehittämisen menetelmien ja ajattelutapojen muodonmuutos. teoksessa Seppänen-Järvelä, R. & Karjalainen, V. (toim.) Kehittämistyön risteyksiä. Gummerus. Jyväskylä, 17–33.

Sinkkonen-Tolppi, M. 2005. Maailma kutsuu, katkeavatko juuret? Nuorten kotiseudulle kiinnittyminen ja sen yhteys nuorten sosiaaliseen pääomaan. Kuopion yliopiston julkaisuja E, yhteiskuntatieteet 125. Kuopio.

Smith, R. 2006. Actuarialism and Early Intervention in Contemporary Youth Justice. Teoksessa Goldson, B. & Muncie, J. (eds.) Youth Crime and Justice. Critical Issues. GAe. Lontoo, 92–109.

Souto, A-M. 2013. Toiselta asteelta pudonneet vai pudotetut? Näkökulmia ammatillisen koulutuksen keskeyttämiseen ja Nuorisotakuun toteuttamiseen. Teoksessa Ronkainen, Jussi & Punamäki, Marika (toim.) Nuoret ja syrjäytyminen Itä-Suomessa. Mikkelin ammattikorkeakoulu. Tutkimuksia ja raportteja A 78, 107–130.

Stenvall & Syväjärvi 2006. Onks tietoo? Valtion informaatio-ohjaus kuntien hyvinvointitehtävissä. Valtionvarainministeriö. Tutkimuksen ja selvitykset 3/2006. Helsinki.

Strandell, H. 1995. Mikä on lasten hyvinvointia? Tiedon tarpeen kartoitus. Helsinki: Stakes. Aiheita 25.

Strandell, H. 2010. Etnografinen kenttätyö: lasten kohtaamisen eettisiä ulottuvuuksia. Teoksessa Lagström, H., Pösö, T., Rutanen, N. & Vehkalahti, K. (toim.) Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka. Nuorisotutkimusverkosto ry / Nuorisotutkimusverkosto, 92–112.

Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestö iän (1-v.) ja sukupuolen mukaan alueittain 1980–2010. <http://pxweb2.stat.fi/database/StatFin/vrm/vaerak/vaerak_fi.asp> (viitattu 6.2.2013)

Suomen virallinen tilasto (SVT): Oppilaitosten opiskelijat ja tutkinnot. <<http://www.tilastokeskus.fi/til/opiskkt/index.html>> (viitattu 14.2.2013)

Suomen virallinen tilasto (SVT): Työssäkäynti. <<http://tilastokeskus.fi/til/tyokay/index.html>> (viitattu: 4.2.2013)

Suurpää, L. 2009 (toim.). Nuoria koskeva syrjäytymistieto. Avauksia tietämisen politiikkaan. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 27.

Särndal, C-E., Swensson, B. & Wretman, J. 2003. Model assisted survey sampling. New York: Springer.

Terveydenhuoltolaki (1326/2010).

Thompson, S. K. 2002. Sampling. New York: Wiley

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta: Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Tampere University Press. Tampere: Tampereen Yliopistopaino.

Tuppurainen, S. 2009. Muistio nuorten työelämäasenteista ja -arvoista sekä toimenpiteistä nuorten työllisyyden edistämiseksi. Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 100. Nuorisoasiain neuvottelukunta, julkaisu 42

Tuppurainen, S. 2010. Nuorten asenteita työtä, työn sisältöä ja koulutusta kohtaan. Työvoimapolitiittinen aikakauskirja 53 (4) 14–22.

Turvallinen elämä jokaiselle - Sisäisen turvallisuuden ohjelma 2008. Sisäasiainministeriön julkaisusarja 16/2008.

Vesterinen, P-L. & Suutarinen, M. 2011. Esipuhe. Teoksessa Pirkko-Liisa Vesterinen ja Marjaana Suutarinen (toim.): Y-sukupolvi työ(elämä)ssä. Jyväskylä: JTO. 9–11

Virtanen, S., Laatikainen, T. & LATE-työryhmä (toim.) 2010. Lasten terveys – LATE-tutkimuksen perustulokset lasten kasvusta, kehityksestä, terveydestä, terveystottumuksista ja kasvuympäristöstä. Raportti 2/2010. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Vornanen, R. 2001. Lasten hyvinvointi. Teoksessa Törrönen, Marita (toim.) Lapsuuden hyvinvointi. Yhteiskuntapoliittinen puheenvuoro. Vantaa: Pelastakaa Lapset ry.

Vornanen, R. 2010. Nuorten hyvinvointiin turvallisuuden näkökulma. Teoksessa Leinonen, Markku (toim.) Puheenvuoroja nuorten hyvinvoinnin tilasta Itä-Suomessa. Mikkeli: Mikkelin ammattikorkeakoulu – Juvenia osaamiskeskittymä, 51–61.

White, J. 2007. Wellbeing and education: issues of culture and authority. *Journal of Philosophy of Education* 41(1) 17–28.

Williamson, H. 2012. Youth policy reviews of the Council of Europe and their impact on national youth politics. Teoksessa Hahn-Bleibtreu, M. & Molgat, M. (eds.) *Youth policy in a changing world. From theory to practice*. Leverkusen: Barbara Budrich Publishers.

Wrede, G. 2011. Kiinnostus nuorten poliittiseen ohjaukseen kasvaa. Teoksessa Paakkunainen, K. & Suurpää, L. (toim.) *Nuorten poliittinen ohjaus – strategista johtamista, kentän kasvavaa yhteistyötä vai latistuvaa osallistumista*. Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 43, 29–31.

Ylöstalo, P. & Jukka, P. 2010. Työolobarometri: lokakuu 2009. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö, Julkaisuja 34.

Yrittäjyyskatsaus 2012. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys 46/2012. <http://www.tem.fi/files/35080/TEMjul_46_2012_web.pdf> (viitattu 29.4.2013)

KIRJOITTAJAT

Hämäläinen, Kristiina

FM, aluekoordinaattori, lehtori, Humanistinen ammattikorkeakoulu, Joensuu-kampus

Komonen, Katja

YTT, yliopettaja, Mikkelin ammattikorkeakoulu, kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

Liikanen, Veli

FM, tutkija, Mikkelin ammattikorkeakoulu, Juvenia - nuorisoalan tutkimus- ja kehittämiskeskus

Eerola-Ockenström, Leena

FK, lehtori, Diakonia-ammattikorkeakoulu, Pieksämäki

Määttä, Jukka

KT, kehittämispäällikkö, Humanistinen ammattikorkeakoulu, Joensuun kampus

Penttinen, Pekka

KL, yliopettaja, Mikkelin ammattikorkeakoulu, kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

Ronkainen, Jussi

YTT, tutkimusjohtaja, Mikkelin ammattikorkeakoulu, Juvenia - nuorisoalan tutkimus- ja kehittämiskeskus

Ryynänen, Sanna

FT, yliopistonlehtori, Itä-Suomen yliopisto, Yhteiskuntatieteiden laitos

Tapio, Mari

YTM, kehittäjä, Humanistinen ammattikorkeakoulu, TKI-HUMAK Akseli

Kainulainen, Jari

YTT, tutkija

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU
MIKKELI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES. MIKKELI, FINLAND

PL 181, SF-50101 Mikkeli, Finland. Puh.vaihde (tel.vx.) 0153 5561

Julkaisujen myynti: Kirjasto- ja oppimisteknologiapalvelut, Kampuskirjasto, Patteristonkatu 2, 50100 Mikkeli, puh. 040 868 6450 tai email: julkaisut@mamk.fi sekä Tähtijulkaisut verkkokirjakauppa, www.tahtijulkaisut.net. Julkaisut toimitetaan yksityishenkilöille postiennakolla. Laitoksille ja yrityksille lähetämme laskun.

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULUN JULKAISUSARJA

A: Tutkimuksia ja raportteja ISSN 1795-9438
Mikkeli University of Applied Sciences, Publication series

A: Tutkimuksia ja raportteja – Research reports

- A:1 Kyllikki Klemm: Maalla on somaa. Sosiaalinen hyvinvointi maaseudulla. 2005. 41 s.
- A:2 Anneli Jaroma – Tuuja Vänttinen – Inkeri Nousiainen (toim.) Ammattikorkeakoulujen hyvinvointiala alueellisen kehittämisen lähtökohtia Etelä-Savossa. 2005. 17 s. + liitt. 12 s.
- A:3 Pirjo Käyhkö: Oppimisen kokemuksia hoitotyön kädentaitojen harjoittelusta sairaanhoitaja- ja terveydenhoitajaopiskelijoiden kuvaamina. 2005. 103 s. + liitt. 6 s.
- A:4 Jaana Lähteenmaa: "AVARTTI" as Experienced by Youth. A Qualitative Case Study. 2006. 34 s.
- A:5 Heikki Malinen (toim.) Ammattikorkeakoulujen valtakunnalliset tutkimus- ja kehitystoiminnan päivät Mikkelissä 8. – 9.2.2006. 2006. 72 s.
- A:6 Hanne Orava – Pirjo Kivijärvi – Riitta Lahtinen – Anne Matilainen – Anne Tillanen – Hannu Kuopanportti: Hajoavan katteen kehittäminen riviviljelykasveille. 2006. 52 s. + liitt. 2 s.
- A:7 Sari Järn – Susanna Kokkinen – Osmo Palonen (toim.): ElkaD – Puheenvuoroja sähköiseen arkistointiin. 2006. 77 s.
- A:8 Katja Komonen (toim.): Työpajatoimintaa kehittämässä - Työpajojen kehittäminen Etelä-Savossa -hankkeen kokemukset. 2006. 183 s. (nid.) 180 s. (pdf)
- A:9 Reetaleena Rissanen – Mikko Selenius – Hannu Kuopanportti – Reijo Lappalainen: Puutislepinnoinnusten kehittämisen. 2006. 57 s. + liitt. 2 s.
- A:10 Paula Kärmeniemi – Kristiina Lehtola – Pirjo Vuoskoski: Arvioinnin kehittäminen PBL-opetussuunnitelmassa – kaksi tapausesimerkkiä fysioterapeuttikoulutuksesta. 2006. 146 s.
- A:11 Eero Jäppinen – Jussi Heinimö – Hanne Orava – Leena Mäkelä: Metsäpolttoaineen saatavuus, tuotanto ja laivakuljetusmahdollisuudet Saimaan alueella. 2006. 128 s. + liitt. 8 s.
- A:12 Pasi Pakkala – Jukka Mäntylä: "Kiva tulla aamulla..." - johtaminen ja työhyvinvointi metsänhoitoyhdistyksissä. 2006. 40 s. + liitt. 7 s.
- A:13 Marja Lehtonen – Pia Ahoranta – Sirkka Erämaa – Elise Kosonen – Jaakko Pitkänen (toim.): Hyvinvointia ja kuntoa kulttuurista. HAKKU-projektin loppuraportti. 2006. 101 s. + liitt. 5 s.
- A:14 Mervi Naakka – Pia Ahoranta: Palveluketjusta turvaverkoksi -projekti: Osaaminen ja joustavuus edellytyksenä toimivalle vanhus-palveluverkostolle. 2007. 34 s. + liitt. 6 s.

- A:15 Paula Anttila – Tuomo Linnanto – Iiro Kiukas – Hannu Kuopanportti:
Lujitemuovijätteen poltto, esikäsitteily ja uusiotuotteiden valmistaminen. 2007. 87 s.
- A:16 Mervi Louhivaara (toim.): Elintarvikeyrityksen opas Venäjän markkinoille. 2007. 23 s.
+ liitt. 7 s.
- A:17 Päivi Tikkanen: Fysioterapian kehittämishanke Mikkelin seudulla. 2007. 18 s. + liitt.
70 s.
- A:18 Aila Puttonen: International activities in Mikkeli University of Applied Sciences.
Developing by benchmarking. 2007. 95 s. + liitt. 42 s.
- A:19 Iiro Kiukas – Hanne Soininen – Leena Mäkelä – Martti Pouru: Puun lämpökäsittelyssä
muodostuvien hajukaasujen puhdistaminen biosuotimella. 2007. 80 s. + liitt. 3 s.
- A:20 Johanna Heikkilä, Susanna Hytönen – Tero Janatuinen – Ulla Keto – Outi Kinttula –
Jari Lahti – Heikki Malinen – Hanna Mylly – Marjo Eerikäinen: Itsearviointityökalun
kehittäminen korkeakouluille. 2007. 48 s. + liitt. (94 s. CD-ROM)
- A:21 Katja Komonen: Puhuttu paikka. Nuorten työpajatoiminnan rakentuminen
työpajakerronnassa. 2007. 207 s. + liitt. 3 s. (nid.) 207 s. + liitt. 3 s. (pdf)
- A:22 Teija Taskinen: Ammattikeittiöiden ruokatuotantoprosessit. 2007. 54 s.
- A:23 Teija Taskinen: Ammattikeittiöt Suomessa 2015 – vaihtoehtoisia
tulevaisuudennäkymiä. 2007. 77 s. + liitt. 5 s. (nid.) 77 s. + liitt. 5 s. (pdf.)
- A:24 Hanne Soininen, Iiro Kiukas, Leena Mäkelä: Biokaasusta bioenergiaa eteläsuomalaisille
maaseutuyrityksille. 2007. 78 s. + liitt. 2 s. (nid.)
- A:25 Marjaana Julkunen – Panu Väänänen (toim.): RAJALLA – aikuiskasvatus suuntaa
verkkoon. 2007. 198 s.
- A:26 Samuli Heikkonen – Katri Luostarinen – Kimmo Piispa: Kiln drying of Siberian Larch
(*Larix sibirica*) timber. 2007. 78 p. + app. 4 p.
- A:27 Rauni Väättämöinen – Arja Tiippana – Sonja Pyykkönen – Riitta Pylvänäinen – Voitto
Helander: Hyvän elämän keskus. ”Ikä-keskus”, hyvinvointia, terveyttä ja
toimintakykyä ikääntyville –hankkeen loppuraportti. 2007. 162 s
- A:28 Hanne Soininen – Leena Mäkelä – Saana Oksa: Etelä-Savon maaseutuyritysten
ympäristö- ja elintarviketurvallisuuden kehittäminen. 2007. 224 s. + liitt. 55 s.
- A:29 Katja Komonen (toim.): UUDISTUVAT OPPIMISYMPÄRISTÖT – puheenvuoroja ja
esimerkkejä. 2007. 231 s. (nid.) 221 s. (pdf)
- A:30 Johanna Logrén: Venäjän elintarviketurvallisuus, elintarvikelainsäädäntö ja -valvonta.
2007. 163 s.
- A:31 Hanne Soininen – Iiro Kiukas – Leena Mäkelä – Timo Nordman – Hannu
Kuopanportti: Jätepoltoaineiden lentotuhkat. 2007. 102 s.
- A:32 Hannele Luostarinen – Erja Ruotsalainen: Opiskelijoiden oppimisen ja osaamisen
arviointikriteerit Mikkelin ammattikorkeakoulun opiskelija-arviointiin. 2007. 29 s. +
liitt. 25 s.
- A:33 Leena Mäkelä – Hanne Soininen – Saana Oksa: Ympäristöriskien hallinta. 2008. 142 s.
- A:34 Rauni Väättämöinen – Merja Tolvanen – Pekka Valkola: Laatu arvioiden. Mikkelin
ammattikorkeakoulun ja Savonia-ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön
benchmarking. 2008. 46 s. + liitt. 22 s. (nid.) 46 s. + liitt. 22 s. (pdf)

- A:35 Jari Kortelainen – Yrjö Tolonen: Vuosiluston kierresyisyys sahatavaran pinnoilla. 2008. 23 s. (pdf)
- A:36 Anneli Jaroma (toim.): Virtaa verkostosta. Tutkimus- ja kehitystyö osana ammattikorkeakoulujen tehtävää, AMKtutka, kehittämisverkosto yhteisellä asialla. 2008. 180 s. (nid.) 189 s. (pdf)
- A:37 Johanna Logrén: Food safety legislation and control in the Russian federation. Practical experiences. 2008. 52 p. (pdf)
- A:38 Teija Taskinen: Sähköisten järjestelmien hyödyntäminen ammattikeittiöiden omavalvonnassa. 2008. 28 s. + liitt. 2 s. (nid.) 38 s. +liitt. 2 s. (pdf)
- A:39 Kimmo Kainulainen – Pia Puntanen – Heli Metsäpelto: Etelä-Savon luovien alojen tutkimus- ja kehittämissuunnitelma. 2008. 68 s. + liitt. 17 s. (nid.) 76 s. +liitt. 17 s. (pdf)
- A:40 Nicolai van der Woert – Salla Seppänen – Paul van Keeken (eds.): Neuroblend - Competence based blended learning framework for life-long vocational learning of neuroscience nurses. 2008. 166 p. + app. 5 p. (nid.)
- A:41 Nina Rinkinen – Virpi Leskinen – Päivikki Liukkonen: Selvitys matkailuyritysten kehittämistarpeista 2007–2013 Savonlinnan ja Mikkelin seuduilla sekä Heinävedellä. 2008. 41 s. (pdf)
- A:42 Virpi Leskinen – Nina Rinkinen: Katsaus matkailutoimialaan Etelä-Savossa. 2008. 28 s. (pdf)
- A:43 Kati Kontinen: Maaperän vahvistusratkaisut huonosti kantavien maiden puunkorjuussa. 2009. 34 s. + liitt. 2 s.
- A:44 Ulla Keto – Marjo Nykänen – Rauni Väättäminen: Laadun vuoksi. Mikkelin ammattikorkeakoulu laadunvarmistuksen kehittäjänä. 2009. 76 s. + liitt. 11 s.
- A:45 Laura Hokkanen (toim.): Vaikuttavaa! Nuoret kansalaisvaikuttamisen kentillä. 2009. 159 s. (nid.) 152 s. (pdf)
- A:46 Eliisa Kotro (ed.): Future challenges in professional kitchens II. 2009. 65 s. (pdf)
- A:47 Anneli Jaroma (toim.): Virtaa verkostosta II. AMKtutka, kehitysimpulseja ammattikorkeakoulujen T&K&I –toimintaan. 2009. 207 s. (nid.) 204 s. (pdf)
- A:48 Tuula Okkonen (toim.): Oppimisvaikeuksien ja erilaisten opiskelijoiden tukeminen MAMKissa 2008–2009. 2009. 30 s. + liitt. 26 s. (nid.) 30 s. + liitt. 26 s. (pdf)
- A:49 Soile Laitinen (toim.): Uudistuva aikuiskoulutus. Eurooppalaisia kokemuksia ja suomalaisia mahdollisuuksia. 2010. 154 s. (nid.) 145 s. (pdf)
- A:50 Kati Kontinen: Kumimatot maaperän vahvistusratkaisuna puunkorjuussa. 2010. 37 s. + liitt. 2 s. (nid.)
- A:51 Laura Hokkanen – Veli Liikanen: Vaikutusvaltaa! Kohti kansalaisvaikuttamisen uusia areenoja. 2010. 159 s. + liitt. 17 s. (nid.) 159 s. + liitt. 17 s. (pdf)
- A:52 Salla Seppänen – Niina Kaukonen – Sirpa Luukkainen: Potilashotelli Etelä-Savoon. Selvityshankkeen 1.4.–31.8.2009 loppuraportti. 2010. 16 s. + liitt. 65 s. (pdf)
- A:53 Minna-Mari Mentula: Huomisen opetusravintola. Ravintola Tallin kehittäminen. 2010. 103 s. (nid.) 103 s. (pdf)
- A:54 Kirsi Pohjola: Nuorisotyö koulussa. Nuorisotyö osana monialaista oppilashuoltoa. 2010. 40 s (pdf).

- A:55 Sinikka Pöllänen – Leena Uosukainen. Oppimisverkosto voimaannuttajana ja hyvinvoinnin edistäjänä. Savonlinnan osaverkoston toiminnan esittely Tykes -hankkeessa vuosina 2006–2009. 2010. 60 s. + liitt. 2 s. (nid.) 61 s. liitt. 2 s. (pdf)
- A: 56 Anna Kapanen (toim.). Uusia avauksia tekemällä oppimiseen. Työpajojen ja ammattiopistojen välisen yhteistyön kehittyminen Etelä- ja Pohjois-Savossa. 2010. 144 s. (nid.) 136 s. (pdf)
- A:57 Hanne Soininen – Leena Mäkelä – Veikko Äikäs – Anni Laitinen. Ympäristöasiat osana hevostallien kannattavuutta. 2010. 108 s. + liitt. 11 s. (nid.) 105 s. + liitt. 11 s. (pdf)
- A:58 Anu Haapala – Kalevi Niemi (toim.) Tulevaisuustietoinen kehittäminen. Hyvinvoinnin ja kulttuurin ammattikorkeakoulutuksen suuntaviivoja etsimässä. 2010. 155 s + liitt. 26 s. (nid.) 143 s. + liitt. 26 s. (pdf)
- A:59 Hanne Soininen – Leena Mäkelä – Anni Kyyhkynen – Elina Muukkonen. Biopolttoaineita käyttävien energiantuotantolaitosten tuhkien hyötykäyttö- ja logistiikkavirrat Itä-Suomessa. 2010. 111 s. (nid.) 111 s. (pdf)
- A:60 Soile Eronen. Yhdessä paremmin. Aivohalvauskuntoutuksen tehostaminen moniammatillisuudella. 2011. 111 s + liitt. 10 s. (nid.)
- A:61 Pirjo Hartikainen (toim.). Hyviä käytänteitä sosiaali- ja terveysalan hyvinvointipalveluissa. Tuloksia HYVOPA-hankkeesta. 2011. 64 s. (pdf)
- A:62 Sirpa Luukkainen – Simo Ojala – Antti Kaipainen. Mobiilihoiva turvallisen kotihoidon tukena -hanke 1.5.2008–30.6.2010. EAKR toimintalinja 4, kokeiluosio. Loppuraportti. 2011. 78 s. + liitt. 19 s. (pdf)
- A:63 Sari Toijonen-Kunnari (toim.). Toiminnallinen kehittäjäkumppanuus. MAMKin liiketalouden koulutus Etelä-Savon innovaatioympäristössä. 2011. 164 s. (nid.) 150 s. (pdf)
- A:64 Tuula Siljanen – Ulla Keto. Mikkeli muutoksessa. Muutosohjelman arviointi. 2011. 42 s. (pdf)
- A:65 Päivi Lifflander – Pirjo Hartikainen. Savonlinnan seudun palveluseteliselvitys. 2011. 59 s. + liitt. 6 s. (pdf)
- A:66 Mari Pennanen – Eva-Maria Hakola. Selvitys matkailun luontoaktiiviteettien, Kulttuurin ja luovien alojen Yhteistyön kehittämismahdollisuuksista ja -tarpeista Etelä-Savossa. Hankeraportti. 2011. 29 s. + liitt. 18 s. (pdf)
- A:67 Osmo Palonen (toim.). Muistilla on kolme ulottuvuutta. Kulttuuriperinnön digitaalinen tuottaminen ja tallentaminen. 2011. 136 s. (nid.) 128 s. (pdf)
- A:68 Tuija Vänttinen – Marjo Nykänen (toim.). Osaamisen palapeli. Mikkelin ammattikorkeakoulun opetussuunnitelmien kehittäminen. 2011. 137 s.+ liitt. 8 s. (nid.) 131 s. + liitt. 8 s. (pdf)
- A:69 Petri Pajunen – Pasi Pakkala. Prosessiorganisaatio metsänhoitoyhdistyksen organisaatiomallina. 2012. 48 s. + liitt. 6 s. (nid.)
- A:70 Tero Karttunen – Kari Dufva – Antti Ylhäinen – Martti Kemppinen. Väsyttävästi kuormitettujen liimaliitosten testimenetelmän kehitys. 2012. 45 s. (nid.)
- A:71 Minna Malankin. Venäläiset matkailun asiakkaina. 2012. 114 s. + liitt. 7 s. (nid.) 114 s. + liitt. 7 s. (pdf)
- A:72 María del Mar Márquez – Jukka Mäntylä. Metsätalouden laitoksen opetussuunnitelman uudistamisprosessi. 2012. 107 s. + liitt. 17 s. (nid.)

- A:73 Marjaana Kivelä (toim.). Yksin hyvä – yhdessä parempi. 2012. 115 s. (nid.) 111 s. (pdf)
- A:74 Pekka Hartikainen – Kati Kontinen – Timo Antero Leinonen. Metsätiensuunnitteluopas – metsä- ja piennartiet. 2012. 44 s. + liitt. 20 s. (nid.) 44 s. + liitt. 20 s. (pdf)
- A:75 Sami Luste – Hanne Soininen – Tuija Ranta-Korhonen – Sari Seppäläinen – Anni Laitinen – Mari Tervo. Biokaasulaitos osana energiaomavaraista maatilaa. 2012. 68 s. (nid.) 68 s. (pdf)
- A:76 Marja-Liisa Kakkonen (toim.). Näkökulmia yrittäjyyteen ja yritys yhteistyötoimintaan. 2012. 113 s. (nid.) 106 s. (pdf)
- A:77 Matti Meriläinen – Anu Haapala – Tuija Vänttinen. Opiskelijoiden hyvinvointi ja siihen yhteydessä olevia tekijöitä. Lähtökohtia ja tutkittua tietoa ohjauksen ja pedagogiikan kehittämiseen. 2013. 92 s. (nid.) 92 s. (pdf)
- A:78 Jussi Ronkainen – Marika Punamäki (toim.). Nuoret ja syrjäytyminen Itä-Suomessa. 2013. 151 s. (nid.) 151 s. (pdf)
- A:79 Anna Kähkönen (toim.). Ulkomaalaiset opiskelijat Etelä-Savon voimavaraksi. Kokemuksia ja esimerkkejä. 2013. 127 s. (nid.) 127 s. (pdf)
- A:80 Risto Laukas – Pasi Pakkala. Suomen suurimpien kaupunkien metsätaloustoimintojen kehittäminen. 2013. 55 s. + liitt. 8 s. (nid.)
- A:81 Pekka Penttinen – Jussi Ronkainen (toim.). Itä-Suomen nuorisopuntari. Katsaus nuorten hyvinvointiin Itä-Suomen maakunnissa 2010-2012. 2013. 147 s. + liitt. 15 s. (nid.) 147 s. + liitt. 15 s. (pdf.)

Julkaisusarjat:

- A** Tutkimuksia ja raportteja | *Research Reports*
- B** Artikkeleita, opinnäytetöitä, tiedotteita | *Articles, Bachelor's or Master's Thesis, Bulletins*
- C** Oppimateriaalia | *Study Material*
- D** Vapaamuotoisia julkaisuja | *Free-form Publications*

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU

Mikkeli University of Applied Sciences

Myynti:

Patteristonkatu 2, 50100 Mikkeli, PL 181, 50101 Mikkeli

Puh. 040 868 6450

julkaisut@mamk.fi

ISBN 978-951-588-379-7 (nid.)

ISBN 978-951-588-380-3 (PDF)

ISSN 1795-9438